

Dimitris Mingas

*Samo
samo se igrali!*

Dimitris Mingas
SAMO SMO SE IGRALI

Sa grčkog prevela
Marika Bajić

*Vratite nam naše godine
vratite nam naše karte
Lopovi!
Samo smo se igrali!*

Manolis Anagnostakis
„Šalili smo se...“

2002.

(Brazil-Nemačka, 2:0)

„Zovem se Prodromos Sterjadis. Očevo ime – Panajotis. Prošle godine, u ovo vreme, napunio sam pedeset godina. Oženjen sam od 1977. Stamatinom Pilarinu; otac troje dece i prijatelj jednog psa. Vanredni sam profesor na Nacionalnoj Mecovio politehničkoj akademiju – na Katedri za informatiku specijalizirao sam Kompjuterske mreže. Svake srede uveče izlazim s prijateljima; utorkom i petkom vežbam. Ženu sam upoznao u Solunu, još dok smo tamo studirali; venčali smo se u Bostonu, gde smo bili na poslediplomskim studijama; iste godine rodila nam se ćerka, Antigona. Antigona sada sprema doktorat na MIT-u u Sjedinjenim Državama, a pre nekoliko meseci verila se sa svojim kolegom, Amerikancem. Marljiva, pametna i disciplinovana, još kao mala nas je ubedila da zna šta želi i dobijala je sve što je htela. Moja žena (više voli da je zovu Tina) predaje englesku književnost na Američkom koledžu; brinu je ozonske rupe, bore oko očiju i – sin. Sin, Panajotis, dve godine mlađi od svoje sestre, malo je teže dete. Student je Likovne akademije – nisam siguran za šta se opredelio – slikarstvo ili grafiku, njegova majka zna bolje. Živi sam u malom stanu u potkrovlju, negde u Egzarhiji. Brine me njegovo zdravlje i društvo, strepim za njegovu budućnost, ali već je odrastao; oduvek je bio svojeglav, i ne mogu više da se mešam u njegov život. Dolazi jedanput nedeljno kod nas, u Psihiko, okupa se, pojede nešto toplo, presvuče se, pozdravimo se i prozborimo poneku reč o nečem neutralnom (Tina je zabranila da ga uznemiravam nesmotrenim pitanjima) i opet ode. Sada smo ostali sa mlađim sinom, Lefteriosom; on je još u gimnaziji i, čini se da je on dobar...“

– Stop.

– Kako vam izgleda, gospodine Aleksis?

– Ma, nije ubedljiv koliko bih voleo, ali bolji je od ostalih. Ima li još probnih snimanja za Prodromosovu ulogu?

– Ne. Ovo je bilo poslednje.

– Pusti da ponovo vidim onoga koga smo izdvojili da glumi Stasis Maistrelisa. Da ne znaš možda da li je igrao u drugim filmovima?

– Pogledaću posle njegovu biografiju pa ću vam reći.

– Počinjemo.

„Elektra je u moj život ušla kasno; da budem precizan, ušla je ponovo, sa malim zakašnjenjem, dvadeset i kusur godina posle našeg prvog susreta. Sada se oboje trudimo da zaboravimo nerešena pitanja iz prošlosti. U početku sam verovao da će mi biti lako da ponovo sredim svoj život, ali sam ubrzo ustanovio da za to nemam ni snage ni strpljenja. Dvadeset godina je mnogo, a ja nisam nalik na Odiseja koji je, kad se vratio, zatekao svoju dragu mladu i lepu, sva nerešena pitanja sredio kako je želeo i ponovo uneo red u svoj život, kao da na plećima nije nosio teret godina. Mene je putovanje osakatilo. Uzleti u pogrešno vreme, nemaština, lakomisleni drugovi, pogrešne ljubavi, lotofagi... Dobro je da sam i dovde dogurao. Ma šta rekao, istina je da Elektru nisam zatekao onakvu kakvu sam je ostavio. A ona, iako to ne pokazuje, možda se i razočarala u mene. Finansijski nesiguran, sa dvoje dece kojima sam još potreban (ona ima još i dete iz prvog braka), advokatska kancelarija sa veoma malo klijenata i sumnjive perspektive... Ali u nekim trenucima, kada je gledam kako podiže čašu i nazdravlja mi, ili kada se smeje zabacujući malo glavu unazad, sve izgleda lepo i lako i razmišljam da bismo, pod drugim okolnostima, i mi, kao Odisej, mogli da sredimo svoj život – nije stario taj nitkov, niti ga je mučila prošlost.“

– Dobro, taj mi se dopada. Upravo je ono što sam tražio. A i liči na glumca koji igra Statisa u mlađim danima. Dogovori se brzo s njim.

– U redu. Da li ste videli snimke sa Amorgosa?

– Dobri su. Zahtevaju, međutim, pažljivu montažu, jer se na tim scenama zasniva ceo film. Nadam se da će i muzika pomoći.

– Čelo svira u laganom tempu muzičku temu.

– Lepo zvuči, samo da se uklopi. Šta još imamo da odgledamo?

– Probne snimke za Andreasa u zrelih godinama.

– Hajdemo, i da završavamo za danas.

„Prekjuče me je zvao sekretar *Velikog*. Predsednik želi, gospodine Sotiropoulos – rekao je – da se nađete jednog od narednih dana. Sa zadovoljstvom, odgovorio sam, pa je preuzeo na sebe da što pre zakaže sastanak. Ipak, možda to i nisu samo glasine. Naravno, otkako su puštene u opticaj nisam se nimalo trudio da ih demantujem. Naprotiv. Moji saradnici trljaju ruke, jer smo svako veče

na vestima. Čak i u slučaju da ne dođe do željenog ishoda osvajam poene jer se moje ime pominje među kandidatima u Gradskoj skupštini u Atini. Ipak, stvar je u tome da ne ostane sve na glasinama i da se ne zadovoljim običnom kandidaturom. Moram biti metodičan i pažljiv. Treba da ispitam sopstvene izgleda na uspeh, procene partije, da izračunam imam li koristi od takvog poteza i koliko je to dobro za moju karijeru. Svi reflektori će biti uprti u mene, neki novinari će se baviti čak i mojim privatnim životom... Nije da imam od čega da strepim: uspešan u svojoj profesiji, uspeo mandat u Skupštini, prvi po broju glasova u svojoj izbornoj jedinici; reći ću Irini, mojoj ženi, da se malo smiri i da prestane sa svojim šetkaranjem, a trebalo bi da i ja pazim na svoje kretanje do izbora.“

– Preostaju još tri probna snimka, gospodine Aleksis.

– Pogledaćemo ih sve zajedno prekosutra. Sada moram da idem.

– Imam sastanak sa Danai i želim da stignem da posle gledam finale s nekim prijateljima.

Danai je, kao i uvek, stigla na sastanak tačno na vreme – Aleksis ju je, začudo, već čekao. Imala je na sebi beli, dugačak ogrtač, nešto poput galabije; bila je kratko ošišana, diskretno našminkana. Ustao je i pokušao da je poljubi; ona je lagano okrenula glavu tako da su joj njegove usne samo ovlaš dodirnule obraz. Seo je naspram nje i poručili su. Razgovarali su o vremenu – užasna vrućina i vlaga – pitala ga je zašto je promenio marku cigareta, gledali su se zbunjeno, Aleksis je prokomentarisao (tek da održi razgovor) hapšenje nekog bombaša u Pireju prethodnog dana, posle jedne neuspešne eksplozije. Konobar je doneo kafe; počeli su da mešaju šećer kašičicama, zapalili cigarete. Nisu mislili da treba išta više da kažu. Odmah do njih sedeo je jedan mladi par. Devojka je tiho pričala – glave nagnute nad stolom, kosom je dodirivala momka. „Onda, kako napreduje film?“ žena je prva prekinula tišinu. Nekada su toliko pričali o tom filmu. Po kafićima, tavernama, barovima, uz piće do zore, nakon vođenja ljubavi u starim hotelima po ostrvima ili na usamljenim plažama, posmatrajući more, u svom domu. Aleksis je oduševljeno, do detalja, opisivao scene i kadrove koji su do tada postojali samo u njegovoj glavi. Svaki put kada bi u nekom delu promenio scenario, zvao bi je telefonom, ako bi bio negde daleko, da

joj to saopšti. Danai bi slušala zainteresovano, ponekad ga bodrila, davala sugestije, ali ga je uglavnom spuštala na zemlju, pominjući mu budžet, razne kuhinje, nepostojanje sponzora i nije propuštala (sve češće u poslednje vreme) i neke sarkastične komentare o silnim godinama njegovog života koje je protraćio jureći himere. Jedne zimske noći, izgubljeni ispod teških prekrivača, ležali su nagi; ona pripijena uz njega, on na leđima zagledan u mrak. „Šta ti je?“ upitala ga je, osećajući da je daleko. „U filmu ću preokrenuti uobičajen tok vremena“, odgovorio je on ushićeno, a Danai je okrenuvši se na drugu stranu promrmljala: „Radi šta želiš, ali sada spavaj.“ Gledao je zamišljeno, visoko iznad njene glave. „Pitala sam te za film“, ponovila je, „kako ide snimanje?“ „Dobro, veoma dobro“, rekao je Aleksis. „Na kraju si još samo njemu ostao veran“, uzdahnula je. Devojka i mladić pored njih nisu više mogli da izdrže da sede jedno preko puta drugog, sa stolom između sebe, pa su se premestili na jednu udobnu, prostranu sofu i zagrlili se. Danai i Aleksis bezuspešno su pokušavali da pogled skrenu na drugu stranu – bili su toliko blizu da se jasno mogao čuti zvuk poljubaca. „Šta planiraš za leto“, upitao je Aleksis, pokušavajući da promeni temu. Danai se iznenađena okrenula ka njemu – krajičkom oka i dalje je posmatrala mladi par. Predložila mu je prethodnog leta da probaju da odu odvojeno na odmor, svako za sebe, promene radi. On je pristao, ne tražeći dodatna objašnjenja. Otišla je s koleginicama na Serifos, provela nedelju dana relativno dobro, druge nedelje joj je dosadilo, sela je na prvi brod koji je uhvatila na ostrvu, uveče stigla u Atinu i zatekla ga u zagrljaju druge žene u njihovom krevetu... Uporno ga je gledala u oči sve dok on nije oborio pogled; onda je odgovorio: „Dogovorili smo se da odemo na nedelju dana u Monemvasiju, čim se završi turneja trupe.“ „Aristofana postavljate i ove godine?“ „Da.“ „Jesi li radila i scenografiju ili samo kostime?“ „Samo kostime.“ Ona devojka za susednim stolom počela je da se smeje – nisu govorili dok se nije smirila. „Gde stanuješ?“ pitala je žena. „Sećaš se onog stana na kraju Ipokratusa koji sam imao kad smo se upoznali? Iznajmio sam jednu mansardu dve ulice niže.“ „Napravio si, dakle, krug i ponovo si na početku“, prokomentarisala je ona, smejući se. Odmah zatim lice joj se smrklo, nagnula se prema njemu i rekla: „Zapušten si, mršav“, prošaputala je. „Moraš malo da vodiš računa i

o sebi. Nije film jedina stvar na svetu.“ On se pridigao i pokušao, ispruživši ruku iznad stola, da dodirne njenu; Danai se izmakla tako da mu je pokret ostao u vazduhu. „Spremila sam ti neke stvari koje si zaboravio“, nastavila je. „Svrati ovih dana do kuće da ih uzmeš.“ Razmenili su još nekoliko formalnih rečenica, o neplaćenim zajedničkim računima, nerešenim stvarima iz prošlosti i predmetima koji su već bili zastareli. Onda su istovremeno ugasili cigarete u pepeljari, on je platio i ustao – ona je odbila da krene s njim. Aleksis se udaljio ka izlazu, a Danai je ostala nepomično na svom mestu. Devojka i njen dragi, pognutih, priljubljenih glava, posmatrali su svoje isprepletene prste, ne govoreći.

Ulazim u auto i čekam. Ubrzo se pojavljuje na vratima kafića, stoji neodlučno nekoliko sekundi na trotoaru, a zatim, sporim korakom, silazi niz Asklipiju. Još uvek imam utisak da je htela da kaže jedno, a sve vreme pričala o nečem drugom. Suzdržana, daleka, skoro hladna; samo su nekoliko nekontrolisanih rečenica i ćutnja dopustili da se s vremena na vreme otkriju njena osećanja. Danai ostavljena. U Solonos skreće levo i nestaje. Kako jednostavno može da se okonča jedna veza! Možda je tako trebalo da rastavim i Statisa od njegove žene, ali sam ja postavio komplikovanu scenu, nastojeći da zadivim gledaoce. Vrućina. Telo postaje lepljivo od vlage – ima još nekih sat vremena do početka utakmice. Krećem, ulica je prazna, ali vozim sporo – pre nego što sam stigao u Aleksandrin bulevar zatvorio sam prozore i uključio klimu. Rano je, ostali se sigurno još nisu okupili. Pusta Atina. Usamljena i vrela nedelja. Isključujem radio. U auto ne ulazi ni vrućina ni buka sa ulice. Čini mi se da će muzika i svaki zvuk minirati scene sa Amorgosa. Tišina više odgovara smrti. Moram da razmislim o tome. Otišli smo prvi put na odmor na Amorgos sedamdeset treće, svi zajedno. Sedeo sam sasvim sam na pramcu broda, iznad palube, i posmatrao more; nisam mogao da zaspim – ostali su spavali u vrećama za spavanje i na klupama na palubi. Tada još nisam poznavao Danai, Andreas se još uvek izjašnjavao kao levičar, Prodromos je živeo s Tinom, Statis je bio slobodan, a Fani živ. Trideset godina... Još uvek je vladala hunta; zatim Politehnička akademija, mobilizacija, povratak demokratije. Nedavno sam čitao da je prošlog aprila Savet odbrane

odlučio, vele, da ukine opštu mobilizaciju iz sedamdeset četvrte. Znači da smo sve do tada bili u ratnom stanju! Ratovali smo. Porazi, odmetanja, rastanci i emigriranja, uklete ljubavi i prijateljstva, drugovi crveni, zeleni, plavi... Ulica Kifisijas je prohodna, nijedno crveno svetlo me ne zaustavlja. A film je, kako stvari stoje, već našao svoj put. Jedino, ja više ne znam kuda idem ni šta tražim od života. Ipak Psihiko nije toliko daleko od Egzarhije kada nema automobila ni ljudi u gradu. Prekosutra moram obavezno da završim sa probnim snimanjima, jer u suprotnom film neće biti gotov ovog leta. A onda? Onda će montaža sve pokazati. Na reditelju je da ubedi gledaoca šta je stvarnost, a gde počinje san, šta se od toga što gleda zaista dogodilo, a koje slike su tvorevina mašte. Negde ovde je i Prodromosova kuća. Evo je. Stigao sam.

*

Kada je Aleksis stigao kod Prodromosa ostali su se već bili okupili i čekali. Na velikom ravnom ekranu smenjivale su se reklame bez tona – finale još nije počelo i zvuk je bio suvišan. Domaćin se mučio da podesi klimu na idealnu temperaturu, Andreas, držeći u levoj ruci čašu, neprekidno je pričao na mobilnom, a Stasis nije disao pognut nad nedeljnim novinama koje su bile raširene pored njega, na sofi. Bili su sami – Tina i njen mlađi sin, Lefterakis, bili su u vikendici. Kad je Aleksis ušao, Prodromos i Stasis su sve ostavili i požurili da pozdrave pridošlicu. Andreas je i dalje razgovarao preko mobilnog, podigao je ruku u kojoj je držao čašu i blago pognuo glavu.

– Zakasnio si. Mislio sam da nećeš ni doći.

– Imao sam posla u studiju, Prodromos.

– Kako napreduje snimanje? Jesi li zadovoljan?

– Sve će se videti na platnu. Videćemo...

– Slušam te godinama kako govoriš o filmu, ali još uvek nisam shvatio šta će to zapravo biti – povikao je Andreas, ubacujući telefon u džep. Zatim je ustao, pozdravio Aleksisa i on, i razbarušio mu, po običaju, kosu.

Zauzeli su mesta ispred ogromnog ekrana. Kao da si na terenu, prokomentarisao je Stasis i setio se crno-belog televizora na kome su u bilijar-klubu u Ipodromiju pratili finale sedamdesete. Brojali su koliko su finala zajedno odgledali od tada, ko je kada izostao i zašto, računali pre koliko godina ih je definitivno napustio peti član društva,

Fani, ali reklamama nije bilo kraja, tako da se Andreas ponovo vratio na temu filma.

– Toliko puta smo govorili o tome, Andreas. To je priča o jednom društvu od njihovih studentskih dana do danas.

– Nemoj mi reći da ćeš i nas umešati.

Aleksis je nekoliko puta odmahnuo glavom, smejući se. Pokret je ukazivao na *ne*, ali su ga izdale oči koje su se caklile.

– Filmovi prikazuju ljude onako kako ih vidi reditelj – dodao je.

– Počinje utakmica – prekinuo je razgovor Prodromos i pojačao ton.

Buka navijača ispunila je veliki dnevni boravak. Aleksis je protestovao zbog tona, Andreas je predlagao da ga skroz utišaju, jer nije mogao da podnese da sluša TV komentatora, ali se Prodromos usprotivio jer bi tako propustili atmosferu na stadionu. Na kraju su pronašli srednje rešenje i ton se utišao za nekoliko skala. Stasis je, ne učestvujući, i dalje čitao novine bacajući letimice pogled ka ekranu, kad bi se lopta približila kaznenom prostoru. Andreas ga je sve vreme posmatrao krajičkom oka:

– Šta, to, tražiš? Da vidiš kako je Rusija od neprijatelja Natoa postala njegov potajni partner?

– Molim vas – planuo je Prodromos. – Opet isto? Hoću da pratim utakmicu, a ne vas da slušam.

– Ajde, Prodromos, baš ćeš da nam zapušiš usta. Na kraju krajeva, šta se sekiraš kad ne igra tvoja Italija?

Stasis se pravio da ne čuje, Prodromos nije nastavio raspravu, dok se Andreas, uživajući u viskiju i potpunom povlačenju ostalih, okomio na komentatora, žaleći se na način na koji je prenosio utakmicu. Smirio se na nekoliko minuta, onda ustao, uzeo flašu i dopunio čaše sebi i Aleksisu. Prodromos je imao problema sa stomakom i izbegavao je alkohol, Stasis nije imao nikakvih zdravstvenih problema ali je i pored toga bio umeren, dok je Aleksis mnogo pio, ne osvrćući se na smetnje.

– Sećate li se našeg opijanja za vreme finala '86. – prisetio se Aleksis, ne dižući pogled sa ekrana. Niko nije odgovorio. Okrenuo se i pogledao ih. Pratili su prenos, ne progovarajući. Pokušao je da na osnovu njihovog izraza lica vidi da li ih toliko zanima utakmica ili su im misli negde drugde. Pogledi su im bili prazni, jedna obrva je nervozno poigrala, jedan prst se podigao i duboko kopao po nosu;

glas TV komentatora se povisio prateći potez brazilskog napadača; siva svetlost ekrana brisala je bore sa lica. Oni su gledali utakmicu, a Aleksis je gledao njih. Popio je još jedan gutljaj, dopola zatvorio oči, dok figure nisu izbledele. Setio se utakmice koju su igrali na plaži Bele Kule posle finala 1970; Prodromosa kako dočekuje društvo u svojoj studentskoj sobi '74, ustumaran po stazama (bio je jedini koji je tada imao televizor), ponovo ih video sve zajedno kako 78. žure u Pirej, malo pre završetka utakmice, da stignu na brod koji ide za Amorgos...

U osamnaestom minutu Brazilci kreću u napad; Ronaldo izbija sam ispred nemačkog golmana, ali gubi korak i šansa je propala. Prodromos je skočio sa stolice, pokazujući uvredljiv gest otvorenim šakama obe ruke, raširenih prstiju – u odsustvu Italije u finalu navijao je za Latinoamerikance. Andreas, germanofil oduvek, nakon što je ismejao brazilskog igrača, okrenuo se ka Aleksisu da ga zadirkuje, ali je ugledao kako se Stasis pored njega igra mobilnim i, naravno, nije propustio priliku.

– Ponovo šalješ poruke Elektri?

Ovaj se iznenadio, pocrveneo kao klinac koga su odrasli uhvatili na delu u nečem nedozvoljenom i stavio mobilni u džep. Čak je i Prodromos na trenutak okrenuo leđa televizoru da bi i on učestvovao u zadirkivanju. Sa svih strana opkoljena žrtva smatrala je da je mudrije da ćuti; u međuvremenu je Brazil krenuo u napad tako da su ga privremeno zaboravili. Ali čim je lopta izašla u aut, Aleksis se vratio:

– Šta joj, to, pišeš u porukama, kad ste celu noć bili zajedno?

Svi iz društva znali su za Elektrine i Stasisove čuvene *subote*. Od ponedeljka do petka oboje po sudovima; stres, izgubljene ili dobijene parnice, govori, poslovni sastanci, kratki susreti na pauzama za kafu ili tost i dodir ruku; poslepodne kancelarija, drugi sastanci, dečje potrebe, svakodnevnne obaveze; retko kad poneki prijatelj; na kraju dana oči bi im se sklapale od umora. Subotom posle podne Stasis bi se okupao, namirisao, obrijao, obukao čistu odeću, kupio bocu crnog vina, nekoliko cvetova i pozvonio na Elektrina vrata – dete je bilo kod oca. Slušali bi muziku, razgovarali, vodili ljubav, poručivali gotovu hranu, jeli uz svetlost sveća i pili iz uskih, visokih čaša. Kasno bi zaspali, nagi i ošamućeni, sanjali, ujutru se budili zagrljeni,

doručkovali u krevetu, slušali radio, milovali se, pričali o diskovima, filmovima i knjigama... Živeli. Bila je to osveta za sedmicu koja je prošla i za njihov prethodni život. Upravo je iz jedne takve *subote* došao ovamo i želeo je, nesrećni Stasis, da joj još jedanput kaže, putem sms poruke, koliko je srećan što su pronašli jedno drugo i koliko je toga čega su bili lišeni svih ovih godina...

„Kleberon, Kleberon. Šut sa 30 metara... Lopta pogađa prečku.“

– Neeee, pederu, kakav maler!

Ovog puta je ustao sa svog mesta Aleksis, jedini stabilan i autentičan *brazilac* u društvu. Nekoliko puta su gledali ponovljeni snimak iz različitih uglova, prokomentarisali dotadašnji učinak protivnika i sipali u čaše piće oni koji su među njima pili, Andreas i Aleksis su zapalili cigaretu – Stasis je ostavio pušenje, a Prodromos nikada i nije bio pušač. Začuo se kratak i oštar zvuk, znak da je stigao odgovor na Stasisovu sms poruku. Oprezno je izvadio mobilni iz džepa (ostali su se pravili da ne gledaju), pročitao na dlanu tekst poruke, trudio se da ga ne izda nikakav izraz na licu, ali oči su mu se sijale, zadržao je aparat u ruci i dugo naizmenično bacao poglede na dva ekrana. Poluvreme se bližilo kraju, a utakmica još uvek nije bila odlučena.

Čim je sudija označio kraj prvog poluvremena, Andreas je otrčao do toaleta, noseći sa sobom i telefon – iz dna hodnika čuo se njegov glas kako nekoga grdi – ponovo je otvorio novine Stasis, a Prodromos se igrao daljinskim menjajući kanale: *TV shop*, zaustavio se kratko na vestima, neki dokumentarac o akvaparku Sporada, reprize *reality shows*, neki pretplatnički kanal prikazuje *Pijanistu*, Romana Polanskog, televizijski paneli koji analiziraju hapšenje povređenog teroriste posle eksplozije u Pireju, reklame o odmoru iz snova, jedan tvrdi da smo mi Grci teški pušači, da smo gojazni, da smo nekad dugoveki, poput gavranova...

– Vрати se na onaj kanal da vidimo vesti – poručio je Andreas koji se vratio euforičan i olakšan.

– Završile su se. Sve isto, požurio je Prodromos da ga informiše. *Rat između dolara i evra. Arafat slobodan posle pet nedelja koje je proveo zatvoren u svojoj kancelariji. Napad palestinskog automobila samoubice – 17 mrtvih. Sumnje u mučenja talibana od Amerikanaca...*

- A domaće?
  - Nisam stigao da ih vidim.
  - Šta pa očekuješ, Andreas, da čuješ?
  - Da su ga iz *Pokreta* predložili kao kandidata za gradonačelnika.
  - Je l' istina?
  - Zašto, Stasis? Imaš nešto protiv?
  - Vodi računa, Andreas. Dobro razmisli o tome pre nego što prihvatiš.
  - To kažeš zato što si ljubomoran. Protraćio si mladost u Partiji, a dobio si...
  - Ma, nije to. Obrušice se kao lešinari na tebe, guraće nos u tvoj život.
  - Počinje drugo poluvreme i zabranjene su prepirke između protivničkih navijača – najavio je Prodromos, smeškajući se.
- Seli su na ista mesta. Tišina. Čuli su se samo glas komentatora, režanje psa koji je podsećao svog gospodara da se bliži vreme za njihovu uobičajenu šetnju i povici gledalaca koji su dolazili iz dalekog Japana. Andreas je pušio, gledajući zamišljeno u ekran. Stasis se vrteo na sofi, ali ipak nije mogao da izdrži:
- Prikazivaće na kanalima u nastavcima sve što se odnosi na tebe, tvoju decu i ženu.
  - Nemam čega da se bojim.
  - Budimo iskreni, Andreas. Sa mnom govoriš. Da ne misliš možda da će te oni maziti?
  - Prečka Nojvil!
  - O, vi baš imate sreće, izvukli ste se – zarežao je Andreas, odbijajući teško pitanje.
- Opet je prošlo nekoliko minuta a da niko nije progovorio – izgledalo je da su svi zaokupljeni utakmicom. Domaćin je izveo psa na terasu, da ih ne uznemirava. Zazvonio je Andreasov mobilni; video je broj sa koga dolazi poziv i isključio ga. Ponovo je zazvonilo pa je utišao ton. Onda se okrenuo prema Stasisu.
- I prošli put sa berzom, Stataki, pravio si mi se pametan. Ali dokazao sam ti da Andreas pazi na svaki svoj potez.
  - Kakve sada veze ima kockanje sa ovim o čemu raspravljamo?
  - Izvukao sam se na vreme. Povukao sam sa sobom i Aleka, koji je zaradio koliko mu je trebalo da snimi film. Sećaš se, druže, kako ti se

osladilo i kako nisi hteo da prodaš?

– A pošto si ti bio dobro upućen i nisi se upecao znači da ja nisam bio u pravu? Uostalom, intervenisao je javni tužilac ne bi li se događaj rasvetlio. I to znaš.

„*Ronaldo oduzima loptu; dodaje Rivaldu levo; Rivaldo šutira. Lopta isklizava iz ruku nemačkog golmana, dolazi do RONALDA; Ronaldo...*“

– Gol!

„... i 1:0 za Brazil“

Troje ih je slavilo – Andreas se ograničio na to da psuje golmana. Kakva budala! Poklonio im je gol! Ma, Andreas to mu je prvi kiks, do sada je bio besprekoran, najbolji na prvenstvu. Kakva korist, Prodromos, od toga što je sjajno branio, kad je u finalu sve upropastio? Smirite se, utakmica još uvek nije gotova, umešao se Aleksis, ali Stasis ponovo doliva ulje na vatru: A ti, Andreas, pazi da ne srušiš sve što si do sada stvorio jednim pogrešnim potezom. Andreasova reakcija pomalo zbunjuje: „Stvarno, Stasis, od kada ti navijaš za Brazil?“ „Otkako se urušio realsocijalizam“, odgovara za njegov račun Aleksis. Smejala su se trojica – četvrti se ograničio na jedan kiseli osmeh.

Stasis, po čisto ideološko-političkim kriterijumima, u prošlosti fanatični navijač fudbalske reprezentacije nekadašnjeg Sovjetskog Saveza, bio je ponosan kad je 1986, gledao kako tim sa srpom i čekićem na prsima igra *totalni* fudbal na terenima u Meksiku i kako ga nepravedno eliminiše jedan nekompetentan sudija antikomunista; posmatrao je zaprepašćeno kako reprezentaciju na sledećim turnirima zamenjuje jedna bezbojna (u belim dresovima) reprezentacija zajednice država, koja je, opet, ubrzo svoje mesto ustupila jednoj plavoj Rusiji, žutoj Ukrajini i još nekim višebojnim nacionalnim timovima država sapatnica, koje ga nisu zanimala. Na narednim mundijalima navijao je za reprezentacije po čisto fudbalskim kriterijumima.

Tonovi se stišavaju i duhovi se smiruju; minuti teku i agonija raste. Na ekranu, Japanke i Japanci fotografišu i snimaju scene za koje znaju da ih neće ponovo gledati i možda ih ne razumeju u potpunosti, dvadeset dva igrača nastoje da daju sve od sebe, dok neke Brazilke na tribini uzbuđuju i zavode plastičnim pokretima polunagih tela gledaoce na tribinama i TV gledaoce. Ostaje još

petnaestak minuta. Andreas je ustao i izašao na terasu kad mu je ponovo zazvonio telefon. Tiho je razgovarao. Ostali su ga pratili krajičkom oka, razmenjujući grimase i osmehe. Vratio se s blagim osmehom. Nemačka kreće u protivnapad.

– Kako je Irini, Andreas? Nisam je video mesecima – bilo je Aleksisovo (i ne toliko bezvezno) pitanje.

– Kao da je ja viđam!

– Znači, raskinuli ste?

– Ne baš. Još uvek živimo u istoj kući.

– A deca?

– Stariji studira ekonomiju u Americi, ćerka... u Francuskoj.

– Kako je mala?

Tišina, zbunjenost; jedna glava se poginje, neko uzdiše, Prodromos neprimetno utišava ton uređaja. Andreas pali cigaretu i onda ubrzo doda:

– Bolje je. Na terapiji je u jednoj ustanovi u Francuskim Alpima...

– Gol!

– 2:0.

– Više se ništa ne može promeniti. Gotovo je.

– Kako urla ovaj nenormalni komentator!

„Pogledajmo ponovljeni snimak iz drugog ugla: Kleberson s desne strane šalje pas ka Rivaldu, koji propušta loptu i fintom odvlači odbrambene igrače. Lopta stiže do Ronalda i on je preciznim šutom šalje u gornji ugao nemačkog gola. Sedamdeset deveti minut i Brazil je sada veoma blizu osvajanju trofeja.“

– Tako se, druže, igra bez lopte... Odbrana ne zna gde se nalazi.

– Videćeš da se Nemci neće predati.

– Još deset minuta. Nemaju šanse da preokrenu rezultat.

– Gledaj sad kad sudija svirne penal za Nemce, pa kad nastane haos u brazilskom kaznenom prostoru.

– Takve stvari ćelavi ne radi. Sudi besprekorno.

– Pošto su nas izradili da bi Koreja prošla dalje, sada su stavili Kolinu da drži lekciju o suđenju – progundao je Prodromos koji se ponovo setio čudnih okolnosti pod kojima je eliminisana njegova Italija.

Rekao je to, bilo mu je lakše, i u znak da je za njega utakmica već rešena ustao. Protegnuo se, zevnuo, pažljivim pokretima upasao

košulju u pantalone, zasukao rukave i počeo da kupi pepeljare sa opušcima, čaše i flaše, da stavlja stolice na mesto, da postavlja podmetače na stočiće, da otvara vrata i prozore da izađe dim. Ostali su ga gledali jednim okom – drugim su pratili utakmicu.

Veseo domaćin, izazivao ga je jedan. Ko se ne nauči... nije dovršio izreku drugi. Vaza nije baš na sredini stola, naznačio je treći. Ipak se uopšte nisi promenio; počeo je drugi krug. On (koji ni na trenutak nije prekinuo svoju omiljenu zanimaciju) slegnuo je ramenima, osmehnuvši se. Sve sređeno, kuća, posao, život bez problema... uozbiljio je razgovor Aleksis.

Onda je stao nasred velikog dnevnog boravka sa skupim nameštajem, originalnim slikama, ogromnim, plazma zidnim ekranom, ispod raskošne lampe (zaštitni znak ukusa njegove žene) i ispred svojih prijatelja ispruženih na kožnoj sofi za pet osoba. Malo je razmislio, ponovo se nasmejao, promrmljao, možda baš to i jeste moj problem, i nastavio sređivanje s istom revnošću, dok sudija nije označio kraj utakmice.

Reklame. Statis je ponovo otvorio novine, Andreas je izašao na terasu i telefonirao da ga niko ne čuje, Prodromos je nastavio s pospremanjem dok je Aleksis zavaljen u fotelju pušio i posmatrao ih. Proglašenje: pehar u rukama Brazilaca. Jedan je podigao pogled sa štiva, drugi je prišao vratima – stajao je pola unutra, pola napolju ne prekidajući razgovor, domaćin je na nogama pratio ceremoniju držeći među prstima leve ruke tri čaše, dok je Aleksis, nezainteresovan za prizor, nastavio poluzatvorenih očiju da prati svaki njihov pokret. Ponovo reklame; povratak poslovima. Aleksisovi prsti su se opustili i ispala mu je cigareta.

– Šta ti je, Aleko, jesi li dobro – upitao je Prodromos. Isključio se mobilni jednog i zatvorile se novine drugog. Svi su mu prišli. Bio je bled, neobrijan, kragna na košulji bila mu je dopola zavrnutu ka unutra. Ma ništa mi nije, malo sam samo umoran. Da nemaš problema na snimanjima? Naprotiv, sve ide kako treba. Da se nije nešto dogodilo sa Danai? Nije mi ništa, ne brinite. Sva trojica su sela na sofu naspram njega i posmatrala ga. On je otpio gutljaj pića i zapalio još jednu cigaretu proklinjući upaljač koji ga je mučio. Ostali nisu progovarali. Brazilci su po treći put osvojili pehar otkad ih pratimo preko televizije, od sedamdesete. Stvarno, kakva je to bila

utakmica! Govorio je polako, gledajući direktno u njih. Bili smo mladi i sve je izgledalo lepo. Trideset dve godine! Pitam se da li ćemo odgledati još neko finale svi zajedno. Slušali su ga, ne komentarišući, bez izraza na licu. Nekada, kad bi se završilo neko takmičenje i kad bih ponovo ostao sam, ispružio bih se na krevet i pitao šta nose godine koje su pred nama. Do sledećeg mundijala, govorio sam, moram da postignem ovo i da izbegnem ono, da rešim jedan, dva, tri problema koji me sada muče, da na sledećem mundijalu budem zaljubljen ili da budem sam (u zavisnosti od okolnosti i godišnjeg doba) ili negde daleko, u drugom delu sveta. Razmišljao sam i o vama, šta bi jedan mogao da napravi u životu, a šta drugi, da... Dosadilo mi je da planiram; nemam više hrabrosti da gledam dalje od današnjice. I dokle ću vas nositi na plećima? Umorio sam se. Šta me gledate? I '78. na Amorgosu slušali ste me sva trojica ne progovarajući – Fani tada već nije bio s nama. Obećao sam vam, tada, da ću smisliti način da ostanemo zajedno, i šta god vi rekli, uspeo sam. Ali ne mogu više. Umorio sam se. Uradite i vi nešto.

– Pozovi lekara. Zar ne vidite da bunca?

1998.

(Francuska-Brazil, 3:0)

– Dobro došao, Aleko. Šta to носиš u kesama, čoveče?

– Pomislio sam da Statis sigurno nema sve što je potrebno, samac je; pa, eto, rekoh da donesem nešto malo da prezalogajimo. Dobro veče. Ostali se nisu pojavili?

– Ti si prvi. Uđi. Smesti se.

Pošao je malim, mračnim hodnikom. Levo – jedna vrata; polubračni krevet, lampa, knjige i dosijeji na komodi, čaršav obavijen oko jastuka, a na naslonu od stolice dva para raširenih čarapa. Statis se zaustavlja i zatvara vrata. U dnu, u dnevnom boravku, na zidu levo biblioteka skoro do plafona. Police savijene od težine – knjige poređane u dva, u tri reda; jedna na drugoj. Na suprotnom zidu visi slika nepoznatog umetnika – ispod nje drveni radni sto i na njemu papiri, dosijeji, kompjuter, radiokasetofon i jedan ustajali frape. Dve fotelje, tri različite stolice, a ispred njih na niskom stočiću televizor sa sobnim antenama, postavljenim iza njega kao puževi rogovi. Na fotelji sedi Aleksis – u izbledelim farmericama i košulji. Domaćin mu donosi kafu i uzima svoju, obojica pale cigaretu. Statis je u kućnoj varijanti: u šortsu i sportskoj majici, u japankama.

– Malo pre nego što si pozvonio gledao sam na televiziji tvoju poslednju reklamu, onu sa veš-mašinama, u kojoj iz vode izlazi polunaga devojka. Šta god da prodaju, barabe isture porciju buta, poput mesara koji ti krišom uvale loše parče mesa pre nego što ga stave na vagu.

– Mi, vidiš, prodajemo ono prvo – sočne ženske, a ne ukvareno meso.

– Kakve veze veš-mašina ima sa ženskim oblinama to znate samo vi *magovi slike!*

– Kao i Staljin sa socijalizmom, Stataki.

Statis se osmehuje, saginje glavu, smeje se u sebi i naginje se ka prijatelju.

– I ti sad misliš da ću se ja primiti, kao nekada, i da ćemo započeti svađu o revizionizmu i komunističkom pravoverju?

– A jeste li nas možda slušali kad smo vam govorili o tome? Stvarno, kako stojiš sa drugovima iz Partije?

– Ma, koja Partija, Aleko. Retko se nalazimo, nas nekoliko iz moje klase, pričamo, sećamo se prošlosti, neke usijane glave još uvek sanjaju revolucije i prevrate. Socijalizam ima prošlost, pod nekim pretpostavkama možda i budućnost, ali trenutno nailazi na poteškoće.

– Zašto to ne batališ?

– Navikao sam da budem uz većinu i ne mogu sam.

– Idi, kao i drugi, u Koaliciju.

– A što si je ti tako brzo napustio?

– Pusti ti mene.

– Svi su oni isti. Ne podnosim ih.

– Sa takvim stavom, međutim, tvoji će te ubrzo izbaciti.

Čuje se zvono. Stasis, polazeći da otvori, dovikuje iz hodnika: „Ako se postavi pitanje udaljavanja, i sam ću glasati za predlog.“ Na vratima je Prodromos, nasmejan. U firmiranoj beloj majici, pantalonama i cipelama; etikete s robnom markom – na vidnom mestu. Drži papirnu kesu na kojoj je istaknuta firma lanca restorana. Koga da udalje, pita brišući cipele o otirač. Mene, odgovara Stasis. Odakle? Iz Partije. Nisu tolike budale da izgube takav zgoditak, izjašnjava se Prodromos i zagrlje se. Zatim, idući hodnikom, nastavi: Kad bi tako nešto uradili, razočarali bi me još jednom. Podjednako srdačno pozdravlja Aleksisa i pruža Stasisu kesu.

– I ti si došao natovaren?

– Časti unapred zbog pobede Francuske.

– A otkad ti, Prodromos, navijaš za Francuze?

– Otkako su ga razočarali Italijani.

– Još nisam ni ušao a vi već začikujete.

Bezuspješno pokušava da se pretvara da je ljut, ali ubrzo odustane. Sedne. Izvadi iz džepa paketić maramica, pažljivo ga otvori, uzme jednu i obriše znoj sa čela. Osvrne se.

– Mnogo je vruće. Otvorite, pobogu, neki prozor da se malo napravi promaja. Čudo da niste prokuvali!

– Mislim da je bolje da donesemo ventilator. Spolja ulazi žega; još je gore.

– Trebalo je da dođete u Psihiko. I da vidite našu novu kuću. Tamo je svežije nego u centru, a da i ne pominjem da ima klimu.

– Sem ukoliko ne dođe, kao prekjuče, do blokauta Javnog preduzeća za elektrodistribuciju pa da opet svi budemo jednaki – i privilegovani i malograđani. Ali reci to Aleku, jer je on insistirao da se okupimo kod njega.

– Ma da, zato što kuda god da odeš galame deca, psi, žene, i idu ti na nerve. Ovde barem imamo samo vrućinu i, ma šta ko rekao, to je ipak podnošljivo.

– Smanjićete, međutim, cigarete i gluposti, jer ja želim da gledam utakmicu. Da ne bude kao prošli put kad...

– Aman, gospodine profesore, nemoj nas kinjiti; bićemo dobri. Na kraju krajeva, toliko se nismo videli. Govorićemo tiše, a ti ćeš gledati.

– Stvarno, Prodrornos, za još veće uspehe! Nisam te video posle izbora da ti čestitam.

– Hvala ti, Statis.

– Ima li *većih uspeha*?

– Naravno da ima, Aleko. Postao je vanredni profesor, još jedna stepenica više.

Aleksis se naginje ka Prodrornosu – gleda ga šeretski, oči mu se sjaje:

– Kako je to biti profesor, Maki? Profesor Politehničke akademije, dive ti se! Prodavac na kiosku ti pruža novine ponosan što je govorio s tobom, student te sluša i razmišlja kako bi želeo da i on to postane u životu, oko tebe gomila studentkinja, a komšinica u liftu ti sa neskrivenom žudnjom želi dobar dan i zamišlja kako izgleda raditi ono sa profesorom...

U šest ujutru Prodrornos se naglo budi; zuri nesrećan u sat koji zvrji; u sedam i petnaest sasvim sam ulazi u lift, do osam sluša jutarnje vesti u automobilu zaglavljnjen u saobraćaju, od devet do dvanaest predavanja, u jedan sednica Katedre, u tri konsultacije sa studentima, pojede nešto na brzinu s nogu i prelista novine, onda pretražuje po internetu da bi dopunio bibliografiju za izlaganje na kongresu sledećeg meseca, namršti se kad pročita u elektronskoj pošti da sledeće nedelje mora da zastupa Mecovio na nekoj manifestaciji Ministarstva, stiže zadihano kasno posle podne u *Nacionalni institut za istraživanje*, samo nekoliko minuta pre početka sednice naučnog veća kojom predsedava, u devet uveče je kod

kuće, u jedanaest i trideset ga hvata san sa daljinskim u ruci, u šest baca ljutito budilnik sa komode, u sedam i dvadeset ulazi u lift, zajedno s komšinicom koja mu ne kaže čak ni dobar dan...

– Hoćeš još da pričaš, Aleko, ili si završio – prekine ga Prodomos.
– Posao kao svaki drugi, navikneš se. Ti spolja vidiš samo dobre stvari. I ja možda tebi zavidim na tvom, ali...

– Na čemu ima meni da zavidiš? Što pravim reklame za deterdžente i što sam pola života protraćio tražeći novac ne bih li možda na kraju ipak mogao da radim ono što želim?

– Opet si u lošoj fazi, čini mi se, i sve trpaš u isti koš. Pravio si ti i filmove, dobijao si i nagrade...

– Snimio sam i dva kratkometražna filma – za dvadeset pet godina! Pa?

Podigao je visoko ruku, praćajući svoje reči pokretom razočaranja, ali nije nastavio. Pogledao je na sat i promenio temu: Gde je Aleksis? Pa, stvarno... Statis, zašto ga ne pozoveš da vidiš gde se nalazi?

– Gospodin poslanik je prezauzet. Isključen mu je mobilni, ali mi je jutros rekao da će malo zakasniti.

– Mora da je ponovo sa nekom klinkom pa ga je isključio.

– Aleksis, samo ti nemaš mobilni.

– Šta će mi? Da ostavljam trag gde god se nalazio, poput obeleženih kitova, da bi mogao da me nađe ko god želi čak ako se to meni i ne dopada? Pojačaj ton, uskoro počinje utakmica.

– Svako ko hoće nešto da popije neka dođe sada da uzme. Ja se posle ne mrdam odavde.

Ustaju sva trojica. Iz kuhinje dopire zveckanje staklarije i buka frižidera koji se otvara i zatvara. Sa zvučnika uređaja odjekuju francuska i brazilska himna – dvadeset dva fudbalera i fudbalske sudije, postrojani na ekranu, spremni za obračun. Brzo se vraćaju u dnevni boravak, noseći pivo i osvežavajuća pića. Sudija daje znak za početak utakmice, Prodomos podešava jačinu ventilatora, a Aleksis oduševljeno gleda Latinoamerikance kako napadaju:

– Prodomos, zavićemo vas u crno. Ti, Statis, za koga navijaš?

– Za one koji budu bolje igrali.

– Čini se da su Francuzi bolji.

- Brazilci još nisu počeli da igraju sambu.
- Kako izgleda, pre će igrati Zalongovo kolo.
- Andreas nas je ispalio, baraba.
- Stvarno, Statis, zašto si otišao iz njegove kancelarije?

Pitanje je bilo Prodromosovo. Statis najpre sleže ramenima i ne progovara. S pažnjom prate dešavanje ispred brazilskog gola, a onda, kada lopta izađe u aut, Statis odgovara:

– Zato što nisam mogao da izdržim. Andreas mi je prijatelj, pomogao mi je u teškim situacijama, dao mi je posao kada mi je bio potreban i to mu neću zaboraviti, ali nisam mogao da podnesem tamošnju atmosferu. Nije mi odgovaralo da branim site i da iznalazim rupe u zakonu da bi pametni mogli još dublje da gurnu ruku u džep.

– Dogmatska preterivanja. I čime se baviš sada?

– Sarađujem sa nekim prijateljima iz ranijih dana. Zakon o radu, razvodi, kupoprodaje. Ne donosi mnogo novca, ali nekako izlazim na kraj. I u finalu sa sobom imam čiste račune; održavam ravnotežu.

– Šta je promašio čovek! – Francuzi sa tribina sve glasnije bodre svoj tim.

– Znae da su u Bordou ostali neki škotski navijači? Piju, provode se, vesele i...

– Verovatno još nisu shvatili da je njihov tim eliminisan.

– Zvoni. Mora da je Andreas.

– Pronašao je adresu, najzad.

Andreas ulazi žustro i upućuje se ka televizoru, i ne pozdravivši se – preko ruke drži laneni sako, a košulja mu je mokra ispod pazuha. Korner za Francuze.

– Šta se dogodilo? Jesam li propustio neki gol?

– Gde si ti čoveče?

– Obaveze. Poslovi, drugovi, nikad kraja...

– Gol! Zidan udarcem glavom. 1:0 za Francuze.

– Au, igračino Zizu!

– Otkad ti to navijaš za Francuze, Andreas?

– Ja sam uvek uz pobednike, dečko.

– Znači, ja sam jedini ostao *brazilac!*

– Hajde da ti se i ja pridružim, Aleko, pa da nas bude dvojica.

– Gde god namirišeš gubitnike, Statis, trčiš da im pomogneš.

– Videćete kako će Brazil sada da se probudi.

Posle slavlja i prestrojavanja Andreas se sa svakim ponaosob pozdravi i zavali se u Aleksisovu fotelju; ovaj reaguje. Stasis mu nudi kancelarijsku stolicu i smiruje ga. Njih trojica su se udobno smestili u foteljama, a domaćin sedi na drvenoj stolici. Utakmica se nastavlja, Francuzi vladaju terenom. Aleksis i Andreas se klade, a novac čuva – garantor – Stasis.

– Dakle, Aleko, šta ćeš na kraju da uradiš s berzom?

– Pričaćemo o tome drugi put, Andreas. Sada gledamo fudbal.

– Kockanje ne trpi odlaganja. Od onda kad smo diskutovali o tome pokazatelj je porastao za najmanje petsto indeksnih poena.

– Ti, Andreas, imaš novca i, šta god da se dogodi, nećeš ni osetiti.

– Potrebno mi je malo vremena da razmislim, da napravim računicu, da se složi i Danai.

– Da bi, druže, postao bogat, moraš imati smelosti.

– Umuknite već jednom! Došli smo da gledamo utakmicu.

Planuo je Prodomos i na trenutak su se smirili. Ali malo posle Stasis se, ne skidajući pogled sa ekrana, vratio na temu:

– Ako želiš moje mišljenje, Aleko, budi pažljiv. Te igre su za momke drugačijeg kova; ne priliče ti. Imaju sopstvena pravila i, ako se upleteš, najverovatnije ćeš propasti. Kapitalistički mehanizmi redistribuiranja...

– Stataki, sada radi berza i u Moskvi, ako to još nisi primetio. Ti, ako hoćeš i moje mišljenje, osudi sistem, organizuj drugove da ga srušiš, ali pusti Aleka da iskoristi njegove rupe. To je velika prilika, nemoj ga slušati. Upoznaću te s mojim brokerom – prepametan je. Zaradićeš novac da snimiš film, a da i ne trepneš.

– Ah... Kako je čovek uspeo da je izbaci u aut?

– Odbrana Brazilaca je bušna na sve strane. Spetljaju se čak i u rutinskim situacijama.

– Stasis, imaš li ti neki dobar viski?

– Ne znam da li je dobar, Andreas, ali, ako hoćeš, idi pa vidi. Donesi i leda, ako ima.

Andreas ustaje i odlazi ka kuhinji. Odande dopire buka otvaranja kuhinjskih elemenata, staklarije koja se ruši, psovke – ostali mirno prate utakmicu. Vraća se ubrzo, držeći u ruci punu čašu.

– Stvarno, Aleko, pričaj nam o festivalu u Drami.

– Šta želiš da čuješ? Bila je to skromna ceremonija, dobitnik nagrade rekao bi nekoliko reči. Da ti pojednostavim, kao na dodeli Oskara; izjave zahvalnosti komisiji i poljupci za drage osobe koje su bile uz njih.

– Jesi li ti to zajedljiv, ili mi se čini?

– Ali šta drugo da kažem, Prodrimos? Ceo život potrošiš da bi izašao iz anonimnosti, napustiš posao, zanemariš, a da i ne primetiš, svoje ljude, nailaziš na mnoštvo prepreka i razočaranja, a kada konačno možeš da kažeš da si nešto napravio i da ljudi iz branše prestanu da te smatraju umišljenim, imaš utisak da si mnogo dao, a dobio mrvice. Sve je bilo upravo onako kako sam sanjao – a nije bilo kao u snu.

Festival kratkometražnog filma u Drami, sala za dodelu nagrada. Negde na sredini trga Aleksis – pored njega Danai. Voditelji ceremonije na scenu pozivaju sineaste da prime nagrade. Paradiraju muškarci i žene, većinom mlađi od njega. Već neko vreme zna da će čuti svoje ime (jedan poznanik iz komisije mu je saopštio lepe vesti), ali oseća da ga nešto steže u stomaku. „Nagrada za režiju dodeljuje se...” Danai mu steže prste (boli ga, oseća verenički prsten), oni koji sede pored upiru pogled ka njemu i ustaju da bi mogao da prođe. Ide polako i penje se na binu. Celo poslepodne je planirao da kaže nešto posebno, ali nije uspeo da smisli ništa značajno pa se ograničio samo na jedno hvala. Neki aplaudiraju. Silazi skoro trčeći, a gledaoci okreću pogled ka sledećem koji se penje uz stepenice, osmehujući se. Kasnije u foajeu pod zaštitničkim Danajinim pogledom, pokloni poneki osmeh ili lepu reč svima koji mu čestitaju. A onda, u restoranu, par večera sam. Dakle, jesi li zadovoljan, pita ga ona, milujući ga po ruci. Aleksis spušta čašu na sto i samo sleže ramenima.

– Čudan si, druže. Toliko godina si kukao da su nepravедni prema tebi i da potcenjuju tvoj rad, a sada kad si dobio nagradu, umesto da ti je drago, sediš i računaš koliko si dao, šta si dobio i kolika je razlika između života i snova.

– Milost, Statis, nemoj mi još i ti zadavati udarce. Pitao me je kako se osećam i odgovorio sam. U redu, ne kažem da je sve kao pre. Pročuo sam se, o filmu se pričalo, kažu mi dobar dan neke kolege i

pozdravljaju me za laku noć ženine kolege iz pozorišta, koji me pre nisu ni primećivali. I, šta sad? Je li to dovoljno da nastavim?

– Strpljenja. Pogledaj koliko je godina Angelopulos bio uporan dok nije ove godine osvojio Zlatnu palmu u Kanu. Čitavu je večnost čekao.

– I hoće li se prikazivati tvoj film u nekoj sali?

– Gol. Golčina! 2:0.

– Ponovo Zidan?

– Ma, preslikana akcija kao pre prvog gola. Korner Petija, udarac glavom Zidana i... Vidi ponovljeni snimak.

– Brazilci su se pogubili.

– Čini mi se da je utakmica rešena. Ne verujem da su sposobni da je preokrenu.

– Ništa nije gotovo. Probudiće se uspavani džin u drugom poluvremenu i krenuće u kontranapad. Doći će do borbe prsa u prsa; Kosovo polje.

– Stvarno, Andreas, pročitao sam da si bio na Kosovu prošlog meseca. Šta se dešava tamo?

– Nemojmo zaboraviti, ni ovoga puta, da našim susedima gori kuća.

– Hoćeš da kažeš, Statis, da postoji opasnost da se i mi nađemo u istom sosu?

– Kada se ljudi ubijaju ispred tvog praga, koliko god se zaključavao ne možeš mirno da spavaš. A Amerikanci vrebaju iza ugla i traže priliku da intervenišu...

– A, nisi zaboravio onu pesmu: Koji god kamen da podigneš, naiđeš na Amerikance.

– O, šta je promašio Rivaldo!

– Kad je komplikovao, *vol plane*.

– Kad bi iskoristili bar neku od šansi, Brazilci bi se vratili u igru.

– A civili koji se spasu biće dovedeni do ruba propasti. Dok će ih sređeni *Veliki Grci* neprijateljski posmatrati.

– Hoćemo li mi da gledamo fudbal ili ćemo da rešavamo balkansko pitanje?

– I jedno i drugo, naravno. Dakle, pročitao sam da su negde u Iliji tukli Albance, *da bi se usaglasili*, vele.

– Uхватиła vas je logodijareja, baš ste barabe.

– Kad smo uspeli da se viđamo skoro svake četiri godine!

– Poluvreme.

Ustaju i protežu se da se razgibaju. Jedni izlaze na terasu, neko odlazi u toalet, Stasis iz kuhinje donosi mali sto i stavlja ga između sedišta i televizora. Prodromos mu pomaže da prenesu pivo, vino i hranu. Otvaraju vrata i prozore da uđe vazduh i zauzimaju mesta ispred postavljenog stola. U početku se služe, ne pričaju, a posle nekog vremena se opuste. Neki su zapalili cigaretu.

– Kako su, Stasis, bliznakinje? Koliko imaju sada?

– Pune jedanaest.

– Još imaš da guraš. Pred tobom su teškoće.

– Kako ti je prošao sin na prijemnom, Prodromos?

– Dobro. Misli da će položiti.

– Je l' na kraju polagao prijemni za Akademiju?

– Vidiš, od njega je postao umetnik. Oduvek ga je mrzelo da uči. Govorio sam mu da se ugleda na sestru koja redovno upisuje semestre na Politehničkoj akademiji, nije pala ni na jednom ispitu. Uzmi i ti neku diplomu da je imaš, a posle radi šta ti je volja, rekao sam mu. Tvrdo glav je.

– Pusti dete da radi ono što želi. I Aleko je završio poljoprivredu, zato što je to želeo njegov stari, i video si šta je uradio sa diplomom. Na kraju krajeva, ne moraju svi da budu nešto.

– Antigona, tvoja ćerka, na tebe je. Ne budi nezahvalan. Neka i tvoja porodica izrodi jednog odmetnika.

Prodromos otvara prozor kancelarije. U ruci drži pitu sa sirom i žvaće.

Stasis u kafani u naselju. Pred njim je šolja kafe, dve prazne flaše soka od pomorandže – izdaleka posmatra ćerke bliznakinje kako se na obližnjem dečjem igralištu igraju.

Na jednoj klupici, preko puta zgrade Inženjera, Antigona razgovara s nekim mladim kolegom. Sede jedno naspram drugoga. Oboje su prebacili nogu preko drvene klupe.

Bliznakinje se spuštaju jedna za drugom nekoliko puta niz tobogan, onda se popnu na ljuljaške-barke, pozdravljajući oca svaki put kada se nađu visoko, zatim se pomešaju sa ostalom decom. Stasis plaća račun.

Antigona i njen pratilac i dalje sede na klupi. Prodromos posmatra odozgo par, brišući usta salvetom. Mladić stavlja desnu ruku na devojčina ramena, ona spušta glavu. On se sagne i poljubi je u usta.

Statis gleda na sat i ustaje. Bliznakinje ga ugledaju i potrče ka njemu. Uхватivši se za ruke (jedna s leve, a druga s desne strane), udaljavaju se.

Posle prvog iznenađenja, osmeh se razliva Prodromosovim licem. Odmiče se od prozora i seda u fotelju, uzdišući.

Devojčice odvođe Statisa u jedan restoran za mlade. Jedu veselo hranu iz korpica u obliku kuće, ponosan je na njih. Pije pivo.

Antigona u automobilu neprestano priča o nekom Tasosu. Prodromos steže volan i sluša, ćuteći. Svaki put kada se upali crveno svetlo okreće pogled ka ćerci – oči joj se sijaju.

– Ne brini, Prodromos, deca će pronaći svoj put.

– I kad pomislim da je pored njih tu i mali: privatne škole, časovi...

– Ja svojoj deci neću otežavati život primoravajući ih da polažu ispite. Čim završe poslaću ih u inostranstvo.

– Ti imaš mogućnosti, Andreas. Tebi je sve lakše.

– Sve vreme vas slušam i razmišljam jesam li nesrećan ili sam srećan što nemam dece.

– Koliko znam, Aleko, to je bio vaš izbor.

– Tako sam i ja govorio, ali kako prolaze godine razmišljam da se, da imamo decu, Danai ne bi bavila samo mnome.

– Pojačaj ton. Počinje drugo poluvreme.

Protivničke ekipe ponovo su na sredini terena. Njih četvorica na svojim mestima. Ispred njih, na stolu, ostaci hrane i pića. Prodromos otvara flašu piva.

– Vidim, mnogo piješ, Prodromos. Danas ne paziš na pritisak niti na dijete. Da te odnekud vidi Tina.

– Pusti ga jedno veče da uživa, Statis. Ne staj mu na muku.

– Danas ne želim da pričam o bolestima i lekarima.

– Je l' tebe muva ujela, Andreas?

– Nedavno sam bio na prijemu u Ministarstvu inostranih poslova. Priđem jednom društvu (diplomate, otprilike moji vršnjaci i stari poznanici) i čujem kako neko priča o lekovima i terapijama. Sigurno mu se skoro nešto desilo, mislim, nesrećniku, i načuljim uši. Uzme

reč drugi – pritisak toliko i toliko; visok holesterol, kod trećeg. Kod jednog je, opet, šećer u redu, ali ima povišenu mokraćnu kiselinu. Pobogu, kažem im, ranije smo pričali o politici, novcu i ženama, još nemamo ni pedeset, a već ste počeli sa lekarskim savetima?

– Vidi šta je promašio Ronaldo!

– Sa ovim momkom nešto danas nije u redu. Ne izgleda dobro.

– Svi Brazilci se večeras vuku, predali su se.

– I šta su ti onda rekli, Andreas, tvoji prijatelji, *regulisani*?

– Šta ima da kažu nesposobnjakovići, Prodromos. Pokazao sam im otvorenu šaku i otišao do drugog društvanca.

– I misliš da tako rasteruješ nevolje?

– Šta hoćeš da kažeš?

– Starimo, Andreas, pomiri se s tim.

– Ma jebi se, babetino.

Prodromos ne reaguje. Sipa piće u čašu i pije. Prolazi nekoliko minuta, a niko ne progovara – samo se retko čuje poneki usamljen komentar o potezima igrača ili o igračkim bravurama. Prodromos otpije još jedan gutljaj, pogne se, posmatra sadržaj u čaši, uporno meša tečnost i ne podižući pogled, udahne duboko i:

– Početkom prošlog meseca bio sam na Santoriniju s Tinom. Bilo nam je potrebno da budemo sami tri dana. Šetali smo, plivali na usamljenoj plaži – sunčala se bez gornjeg dela i, šta da vam pričam... Poslepodne, u hotelu, legla je pored mene naga. Bio sam iscrpljen od sunca, ali je ona bila uporna. Posle nekog vremena me je navela, ali...

– Ali šta?

– Nisam mogao.

– Big dil. Svima se dešava.

– Opet sam pokušao sledećeg dana, i kad smo se vratili kući ponovo. Ništa. Činila je sve što je u njenoj moći da mi pomogne... Prošlo je mesec dana.

– Probaj s nekom drugom pa ćeš videti!

– Ozbiljno govorim.

– A ja još ozbiljnije. Dvadeset pet godina sa istom ženom, Maki, ne treba da se čudiš što ti se ne diže, već kako ti je to uspevalo do sada.

– Ne slušaj Andreasa, Prodromos. Samo na to misliš pa ti je postalo opsesija.

– A šta ti predlažeš, Stataki?

– Da se smiri i ukoliko ne nađe rešenje, da ode kod lekara. Pomoći će mu.

– Ili da sačeka vijagru. Postiže veliki uspeh u Americi, tri miliona recepata do sada.

– A otkud ti sve to znaš, Aleko?

– Informišem se, druže, da ne bih posle jurio. Kako god bilo, Prodromos, naša generacija je privilegovana, ima dosta strela u tobovcu. Nemoj da se sekiraš.

– Čini mi se da me zezate.

– Samo stavljamo stvari na pravo mesto.

– Prodromos, moramo se pomiriti. Nećemo biti kao pre, ali nije ništa ni izgubljeno.

– Maki, slušaj Statisa. Razume se on u povlačenja i uvijanja; govori iskustvo.

– Uskoro krećemo nizbrdo; spremite se da poguramo. A Fani, kada je video da nastupaju teškoće, rekao je: *bilo je dobro, do sada...* i otišao.

– Crveni karton. Ko je to bio?

– Desaji. Biće teško Francuzima sad kad su ostali sa deset igrača.

– Misliš da će Brazilci imati vremena da preokrenu utakmicu?

– Vremena, jadniče, ima; snage, međutim, ne vidim da imaju. Videlo se od početka da ne mogu da izdrže. Nisu timovi simfonijski orkestri pa da svake večeri budu naštimovani.

– Nikad nije kasno. Šta ti misliš, Statis?

– Šta si se okomio na Statisa, Aleko? Neprestano praviš aluzije, te *zna on*, te *nikad nije kasno* i sve takve trule insinuacije. Šta je zaista posredi?

– Ako želi, ispričaće vam sam.

– Šta se dešava, bitango?

Statis se zbunjeno osmehuje, napravi grimasu, tobože neraspoloženja, i pocrveni. Odlučio je da progovori, tek kad je prošlo približno pet minuta igre u kojima se ništa bitno nije desilo:

– Sećate se da sam bio u vezi s jednom devojkom, dok sam bio u Komunističkoj omladini Grčke? Sedamdeset sedme, osme, tu

negde.

– Govoriš o onoj iz Organizacije „Riga od Fere“?

– Onda kad su te drugovi ukorili?

– Dobra ženska! Kako se ono zvaše...

– Elektra. Sreli smo se, elem, ponovo, posle dvadeset godina. Bili smo protivnici u jednom slučaju izvršenja – branila je vlasnika. Odmah sam je prepoznao, ali sam mislio da se ona mene ne seća. Počeo je tako proces, ali su mi misli stalno bile uz nju. Ja sam brkao reči, a ona je bila staložena i zvanična. Ipak sam izgubio parnicu – moj klijent ionako nije deset meseci plaćao kiriju. Izašla je iz sudnice, držeći vlasnika pod ruku. Razočarao sam se. Ali, ipak me je čekala ispred vrata. Zagrljaji, poljupci... Prošetali smo do bifea, popili kafu i prisetili se starih vremena; odnosno, Elektra ih se prisećala, ja sam slušao i gledao je u oči. Da ne pričam previše, kako je vreme prolazilo postao sam svestan koliko mi se mnogo dopada.

– Je l' i dalje lepa?

– Izgleda još bolje. Sada je sazrela, tada je bila devojčica.

– Nešto mi govori da si se ponovo zaljubio.

– Od toga sam dana tražio, dakle, da vidim kada ima ročište i prolazio kao slučajno pored sudnice. Sreli bismo se „slučajno“. Osmesi, izlivi radosti, da ne izgubimo ponovo kontakt. Bio sam ohrabren na trenutak, ali... Sigurno tako radi sa svima, govorio sam sebi kad smo se rastajali, a prolaznici su me gledali. Igra žmurke trajala je oko dva meseca. Onda sam stavio događaje na papir i procenio situaciju. Ne ide više, razmišljao sam, moram da razgovaram s njom. I počeo sam da kujem planove. Sve sam isplanirao do savršenstva, programirao susrete, ali u poslednjem trenutku uvek bi nešto krenulo naopako – odustao bih – tako da sam odlagao ispovest za blisku budućnost.

– Požuri. Završiće se utakmica, a ti ćeš još uvek biti kod muvanja.

– Zatražila mi je, jednog dana, neke tekstove (zahteve i izveštaje) koje sam imao u kompjuteru. Sednem, dakle, snimim ih na disketu, ali u jednom dodatnom dokumentu napišem i desetak reči – o nama. Ako ne stignem, razmišljao sam, ni tom prilikom ništa da joj kažem, barem da vidi napisano i da završimo s tim. Cirkulisao sam u Evelpidonu šest dana sa disketom u džepu, razmišljajući o mogućim reakcijama. Sedmog dana naleteo sam na nju – zaista slučajno.

Kasnog popodneva. Hajdemo na ručak, predložila je. Našli smo se u obližnjoj kafani. Posle drugog pića ispružila je ruku, uhvatila moj dlan i... Želim nešto odavno da ti kažem, nagnula se prema meni i prošaputala. Glas joj je bio drhtav i promukao – shvatio sam sve pre nego što je i počela. Pustio sam je, međutim, da završi. Onda sam, nemajući ništa pametnije da uradim, izvadio disketu, i dao joj je...

– Prečka za Brazil!

– Ovaj Denilson je dobar dribler.

– I da je ušla u gol, kakva korist od toga u devedesetom minutu?

– Ma, kad bi bilo 2:1, čak i sada, utakmica bi ponovo počela.

– Znači, Stataki, mada sa malim zakašnjenjem, ti i Elektra ste ostvarili jedinstvo levice?

– A bračno stanje pomenute dame?

– I ona je razvedena – ima jednog sina.

– Bravo, družo, mnogo mi je drago. Nova ljubav je baš prava stvar, melem za naše godine.

– Šta to fali našim godinama pa ste pobesneli?

– Zamišljam vas na leto na usamljenom ostrvu sa prozorom koji gleda na more.

– E jesi nepopravljiv, Aleksis, uvek razmišljaš u slikama.

– Ali da joj ljubavnu ispovest da onako, na disketi!

Andreas puni čaše – piju u zdravlje para. Regularno vreme utakmice je već prošlo i igra se sudijska nadoknada. Naravno, čini se da ništa ne može da promeni situaciju. Na stolu su ostala samo dva hladna ražnjića i prazne flaše.

– Evo ga. 3:0, Peti.

– Šlag na tortu, u sudijskoj nadoknadi.

– Strašno je igrao danas!

– Ipak ga zasluženo osvaja Francuska.

– Koliko još ima?

– Dok se ne završi.

– Koliko god da ima, gotovo je.

– Brazilci se ne mogu prepoznati.

– Gotovo je.

– Čini mi se da se nikada neće ponoviti tim kao onaj iz sedamdesete.

– Niti ćemo, ikada, opet imati dvadeset godina.

Statis utišava ton. Sede još malo, komentarišući poslednje kadrove utakmice i ispijajući preostalo piće. Na televizijskom ekranu se prikazuju scene sa proglašenja pobednika i slavlje Francuza. Prvi ustaje Prodromos.

- Hajde da idemo i mi.
- Sedite, Maki, još malo. Nema ni dvanaest.
- Sutra moram rano da ustanem. Dogovorićemo se da se nađemo neki drugi put.
- Uvek to isto kažemo.
- Sećate li se kakva smo veselja pravili na nekim drugim finalima?
- Čini mi se da ni mi, kao ni Brazil, nikada više nećemo doživeti dane kao što su bili prošli.

Prodromos i Aleksis su pošli ka ulaznim vratima poželevši svima laku noć. Ispraća ih domaćin, dok Andreas, puneći čašu izjavljuje da će ostati još malo. Statis se vraća, seda u fotelju i pali cigaretu. Bleje. Gledaju bezvoljno nekoliko minuta televiziju, s vremena na vreme razmenjujući poneku reč.

- Kako stoje stvari sa Renom? – u jednom trenutku upitao je Statis.
- Sranje!
- Znači?
- Gore ne može biti.

Obojica gledaju u ekran.

Upaljen televizor ispred ogromnog kreveta. Andreas i Rena ležeći gledaju neki film. On se okreće prema ženi, njegova ruka ispod prekrivača dodiruje njene grudi; ona mu se približi, pripija se uz njega i ljubi ga u uvo. Grle se – televizor i dalje radi.

Rena sedi na velikoj sofi u dnevnom boravku, pored nje, na stolu, puna pepeljara i prazna čaša; sobu osvetljavaju odsjaji ekrana. Andreas u svojoj advokatskoj kancelariji neobrijan sa olabavljenom kravatom, podignutih rukava iza gomile koverata, otvorenih knjiga i kafa.

Puno sveta i puno svetla; Andreas u kafani u Vuliju stojeći prati popodnevene vesti, pričajući sa kolegama i koleginicama. Rena šeta sama praznim trotoarom u centru – zastaje svaki čas ispred izloga radnji.

U foajeu hotela, na pauzi partijske sednice, Andreas, sa šoljom u ruci, odgovara na pitanja novinara – diže ruku jedna mlada gospođa.

Čim su se kamere udaljile papirnatom maramicom briše znoj sa čela i kafu na ivici usana. Ambijent nekog bara, prigušena svetla, veoma malo posetilaca, sa zvučnika se čuje saksofon; Rena se, popevši se na stolicu, naginje nad svoju punu čašu.

Mali krevet za dvoje u mračnoj sobi. Na komodi televizor. Voditelj najavljuje intervju sa Andreasom Sotiropulosom. Na krevetu leže Rena i jedan drugi muškarac. On ispod čaršava napipava daljinski i na ekranu je mrak.

– Kad vas već više ništa ne vezuje, nađite neko rešenje da budete mirni.

– Ne mogu u ovom periodu sebi da priuštim razvod.

– Zašto?

– Ja sam javna ličnost. To može uticati na moju karijeru.

– To će te upropastiti!

Andreas ustaje, gasi cigaretu u pepeljari i uzima sako. Stasis iz džepa vadi svežanj novčanica i daje mu ih – zarada od klađenja. Gledaju se, ne progovarajući – jedan stoji u lanenom odelu, drugi u šortsu i majici. Andreas lagano ide ka ulaznim vratima. Stasis ga posmatra, ne pomerajući se iz fotelje.

– Laku noć.

1994.

(Brazil-Italija, 0:0, penalima 3:2)

„Roberto Bađo postavlja loptu na belu tačku. Ako pogodi, Italijani će se moliti da Brazilci promaše sledeći penal. Ako ne uspe, za njih je sve gotovo.“

Za Fanija je sve bilo gotovo leta devedeset prve, kada je imao četrdeset godina.

„Bađo uzima zalet. Navijači na ogromnom stadionu Rouz Bol u Pasadeni zadržavaju dah.“

U početku nisam ozbiljno shvatao njegov nestanak – nije bilo prvi put da Fani nestane. Bio sam skoro siguran da je opet smislio neku šalu i da ću, posle nekoliko dana, dobiti neku razglednicu ili fotografiju iz nekog neverovatnog kutka zemlje.

„Šutira Bađo... I lopta odlazi preko gola. Italijani su pred samoubistvom.“

Ubrzo sam, međutim, izgubio nadu.

„Brazil je svetski prvak! Vodi sa 3-2 penalima i osvaja, zahvaljujući nepreciznosti Italijana, ono što je na nekim prethodnim takmičenjima propustio, igrajući sambu.“

Više nećemo sva petorica zajedno gledati neko finale. *„Po prvi put u istoriji svetskih prvenstava jedno finale se rešava penalima. Brazilci, dvadeset četiri godine nakon prethodnog trijumfa u Meksiku 1970. koji je igrom slučaja i tada zabeležen protiv Italijana – danas slave četvrto osvajanje svetskog prvenstva.“*

Slavili smo '70, Fani i ja, na obali kod Bele Kule. Prodomos je bio razočaran igrom svoje Italije, a Andreas i Stasis su ga, pošto su bili neutralni, zadirkivali. Pločnikom preko puta šetala je jedna crnomanjasta, lepo pocrnela devojkica – zastao sam. Ko će da preuzme da čuva Pelea, Aleko? – povikao je Fani, pokazujući ka njoj. Počeli su da se smeju svi oni koji su se tu našli; čak se i devojkica neprimetno smejala.

Nećemo više gledati nijedno finale sa Fanijem. Peti član društva je nestao.

U julu '91. išao sam na Meganisi da ga vidim – ugostio me je u svom domu. Prizemna kuća, jedna velika soba i kuhinja, u zadnjem delu dvorište, a ispred more. Da li se dobro provodiš, Fani, ovde?

pitao sam ga. Zar ne vidiš? pitao je, obuhvatajući pogledom okolinu: knjige, prekrivači, čaršavi, strukovi sa mnogo udica, veliki radio, ploče, posuđe, sveske, grejalica na tečni gas, prazne flaše od uza i vina, boksovi cigareta, prezervativi, na stolu mapa raširena kao stolnjak, odmah pod prozorom ribarski čamci. Bila je to nautička mapa, i na njoj su olovkom bila podvučena slova, linije i brojevi. Još uvek putuješ? pitao sam, posmatrajući sto. Kad smo bili studenti, kad bi ostao bez žene, ili bez novca, raširio bi na krevetu mapu i plovio. Ne, druže, obeležio sam mesta bogata ribom, odgovorio je smejući se. Te večeri se raspričao o dobrim ulovima, bajnim ženama i celonoćnim pijančenjima. Za nedelju dana koliko sam bio s njim pili smo, upoznao sam neke dame koje bi ljupko obarale pogled kad bi nam se pogledi sreli – ali riblju krljušt nisam video. Čitao mi je, međutim, pesme napisane u školskim sveskama jedne noći pre nego što smo pokupili mreže, onda smo se kupali nagi, a kada smo se malo pre svitanja ispružili na jednom udaljenom peščanom žalu, rekao je (smeteno), gledajući ka nebu: Da je Kariotakis popio flašu uza pre nego što je skočio u more, ne bi mu narednog dana bio potreban pištolj.

Mesec dana kasnije u jednom tesnacu između Kalamosa i Kastosa pronašli su potopljen njegov čamac – na palubi je ostala njegova odeća, cigarete i upaljač. Stigao sam na ostrvo sledećeg dana. Potraga je još trajala. Otišao sam do njegove kuće; gurnuo sam vrata i ona su se otvorila. Neoprana šolja za kafu, pepeljara puna opušaka, otvorene fioke – pre mene su svraćali lučki inspektori. Sredio sam njegovu odeću, papire, ploče i mapu. Začuo sam korake u dvorištu; na vratima se pojavila jedna mlada žena. Poželeo sam joj dobar dan; klimnula je glavom. Zasukala je rukave i počela da pomaže bez reči. Poštovao sam njeno ćutanje, ali sam pretpostavljao da će mi pre nego što ode dati neko objašnjenje. Ni reč nije progovorila. Odlazeći, ponela je sa sobom jedan komad ženskog donjeg rublja, neki CD i jednu njegovu fotografiju. Nisam je više video. Prolazili su dani. Sedeo sam u poslepodnevnim časovima u kafani na obali, čekajući povratak glisera Lučke kapetanije. Krajem sedmice dobili su naređenje da obustave pretragu i izrazili su mi svoje žaljenje. Fani nikada nije pronađen.

Onoga dana, kad je već trebalo da pođem, došla je međutim da me vidi jedna lekarka. Kad sam skrenuo u Nudri dala mi je znak farovima iz malog parkiranoog automobila. Prišao sam; sagnula se i otvorila desna vrata. Imala je nešto preko trideset, bila je simpatična, lepo odevena, diskretno našminkana. Pretpostavljao sam da je još jedna od *udovica* koje je on ostavio za sobom. Ušao sam u minijaturno vozilo, seo pored nje, zapalio cigaretu, ne zatraživši dozvolu, i čekao. Najpre je otvorila sve prozore, a onda počela da priča, gledajući napred, kao da vozi: Fani nije bio zdrav; nije bolovao, naravno, ni od čega ozbiljnog, ali je imao određene zdravstvene probleme koji su zahtevali sistematsko lečenje i praćenje. Zaustavila se, okrenula se da bi mi uputila jedan pogled i onda nastavila, gledajući sve vreme iznad volana: povišen arterijski pritisak, problem sa jetrom, hronični gastritis. Slušao sam, ne progovarajući. Nije ga zanimala dijeta, nikada se nije pridržavao nijedne terapije, zanemarivao je sebe, pio, bančio do zore, pušio... Zakašljala se i pocrvenela. Ugasio sam cigaretu i bacio je. Prema njenom mišljenju, njegovo ponašanje bilo je autodestruktivno, okarakterisala ga je u stvari kao *pasivno samoubistvo*. Onda sam ja počeo da postavljam pitanja: Ko si ti, šta ti je on bio, kako si ga upoznala, zašto si došla danas ovamo da mi sve to ispričaš? Odgovarala je kad je htela, a kad nije imala šta da kaže okretala je glavu i gledala kroz prozor, prema moru. Njeno interesovanje nije bilo čisto medicinske prirode. Trudila se da bude zvanična, ali su drhtanje glasa i njena revnost da me što pre uputi svedočili o njenoj patnji. Nisam hteo da je dodatnim pitanjima dovedem u neprijatnu situaciju. Posle nekog vremena shvatio sam da ne želi ili da nema šta više da mi kaže. Zahvalio sam joj se, otvorio vrata i otišao. Puno sveta – turistička sezona u punom jeku. Na obali jedrilice vezane jedna pored druge poput sardina u konzervi nisu dopuštale da vidiš ni metar mora.

Svaki put kad bi mu bilo teško, Fani je odlazio. Nekad u Južnu Ameriku, nekad bi poneo aparat i nestao, nekada se zaključavao u svoju sobu, sakrivao se potom iza svojih šala ili po malim usamljenim ostrvima... Na kraju je otkrio more. Tako je učinio i sedamdeset osme, kad je napustio ostale na Amorgosu i nestao.

„Brazilci trče počasni krug ogrnuti zastavama. Njihov peti igrač neće morati da šutira poslednji penal.“

Prvi put sam pratio finale mundijala sam. Danai je cele prethodne sedmice bila u Epidaurusu; postavljali su *Hiketide*. Zatvoren u kući od petka izvadio sam iz fioke scenario filma i čitao ga ponovo. Zaneo sam se. Nisam izlazio po novine – telefon sam isključio i nisam imao predstavu šta se događa u svetu, ko me je zvao, da li su me se neki setili. Kako je napredovalo čitanje, rasli su problemi. Namera mi je bila, kada sam počeo osamdeset druge, da stvorim pet različitih karaktera, ali sam imao utisak da je, uprkos svim mojim pokušajima, svaki od junaka predstavljao još jednu verziju mene samog. Počeo sam, dakle, da ponovo pišem glavne scene, skraćujući dijaloge i uvodeći delovanje protagoniste u događaje. Planirao sam kadrove, dekor, osvetljenje, postavljao glumce, isprobavao replike. U praskozorje sam se umorio. U toaletu sam se, posmatrajući svoje lice u ogledalu – neobrijan, crvene oči, crni kolotovi – razočarao i pomislio da ne vredi da se ponovo upuštam u tu priču; poput alkoholičara koji se, kada se probudi posle pijančenja, zaklinje da više neće piti, ali do večeri popusti. U podne, čim sam otvorio oči, ponovo sam se vratio svojim papirima. U subotu uveče toliko sam bio zaokupljen da sam zaboravio da upalim TV – video sam gol sa utakmice za treće mesto u vestima. Ali u nedelju sam bio pažljiv. Uzeo sam hladno pivo i pripremio se da odgledam finale dostojno onog iz '70. – i tada su igrali Italijani i Brazilci. Ništa, međutim, nije podsećalo na tu godinu. Samo smo dresovi i ja čvrsto stajali na istom mestu posle dvadeset četiri godine.

Utakmica je bila dosadna i samo me je iščekivanje eventualnog poleta Brazilaca držalo na sofi. Na njoj rašireni papiri sa scenarijem. Bacio bih s vremena na vreme pogled, kada bi mi interesovanje za utakmicu oslabilo. Čim se začuo poslednji zvižduk, umesto golova, brojao sam flaše piva pored sebe. Očekivao sam da će se nešto promeniti u produžetku, ali sam demantovan. Spor ritam, malo dobrih poteza, niko nije preuzimao inicijativu. Gledao sam odsutno u ekran, misli su mi bile negde drugde, razmišljao sam o scenariju, o njima, zamišljao da smo, tobože, sva petorica zajedno i pokušavao da pogodim kako bi manje-više reagovao svako od njih i kakve bi komentare davao, gotovo da nisam pratio utakmicu, dok sudija nije označio kraj produžetka, a u Kaliforniji su se svi spremali za izvođenje penala. U fudbalu postoje prognoze i predviđanja, tako da

se, kada je potrebno, uvek istakne neki od favorita. Pojačao sam ton, otvorio poslednje pivo i zapalio cigaretu.

Barezi hvata zalet za prvi penal; deluje mi da je u grču. Da vidiš kad promaši. Golman ga gleda u oči: Čekam te, pederu, kod tebe je lopta, ali ja ću imati poslednju reč. Stasis je govorio da po licu možeš da pročitaš sve ono što drugi pokušavaju da sakriju od tebe. Šutira... Promašio je! Teška situacija za Italijane. Stasis se razveo devedeset druge. Barezi pada na kolena i pokriva rukama lice, zatim polako okreće leđa голу i laganim koracima, pognute glave, upućuje se ka sredini terena, gde ga čekaju neutešni saigrači. Ne može da veruje da je promašio, i koliko god puta gledao na velikom ekranu na terenu ponovljeni snimak, rezultat je isti. Posle '89, nakon pada realsocijalizma, Stasis je podsećao na neprilagođeno dete koje su okrutni staratelji ostavili samo u nepoznatom gradu. Zatvorio se u kuću, dočepao se daljinskog i menjao kanale, on koji je petnaest godina menjao javna mesta, organizacije i političke linije. Nezaposlen, malodušan, ogorčen, borio se malo pre četrdesete da uvede novi red u život, ne preispitujući svoje principe. Prodromos je pristupio prilagođavanju u vreme *nakon pada* – slušao ga je on s rezervom. U međuvremenu je svakog podneva išao po ćerke u školu, poslepodne ih vodio na balet, čekao ispred privatne škole da završe čas engleskog – njegova žena, Filio, malo je predahnula i našla vremena da se bavi čitanjem i sobom. Kasnije ga je Andreas zaposlio u svojoj advokatskoj kancelariji. Bilo je veoma teško Stasisu – nije otvorio pravne čitape otkako je položio pravosudni ispit. U početku su mu poverili kancelarijske poslove, a on je stezao zube, prelistavao zakonike i knjige (Andreas se pobrinuo da dobija sigurne i lake slučajeve), nije obraćao pažnju na ironične poglede, nije želeo da za svoje kolege bude šefov prijatelj. Sekirao se, ali je napredovao. Nije nikada štedeo na izrazima kada je bilo neophodno da pokaže zahvalnost prema prijatelju i pretpostavljenom, ali nije ni izbegavao da govori otvoreno, kada je trebalo da sudi o ponašanju i političkim izborima Andreasa – omladinca, mada malo ostarelog... Popravile su se polako finansije i životni standard porodice. Više nije bilo neophodno da Filio daje toliko privatnih časova; iznajmili su veću kuću; u leto '91. bili su dvadeset dana na odmoru – na medenom mesecu sa pet godina zakašnjenja. Svi su poverovali da se

neprilagođeni revolucionar najzad uspešno integrisao u sistem. Ja nisam imao da mu dam ni savete ni novac. Nalazili bismo se ponekad sami nas dvojica, popili poneku čašu i razgovarali. Brojali smo greške i izgubljene prilike. Pokušavao sam da ga utešim, podsećao ga na, ne toliko prijatna, sopstvena iskustva iz pokreta. Uglavnom bismo tu negde promenili temu, onda pričali o njegovom poslu, deci i Filio.

Brazilac Marsio Santoš sprema se da dovede svoj tim u vođstvo, kreće sigurno, lopta se odvaja od njegove noge... Paljuka brani; i ništa, ponovo iz početka. Početkom '92. Statis je iznajmio garsonjeru u Egzarhiji i kupio najneophodnije stvari da bi je opremio, još jednom polazeći od nule – brak mu je trajao šest godina, a njihova ljubav dotrajala je i raspršila se. Gorčina, nemaština, tenzije, kolotečina; Filio nije mogla da izdrži. Ona je zatražila razvod ali je on pokušao da je odvrati. Žena ga je slušala ne govoreći – pogrešno je protumačio njeno ćutanje i ohrabrio se. Zaljubljena sam, rekla mu je jedne večeri i on je bio uništen. Nije ga zanimalo da sazna ko je drugi, kada ga je upoznala, niti da li će živeti s njim. Šta će biti sa decom? pitao ju je. Mala su i potrebna im je majka, odgovorila je ona. Srušio se na stolicu i posmatrao bezizražajnog lica sliku koja je bila okačena visoko iznad njene glave. Je l' mi treba da odemo iz kuće? Progovorila je prvo ona. Statis se povratio i ustao, uzeo jednu veliku torbu i ubacio u nju donje rublje koje samo što je bila ispeglala Filio, sve košulje i pantalone koje je našao u plakaru, nekoliko knjiga, jedan *Radikal* nepročitan, dve dečje fotografije, brijače, četkicu za zube... nemo ga je posmatrala – bosa, polunaga, crvenih očiju, stisnutih usana. Pored njega, na krevetu, izgužvani čaršavi, šoljice za kafu na komodi, televizor koji još nisu otplatili, upaljen, bez tona, na polici za TV fotografije, suveniri sa izleta i odmora. Krenuo je hodnikom – načinila je nekoliko koraka za njim. Otvorio je vrata; ona je zastala, htela je nešto da kaže, ali se predomislila. Očekivala je neku reč od njega, neki izliv, pozdrav. Ali otišao je ne osvrnuvši se. Kada su se vrata zatvorila, Filio se naslonila na zid i uzdahnula. Statis je sišao niz stepenice – njegova teška torba vukla se po stepenicama – izašao je na ulicu, stao na pešački prelaz, čekajući zeleno svetlo... Šumno je izdahnuo kad me je pozvao telefonom a ja ga pitao šta mu je. Našli smo se iste večeri, pili smo; ja sam se

napio, njega piće nije uhvatilo. Posle godinu dana Filio se ponovo udala. Stasis živi sam; viđa bliznakinje svake subote, nedeljom popijemo zajedno poneko piće. Sa ostalima se nalazimo sve ređe. Poneka taverna jednom u dva meseca u najboljem slučaju. Prodromos je od jutra do mraka na Politehničkoj akademiji, a što se tiče Andreasa...

Albertini stoji na nekoliko metara udaljen od lopte sa pogledom uprtim ka голу. Ima u nogama priliku da svom timu donese prednost. Što se tiče Andreasa, otkako je izabran, uvek ga neka vanredna obaveza uglavnom drži podalje od nas. Sudija daje znak; Albertini šutira i... Italija vodi 1:0. Od početka obračuna Andreas je bio napred, među prvima. Pošto je Prvostepeni sud potvrdio rezultate, jedan član družine izabran je za poslanika vladajuće partije. Osećanja su bila pomešana i reakcije dijametralno suprotne. Prodromos je bio uz našeg prijatelja i pratio saopštenje rezultata izbornog obračuna u Ekali, u kući dotadašnjeg kandidata, zajedno sa drugim njegovim poznanicima, prijateljima političarima i saradnicima i, kada je već bilo očigledno da će *sile svetlosti* trijumfovati, otvorili su šampanjac i izlili osmehe – ne mogu, međutim, sa sigurnošću da tvrdim da li je Maki glasao za Pasok ili za protivnički tabor, ali je iskreno učestvovao u radosti svog bliskog prijatelja. Celu noć oka nije sklopio ni Stasis na suprotnoj strani Atičkog poluostrva, u nekoj školi u Egaleu, gde je obavljao dužnost izbornog predstavnika Komunističke partije Grčke – ja sam do zore pratio na televiziji kako *koalicija* ulazi u Skupštinu i izlazi iz nje. Tako je Andreas Sotiropulos, Andreas sa kojim smo zajedno odlazili na teren, koji je drškom od metle jurio mačke oko Rotonde i jednom sakrio Stasisu pantalone i cipele, da bi on prvi otišao na sastanak sa devojkom koju su obojica želela, Andreas, dakle, naš drug, postao je član Grčkog parlamenta!

Pratio sam izdaleka njegovu predizbornu kampanju: izborni centri, poster, obilasci, plastične zastave, pojavljivanja na televiziji, osmesi, tapšanja po leđima, himne lideru i hvalospevi narodu, obećanja, radioemisije... Uspeo sam jedne večeri da ga vidim na televiziji; davao je intervju. Suzdržana uzbuđenost, siguran glas, pažljivo biran rečnik, izandale fraze: levo, promena, demokratizacija, decentralizacija, evropska vizija. Sedi u kožnoj fotelji na točkiće, jedna noga mu je ispružena, glava blago nagnuta na stranu;

gestikulacija i osmesi prate svaki odgovor. Imao je mišljenje o svemu a kada je iscrpeo partijski program i istakao presudnost izborne bitke, spustio je ton i sa lažnom skromnošću govorio o svojoj karijeri i porodici, o počecima i profesionalnom usponu – nije lagao, ali nije govorio ni celu istinu. Onda se zaustavio kod demokratskih borbi i govorio o svom antidiktatorskom delovanju: kako i zašto je zatvoren (jednina) '73. u pobuni na Politehničkoj akademiji, koji je bio naš doprinos u toj pobuni (od tada pa nadalje uzvišena množina), *naš* doprinos u donošenju ključnih odluka, *naša* uloga u procesu udaljavanja, dešavanja u noći i *naše* hapšenje od organa hunte... Nijedna laž, nijedna netačnost, ali je, kulov, vizuelno dočarao život i Stasisovu državu za vreme zauzimanja Politehničke akademije Aristotelovog univerziteta u Solunu novembra '73. Eh, Andreas, Andreas...

Romario uzima od sudije loptu, gazi travu i namešta je, pažljivo postavlja loptu na belu tačku i udaljava se, okrenuvši se. Televizijski reditelj zumira njegovo lice. Stisnute usne, na obrazima znoj, nepomično oko gleda napred – nema šanse, ni jedne u milion, da promaši. Podsetio sam posle više meseci Andreasa na sadržaj onog intervjua i ironično prokomentarisao, sa malim zakašnjenjem, njegove reči. Sudija odugovlači sa davanjem znaka za izvođenje penala; Romario i dalje mirno gleda ka golmanu. Andreas nije reagovao na moje zapažanje; detektorski pogled koji je ispitivao moja raspoloženja i krajnji cilj tog mešanja, osmeh s pola usana, skoro sarkastičan. Čula se melodija *iz Labudovog jezera*, Čajkovskog. Stavio je ruku u džep i izvadio mobilni; pričao je nekoliko minuta, gestikulirajući. Posmatrao sam u početku aparat, onda sam blenuo u istovetno poređane tomove knjiga u njegovoj biblioteci. Kada je isključio telefon, bio je zaboravio o čemu smo prethodno razgovarali. Romario kreće, zastaje, šutira. Lopta okrzne prečku i uđe u mrežu, 1:1. Iskoristim priliku i ustajem da uzmem flašu piva. Još sam gladan, ali u frižideru nema ničega. Otkrio sam parče feta sira zaboravljeno od prethodne sedmice. Stavljam ga na tanjir i vraćam se trčeći da ne propustim sledeći penal – na ekranu još uvek Brazilci koji slave. Sati jedan i nešto, vrućina uporna. Otvaram vrata da napravim promaju. Andreas mi ništa nije odgovorio. Ulazi vreo, zagušljiv vazduh kroz vrata i ja ih zatvaram.

Evani gleda loptu, ignorišući golmana; zaleće se, šutira; 2:1. Italijani slave. Dok su Brazilci svoje nade usmeravali ka sledećem penalu, zazvonio mi je telefon. Podignem slušalicu i čujem Tinu kako uznemireno pita, malo pre trećeg penala, da li znam telefon onog matematičara iz unutrašnjosti (koga sam joj ja preporučio da daje privatne časove njenoj ćerci), da bi se dogovorila – usred noći – kada će imati sledeći čas. Dođe mi da je oteram u bestraga, ali se suzdržim. Pusti nesrećnika da malo predahne, Tina, leto je. Ma šta pričaš, Aleksis? Ovo će za Antigonu biti ključna godina. Antigona; odlična u osnovnoj, engleskom, klaviru, baletu, najbolja u višim razredima osnovne, u francuskom, engleskom, španskom, zatim gimnazija, privatne škole, časovi... Lepa devojka, darovita, na pragu sedamnaeste, sa radnim vremenom i svakodnevnim obavezama prezauzete odrasle osobe, nema vremena da sanja, da se zaljubi i da sakuplja uspomene. Njena budućnost je unapred detaljno isplanirana: gimnazija, pripreme za prijemni, fakultet, poslediplomske studije, sjajna karijera; ćerka o kakvoj Tina sanja. Jesi li ikada pobegla iz škole? Šališ se, Aleko? Kad je bila mlađa zvala me je čika Aleksandre, zatim gospodine Aleksis, a kada je porasla, predložio sam joj samo Aleko što je polaskano prihvatila. Razgovarali smo pre nekoliko nedelja nas dvoje u njihovom dnevnom boravku – mama se na telefonu dogovarala u kćerkino ime o programu časova za sledeću nedelju. Zaverenički sam se naginjao prema njoj i pričao o nekim od nestašluka koje smo, dok smo bili đaci, smišljali zajedno s njenim ocem: bežanja sa časova, pornofilmovi u *Averofu*, ljubavni sastanci po parkovima, vika u *Karaiskakiju*, fudbal na poljanama. Kada je igrao fudbal, njen otac bi se razjario i teško onome ko bi se našao pred njim; nije voleo da gubi. Gledala me je u početku sa rezervom (kao da joj nikada nije palo na pamet da je njen otac nekada bio nestašan), bacala povremeno poglede ka mestu sa koga je dopirao mamin glas, ali je predano slušala, kao što sam nekada ja slušao baku kako mi priča bajke o hajducima i uskocima. Antigona je bila prvo dete u društvu – Prodromos, oduvek užurban i sistematičan, zaljubio se rano, uspeo da se na vreme oženi i tačno posle devet meseci postao otac. Sećam je se – imala je samo godinu dana – tog leta sedamdeset osme, posle brodoloma, kako je zaspala obraza prislonjenog na Tinino levo rame i kako su joj iz

poluotvorenih usta curile balice koje su natapale crnu košulju njene majke. Antigona je pružila ruku i uzela sa kamina jednu uramljenu fotografiju: Prodromos, Fani, Stasis i Andreas polunagi na peščanoj obali, jedan preko drugoga, ukršteni. Ti, Aleko, gde si bio? Držao sam aparat. Koliko godina je imao tada tata? Dvadeset dve. Gde ste bili? Na Amorgosu. Kada? Leta sedamdeset treće. Na kaminu nanizano nekoliko fotografija: Prodromos mladoženja pored Stamatine; ponosni tata koji sa obožavanjem gleda Antigonu u oči, na sledećoj ispred zgrade MIT-a u dalekom Masačusetsu sa nekim obojenim kolegom, na rubu desno kako ide u napad sa loptom među nogama na utakmici prvenstva za amatere, pokušavajući da se izvuče iz obruča dva protivnika...

Branko je spreman da izvede treći penal za Brazil, a Tina mi još uvek niže svoje stresove i muke njene ćerke. Pričvrstio sam slušalicu za rame i slušam malo se pognuvši da bih video ekran. Razmišljam kako će, ako promaši, nastati kaos, ali Brazilac me ne razočarava i pogađa 2:2. Iz zvučnika se čuje slavlje (možda se omakao i neki moj suzdržan uzvik), a Tina najzad shvata da me trenutno zanima nešto drugo i spušta slušalicu – prethodno, naravno, ne može da se načudi što se još uvek zanimam za fudbal. Spuštam slušalicu, vičući: Eh, Antigone, draga, grehe što plaćaš... U razvoju tog dela igre odbrambeni igrači su oborili Prodromosa, ali na fotografiji je još uvek na nogama, gleda napred, vidi mrežu, spreman da šutira. Imam i ja jednu uvećanu kopiju u kancelariji. I drugu, na kojoj smo nas četvorica zajedno na peščanoj plaži na Amorgosu. Fete nema više, a pivo mi se ugrijalo.

Italijan Masaro postavlja loptu na belu tačku i udaljava se; stoji nepomično – blago nakrivljene glave na stranu, kaplje mu znoj sa lica. Pogled mu je prazan, možda razmišlja o sekundama koje će uslediti posle šuta. Jedan pokret i zatim olakšanje i slavlje ili možda... Kada je predsednik žirija (prošle godine na Solunskom festivalu) sporim, razmetljivim pokretima otvarao koverat, pokušavao sam da zamislim sebe kako kroz nekoliko trenutaka izlazim napred, ali bih se odupro. Hteo sam da iščekivanje duže traje, bojao sam se razočaranja. Sklopio sam oči i čekao. Kakva je, pitao sam se, kad sam ih otvorio, sala? Masaro, naravno, ne zatvara oči, siguran je da će dati gol. Kreće, zastaje, nastavlja, šutira, lopta mu se odvaja od

noge, gleda je sa olakšanjem kako ide ka голу... ali Tafarel pravi paradu i brani. Italijan okreće leđa i psuje. Nagrada za kratkometražni igrani film dodeljuje se... Nisam bio ja. Tražio sam pogledom pobednika. Kako li se oseća nagrađeni u trenutku kada čuje da je uspeo? Možda i on oseća istu zbunjenost; konfuzan je verovatno ali, pored toga, srećan. Nisam nagrađen. Ali mišljenja nekih kolega i ocene određenih stručnjaka o filmu držali su me u nadi do kraja. Da je... Da je malo više felširao Masaro, da mu kopačka nije zapela o busen ili da je Tafarel izabrao da krene na suprotnu stranu... *Neizlečiva ljubav*, naziv filma. Prizori iz Fanijevog svakodnevnog života na ostrvu. Rekli su da me je emocija odvela u krajnost i, takođe, da scenario nije dovoljno koherentan. Masaro hoda pognute glave ka sredini terena gde ga čekaju razočarani saigrači; zagrljaji, tapšanja po leđima, utešne reči izgovorene pomalo usiljeno. Otišao sam iz sale ne progovorivši ni sa kim, šetao plažom do kasno dajući slobodu glavi i mašti da isprave sve nepravde koje su mi naneli kratkovidni kritičari i članovi komisija sa predrasudama, prošao sam, zatvorivši oči i uši, pored *Dore*, gde su se zabavljali neki nagrađeni, i stigao premoren u hotel, smišljajući scene i kadrove za sledeći film... San me je savladao obučenog.

Dunga je stao ispred lopte – na sredini terena ostali Brazilci zagrljeni strepe, na klupi neki rezervni igrači zatvaraju oči i mole se, drugi okreću leđa i gledaju prema tribinama. Kreće, šutira, 3:2. Pobednik je skoro odlučan, ali Italijani imaju još jednu šansu. Probudio sam se rano sledećeg jutra i izvadio kartu za prvi voz za Atinu. Posmatrao sam kroz prozor i gledao kako pejzaž klizi unazad – mesto mi je bilo suprotno kretanju. Drveće, doline, kamenje, more i vikendice; ravnice, stene, crkve, mostovi, poljske kuće; i ponovo drveće, rečna korita, ravnice... Život će mi sledećeg dana ponovo utonuti u rutinu: okrenuta Danajina leđa čim ujutro otvorim oči, saveti dobrih prijatelja da ne odustanem, kasnije će moja žena ponavljati, ispijajući kafu, da treba ozbiljno da razmišljam o budućnosti, pa zapisnici, reklame za uloške i deterdžente, krediti i depoziti, nade u priznanje na nekom drugom festivalu, san o velikom filmu o prijateljima, planovi i predlozi za njegovo finansiranje, ponovo krediti, reklame, Danajini izlivi ljutnje pred spavanje. Stigao sam kasno popodne na stanicu u Larisi gladan, bacio poslednju cigaretu na

platformu sa osećanjem mučnine. Bađo ide lagano, držeći u rukama loptu, i postavlja je na belu tačku. Lep mladić, malo podseća na Fanija kad je bio student. Da li možda treba da se oslonim na profesionalce ili da potražim amatere za protagoniste? Sve oči su uprte ka njemu, uskoro će biti odlučeno da li će biti heroj ili... I moram da odlučim da li će protagonisti u mom filmu svi biti živi do kraja. Neki će možda uspeti u životu, ali šta će ko raditi, koji će među njima dobijati nagrade, a koji će loše proći? Kreće Italijan, oklevajući. Još uvek se nada da može postići izjednačenje, da će Brazilci sledeći promašiti i da će sve krenuti iz početka, ali je ipak promašio.

Ponestalo mi je piva, a završila se i utakmica. Sklanjam tanjir i flaše sa stola i stranice scenarija koje su rasute po podu i sofi. Dok sam se saginjao, zavrtelo mi se u glavi; naslonio sam se na zid ali nikako da se povratim. Izlazim na terasu (topao, vlažan vazduh lepi se za telo), povlačim stolicu u ugao, sedam i tražim cigaretu. Papiri su mi i dalje u rukama; rashlađujem se. Preko puta, iza širom otvorenih i poluosvetljenih balkonskih vrata, žena iz susedstva skida košulju, brushalter, gaćice i leže sama na ogroman krevet, prevrće se po čaršavima. Setio sam se velikog teleskopa koji je nekada kupio Fani sa krajnjom ambicijom da otkrije nepoznate planete, a pomoću kojeg smo, uzgred budi rečeno, otkrili sva polunaga ženska bića u kraju. Napolju se više znojim. Zatvaram vrata, hodam i imam utisak da zidovi idu za mnom, sednem na sofu, malo se povratim i uzmem daljinski. Desetak kanala, besomučno menjam kanale: vesti, analize utakmice, crno-beli trileri, dokumentarci u boji, jedan grčki film. U mom filmu niko neće gledati utakmice sam. Da bi se uživalo u utakmici potrebni su društvo, reklame, vesti iz inostranstva, ponovljeni snimci penala...

Barezi šalje loptu van okvira gola

Produženje radnog vremena klubova za sat vremena

Viski slavi petstoti rođendan

Napraviću film o našem životu i zajedničkim godinama

U Sarajevu se da život postoji primećuje po odeći prostrtoj na bombardovanim terasama

Marsio Santoš... Paljuka brani

Teroristi 17N rade sa metodičnošću i pronicljivošću koji u velikoj meri premašuju rad istražnih organa

Albertini 1:0

Predviđa se da će do kraja godine početi izgradnja metroa u Solunu

U mom filmu Prodomos će biti uspješan naučnik

*Bez nagrade u Kanu ostali su Crveno Kješlovskog i Kroz maslinjak
Kjarostamija*

Romario 1:1

Dolazak Arafata u Gazu i ekstaza oduševljenja

Evani 2:1

*Mandela, predsednik vlade nacionalnog jedinstva pošto je
trijumfovao na izborima sa više od 60 odsto glasova*

A Andreas će početi u jednom momentu da se bavi politikom

*Potreba sredstava javnog informisanja da privuku promotorima
publiku sa znatnom kupovnom moći*

Oročena štednja sa kamatnom stopom od 23 odsto

Branko 2:2

Masaro, brani Tafarel

*Potpisan je sporazum između Evropske unije i Rusije; ceremoniji
prisustvovao Jeljcin*

Statis će ipak pronaći ženu svog života

Bombardovanje srpskih položaja od američke avijacije

Dunga 2:3

*Šestorica ilegalnih albanskih emigranata pronađeni mrtvi u kolibi
Dvanaest metaka za kolumbijskog Eskobara zbog gola koji je
postigao na štetu svog tima na utakmici sa SAD*

Roberto Bađo, promašaj

*Irski golman Boner veličan kad se vratio u domovinu iako se
smatrao odgovornim za eliminaciju njihovog nacionalnog tima*

Fani će otkriti svoje Ostrvo

*Milioni tona hemikalija i nafte izlivaju se svake godine u
Sredozemno more*

Peti penal Brazila nikada neće biti izveden

*U bioskopskim salama prikazuje se film Nikosa Panajotopulosa
Sanjam prijatelje.*

1990.

(Zapadna Nemačka – Argentina, 1:0)

Nedelja, osmi jul 1990. Budilnik na Prodomosovoj komodi počeo je diskretno da zvoni u pet i četrdeset pet posle podne – ispružio je desnu ruku i isključio ga. Tina, pored njega, protegla se, uvukla u tople čaršave i pripila svoje oznojeno telo uz njegova leđa. Okrenuo se ka njoj; žena se nasmejala i poljubila ga iza uva. Pojačaću klimu, rekao je on. Ja ću se prvo istuširati, dodala je ona.

Nedeljno poslepodne, poslepodne ljubavi! Deca su malo pre podneva otišla kod babe i dede u uobičajenu nedeljnu posetu tako da je par najzad ostao sasvim sam. Nedelje Prodomosa Sterjadisa tekle su nekako opušteno u poređenju sa napetošću ostalih dana, ali ipak ne zaostajući u pogledu planiranja i uzbuđenja. Budilnik je zvonio u pola sedam, približno u isto vreme kao i ostalim danima, ali je samo Prodomos ustajao. Umivanje, pranje zuba i brijanje, onda trenerka ili šorts (u zavisnosti od godišnjeg doba), izvođenje psa u šetnju radi nužde, pešačenje (trčanje laganim tempom) u parku, zajedno sa drugim ranoraniocima, kupovina skoro svih nedeljnih listova u specijalnoj kesi, povratak, kupanje, doručak, buđenje dece da nauče lekcije – za vreme školske godine (na raspustu su dobijali dva dodatna sata sna, a Prodomos isto toliko sati mira), odvajanje novinskih stranica koje je smatrao da su interesantne da ih kasnije pročita, pomaganje deci ako bi bilo nejasnoća prilikom učenja, ispravljanje pismenih zadataka u ispitnim rokovima ili priprema za predavanja sledeće sedmice ('89. je izabran za docenta na Državnom Mecovio univerzitetu), pripremanje mladica koje je trebalo da preuzme deda, odlazak na ručak sa Tinom – obično riba, negde na obali – povratak i popodnevni odmor (relaksacioni i okrepljujući), buđenje oko pola šest i...

Prodomos bi se vraćao iz kupatila u spavaću sobu sa peškirom obavijenim oko struka, obično tek delimično obrisan – Tina bi podigla čaršav i čekala bi ga, naga. Ljubio bi joj lice, zatim bi mu se usne polako spuštale ka njenom vratu; poznavao je svaki pedalj i svaki delić njenog tela, neprimetne nabore, nedostatke i pregibe, mestimična razlikovanju u ukusu kože i mirisu, znao je osetljiva mesta i čekao reakcije njenog tela; na kraju bi mu se usne našle na

njenim grudima. Ona bi osluškivala kako mu dah postaje teži, milovala mu rukama glavu, pritežući je na bradavicu. Predosetila bi njegov sledeći pokret i čeznula za njim. On bi legao na leđa, a ona se popela na njega. Njihala bi se lagano i uzdisala, a onda brže, a zatim grizla dlan da ne pusti glas koji je nadolazio, da ne probudi decu u susednoj sobi; on bi se okretao privlačeći je i obuimajući je mišicama – noge bi joj se obavile oko njegovog struka. Znoj mu je kapao na njeno telo. Želeo je da se prepusti, ali bi se uvek suzdržao, onda bi jednu ruku pružio ka komodi da dohvati prezervativ, ne skidajući drugu s nje – obično se mučio da ga otvori i savršeno ga namesti, ali na kraju bi uspevao. I neometano bi zatim nastavili gde su stali, trudeći se da, kada je naravno bilo izvodljivo, stignu zajedno do kraja. Tina bi zatim legla pored njega i zagrljeni bi gledali u plafon. Onda bi se žena lagano oslobodila njegovih ruku, obukla bi gaćice i otišla do toaleta. Po pravilu, posle nekoliko minuta, i on bi krenuo za njom.

U deset do osam Prodomos je izvezao auto iz garaže, uključio klimu, zadovoljno protegnuo na sedištu svoje iscrpljeno telo i krenuo ka Ekali, gde je imao dogovor da se nađe sa ostalima, u Andreasovoj kući, da gledaju finale – ulice u Halandriju bile su skoro prazne. Nije ti dosadilo da ceo život budeš na šinama? pitao ga je Fani kad su se videli poslednji put. Setio ga se Prodomos, kada je zamišljen ušao u Kifisijas, idući ka centru, kao svakog dana toliko godina, umesto da krene strujom ka severnim predgrađima. Napravio je veliki krug i ispravio se. Svratio je na Meganisi početkom maja, vraćajući se iz Janjine, gde je učestvovao na nekom kongresu. Odseo je dve večeri u jednom malom hotelu u blizini Teofanisove kuće, jer nije mogao da podnese (kako je iskreno priznao posle) nered i način života svog prijatelja. Šetali su plažom – ukupno deset kuća u selu, a dvadeset plovila. U kafani na obali, dva metra od mora, upoznao je Teofanisove bliske prijatelje: jednog ribara, učitelja, nekog penzionisanog mornara. Ne smetaju ti rutina i izolacija? pitao je Prodomos čim se završio kratak obilazak znamenitosti. Ja postavljam šine svakog dana gde god poželim i odlazim, odgovorio je on. Kupio je čamac i prelazio preko kad je hteo: na Nidri, Lefkadu ili Astako, a ako je vreme bilo lepo otisnuo bi se do Paksija i Fiskarda. Sledećeg popodneva otišli su *brodom* u Horu, gde je Fani

snimio svoju sedmičnu emisiju na lokalnoj radiostanici, zatim su pili u polupraznim barovima, u društvu nezrelih turistkinja i zapuštenih, udatih žena, vratili se u zoru barkom na Meganisi. Kako su ga uspavljivali valovi i čegrtanje motora, Prodromos je jedva držao oči otvorene. Ugledao je u poslednjem trenutku crveni semafor na trgu Kifisijas i na vreme prikočio. Ne bih mogao tako dugo da izdržim, ali ponekad mu zavidim, rekao je prenoseći ostalima svoje utiske o toj poseti. Andreas je zajedljivo odvratio da bi samo ludak napustio Atinu da bi živeo u pustinji, dok je Stasis – neumoljiv – pripisao Faniju nedostatak takmičarskog duha, defetizam i napuštanje ovozemaljskog života; samo je Aleksis pokušao da odbrani izbor njihovog prijatelja. U osam i dvadeset pet Prodromos je stigao u Ekali. Tačan, kao uvek.

Otvorila mu je jedna sitna Azijatkinja, neodređenih godina, s razoružavajućim osmehom i poželevši mu dobro večer na besprekornom grčkom. Na verandi ga je čekala Rena. Stigao je prvi. Andreas se tuširao, jer se upravo vratio sa kadrovske konferencije snaga Pokreta. Prodromos nije pokazao ni najmanje interesovanje da sazna nešto o predmetu pomenute konferencije i učesnicima, ali ipak nije mogao to da izbegne – domaćica je bila raspoložena za razgovor. Minuti su proticali, Irini je pričala bez prestanka (Prodromos je svaki čas klimao glavom i gledao je u oči, ne slušajući uvek), a Andreea nije bilo. Azijatkinja je donela osvežavajuća pića, dok je Rena, iscrpivši formalnosti i aktuelnosti, pitala neraspoloženo koji timovi igraju i nastavila, prisećajući se svog venčanja pre osam godina, koje se – kakva slučajnost! – odigralo u isto vreme kada i jedno drugo finale. Prodromos je nastavio da je nemo posmatra. Mršava, ljupka, osetljiva; našminkana i namirisana. Lice joj je besprekorno blistalo, možda i zbog neke kreme. Njen glas bio je mekan, blago promukao, osmeh širok – posmatrao je njene bele zube obojene na jednom kraju karminom. To ga je podsetilo, setio se Tine kako mu u uzbuđenju grize dlan. Andreas se najzad pojavio, neparfimisani i sveže okupan – bela majica, pantalone, čarape i sasvim bele cipele. Zagrlio je i poljubio u oba obraza prijatelja, seo je i poručio piće od sobarice. Zašto nema ostalih? naglas se pitao Prodromos, ali je Andreas, prečuvši pitanje, možda još uvek pod uticajem protekle konferencije, planuo:

– Levičari su dali i dobili troje izbora u roku od godinu dana, i na kraju su uspjeli da za premijera izaberu Micotakisa!

– Smiri se, Andreas. To je samo obična smena na vlasti, nije smak sveta.

– Dobar si mi i ti. Čuj, smena. To je vraćanje unazad. Došli su po revanš. Svima će nam doći glave...

Prodromos je stoički podnosio ionako očekivanu erupciju. Mogao je očigledno da se ne složi, pripisujući prijatelju netrpeljivost i preterivanje. Poslednje, međutim, što je u tom trenutku želeo bilo je da potpiruje bezizlaznu političku raspravu, i to uoči predstojećeg dolaska *levičara* iz društva – uostalom, ubrzo je trebalo da počne finale, nije bilo vreme za to. Tako je prvom prilikom kada je Andreas zastao da bi došao do daha, načinio diverziju.

– A Brazil, kako ti se činio? – Ovaj drugi se iznenadio i uputio mu omalovažavajući pogled (Prodromos je mirno, a tobože uznemireno čekao odgovor). Shvatio je izvrđavanje i počeo da se smeje.

– Brazil je, Maki, ove godine igrao kao naši sa desnice. Razočaravao je, ali pobeđivao, dok na kraju nije pronašao svog majstora!

Irini, koja je sve dotle slušala razgovor, ne progovarajući, uzela je daljinski i upalila televizor. Utakmica još nije počela – prikazivane su reklame za dezodoranse, piva, satove, automobile, omekšivače, letnja bekstva. Onda je, ne podižući pogled sa ekrana, upitala Prodromosa kuda planiraju na odmor. Još nismo odlučili, odgovorio je on. Mi smo isplanirali petnaestodevno krstarenje Karibima, poklon od Andreasa! Velikodušni muž je to potvrdio širokim osmehom, a zadovoljna supruga se nežno spustila u njegov zagrljaj – zbunjeni posetilac je zgrabio sa stola jedan časopis i pravio se da čita. Mio je kao nekada, prokomentarisala je žena i nastavila poljubivši muža u usta. Ponekad me podseća na onog finog mladića koga sam upoznala u tatinoj kancelariji – bio je toliko zbunjen tada, da je brkao reči. Pomalo uznemiren, Andreas je pokušao da povрати svoj raniji imidž, ali je skoro odmah odustao. Nama je pričao druge bajke o njihovom prvom susretu, razmišljao je Prodromos, ali je zadržao pitanje za sebe, kao što je sačuvao tajnu (čak i od ostalih iz društva) o slučajnom susretu sa Andreasom na aerodromu u Ženevi, kada ga je ulovio u zagrljaju jedne mlade dame. Zar krišom i od prijatelja,

Andreas bitango? Maki, ništa nisi video! Prvo mi ispričaj detalje i obećavam da ću posle sve zaboraviti. U redu, ispričaću ti... Službenica Evropske ekonomske zajednice, sa stalnim mestom u Briselu. Upoznao ju je na nekom sastanku na vrhu, kada je bio u pratnji ministra. Sastajali su se po romantičnim hotelima širom Evrope, retko u Atini i jedno dva puta na usamljenim grčkim ostrvima. Pazi, nesrećo, da ti ne sazna tast! Šta ima Menelaj da se meša u moj privatni život? Menelaj Apostolopulos, veliki advokat. Andreas je preuzeo Apostolopolusovu advokatsku kancelariju posle njegovog povlačenja; Andreas je imenovan za savetnika premijera, Apostolopulosovog bliskog prijatelja; Andreas *maoist*... Vodi računa, nesrećniče, sada te i kamenje zna!

– Šta li je sa Stasisom i Aleksisom? – pitao se Prodomos.

Irini se izvukla iz Andreasovog naručja i zatražila izvinjenje od posetioca, jer je morala da ode da bi odvela, kako je rekla, sina na neku dečju zabavu. Sobarica je preuzela da nahrani ćerku i da je stavi na spavanje, o svemu sam se pobrinula, ne brini Andreas, umirivala je muža koji nije ni pokazivao da je naročito uznemiren. Poljubila ga je u usta, Prodomosa u obraz i povukla se na zadovoljstvo obojice.

„Na Olimpiku u Rimu meksički sudija je označio početak velikog finala između Zapadne Nemačke i Argentine.“

– A lepo sam ti rekao da idemo u Rim da gledamo utakmicu i da se zabavimo, ali si ti zatezao.

– Ma, objasnio sam ti, Andreas, da moram da pregledam pismene za dve katedre i da do utorka predam ocene.

Čula se nemačka nacionalna himna i istovremeno Andreasov komentar da nije moguće, naopako, da je došao red na Nemce da osvoje pehar. Intoniranje argentinske himne pratila su negodovanja protiv Maradone od razočaranih, njegovom krivicom eliminisanih Italijana. I Prodomos se veoma rastužio zato što Italija nije uspela da se plasira u finale i ipak se, između Nemaca i Latinoamerikanaca odlučio da još jedanput silom prilika navija za Argentine. Istovremeno sa postavljanjem lopte na sredinu terena zazvonio je telefon. Andreas je podigao bežičnu slušalicu, rekao namršteno dva da i jedno ne, spustio je na sto i obavestio Prodomosa.

– Statis je. Traži Aleka. Ispalio ga je. Zove kući i niko se ne javlja, pita nas da li znamo šta se dogodilo. Ostaće, kaže, i sačekaće ga još malo.

Telefon je ponovo zazvonio; jednom, dva, tri puta... Aleksis je načinio jedan pokret ka slušalici – Danai je demonstrativno izvukla kabl iz utikača. Pušila je sedeći na podu, leđima naslonjena na rub kreveta. Muž se oneraspoložio i uputio pogled ka zidnom satu. Njihova svađa je počela u sedam; ona je insistirala da razgovaraju, on je nastojao da odloži razgovor, jer je želeo da gleda finale sa društvom. Ona je govorila, a on je počeo da se oblači, ignorišući je. Stala je ispred vrata ne pomerajući se, rešena da ga spreči; pokušao je da je pomeri u stranu jednim naglim pokretom. Na trenutak je izgubila ravnotežu, ali je ispružila ruku i oslonila se o zid. Podigla je pogled ka njemu – nepomičnih očiju, zaleđenih. Pokušao je da popravi stvar, zagrlivši je. Povichla je ljutito glas; promrmljao je izvini, kajući se. Otrčala je u spavaću sobu, a on za njom. Sela je pored kreveta ne progovarajući – bila je samo u košulji. Danai je bila praktična žena, Aleksis ponovo nezaposlen. Pružio je ruku da dodirne njeno golo koleno (potez molećiv, nesiguran), ali je ona, iznervirana, izmakla nogu. Naslonila se na hoklicu, rukama držeći povijenu glavu. Ona je već zaboravila uzrok svađe, a on je zaboravio da ga čekaju prijatelji. Dvanaestogodišnja ljubav, zajednički život bez obavezivanja i ugovora, ponekad sa finansijskim teškoćama, ali nikada monoton. Danai se, kada je postala svesna da neće uspeti da postane velika glumica, povukla iza kulisa, radije se baveći scenografijom, on se i dalje uporno predstavljao kao reditelj, odbacujući svaki drugi izbor i priliku. Zar ne shvataš da tonemo? promrmljala je kroz zube žena. Još jedanput se začuo telefon – nijedno od njih nije na to obratilo pažnju. Njihova prva svađa je započela u podrumu Teatra umetnosti (imali su različito mišljenje o Lazanisovom tumačenju), nastavila se celim putem do njegove kuće, razvila se u prepirku ispred vrata i završila velikom noći ljubavi. Kada je Aleksis odbio mesto agronoma koje mu je ponuđeno u multinacionalnoj kompaniji nakon Andreasovog intervenisanja, proveli su dva meseca u odvojenim krevetima, ne razgovarajući. Sledile su bračne razmirice, umetnički sukobi, prazne svađe, političke nesaglasnosti i prepirke sa ishodom negde između dve

prethodne krajnosti. Telefon je uporno zvonio. Danai je mirno pušila, a Aleksisu je na trenutak prošla kroz svest slika Statisa koji čeka. Kod sledećeg poziva uputio je neprimetno pogled ka slušalici, a onda je ona munjevito odreagovala, isključivši aparat. Muž je načinio gest neodobravanja i ustao. Upasao je košulju u pantalone i rukom ispravio kosu – pratila je svaki njegov pokret, ne govoreći. Ne možeš da rešavaš probleme okrećući im leđa, Aleksis, rekla mu je glasno malo pre nego što je izašao iz spavaće sobe. Čeka me Statis i kasnim, pravdao se stigavši do vrata.

Na trotoaru, negde na početku trga Kifisijas, Statis gleda u sat. Stigao je deset minuta ranije, popušio cigaretu, zevajući u novine na kiosku, a onda seo na klupu na nekoj stanici. Vreme prolazi i on brine. Uđe u govornicu, obavi dva-tri razgovora, opsuje svaki put kada spusti slušalicu. Ponovo sedne na klupu i zapali još jednu cigaretu – Aleksis nikada nije dolazio na vreme na sastanke. Sati je devet i pet, utakmica je već počela. Ustaje; ponovo u govornicu; izlazeći šalje sve u bestrag. Prošeta malo i stane ispred prodavnice električnih uređaja – cela fasada u staklu, a unutra desetine televizora (ugašenih ili upaljenih) nanizanih na velikim plastičnim policama. Većina prikazuje finale. Sa njim ulični prodavac lozova oslonjen na štap. Utakmica od velikog značaja, nesportska igra, odugovlačenja, prekidi. Kad mu je dosadilo skrenuo je pogled ka drugom aparatu, podešenom na informativni kanal: Muškarci iza vrata obezbeđenih rešetkama podstiču svoje drugove koji se, zaobilazeći blokade, penju na visoke zidove i prelaze do njih na drugu stranu. Tirana, predvorje italijanske ambasade. A u sledećem kadru zarđali, truli brodovi (na njima ljudi kao mrava: na mostu, dimnjacima, jarbolima, obešeni o sidro) isplovljavaju ka jednoj drugačijoj Evropi. Na susednom ekranu, neki rukama ruše Berlinski zid, Nemačka se ponovo ujedinjuje, Zapadni Nemci napadaju, Argentinci se brane, Aleksis kasni, predsednik SAD porukom upućenom američkom narodu pozdravlja razvoj događaja u Istočnoj Evropi, beli igraju bez protivnika, prokomentariše prodavac lozova i udalji se, Statis nepomičan, mikroskopska figura u uglu ogromnog izloga, izbledeo od sive svetlosti s ekrana pokušava, ne skidajući pogled sa njih, da zapali još jednu cigaretu. Trotoar pust i mračan, a ulica skoro prazna. U Rimu lopta odlazi beznadežno u aut, dva reda

niže neki sovjetski kanal prikazuje snimke sa 28. Kongresa Komunističke partije Sovjetskog Saveza iz impozantne kongresne sale Kremlja, desno Litvanija u znak dobre volje odlaže svoje osamostaljenje, na jednom drugom ekranu Mađari objavljuju istupanje iz Varšavskog pakta, štrajkovi istočnonemačkih radnika koji traže povećanja plata, rumunski rudari guše pobunu svojih sunarodnika, u Italiji navijači negoduju svaki put kada Maradona dođe u posed lopte. I u tom trenutku pale se automatski svi ostali aparati, koji su do tada bili isključeni, na svakom drugi kanal: *CNN, ET3, MEGA, RAI, ANTENNA, TV5, TNE, SAT1, ET2, HORIZONT...* Plava svetlost se izliva sa ogromnog izloga; Statis na uglu, tamo gde počinje mrak, senka obešenih ramena i pognute glave. Dramatični sukob između srpskih i hrvatskih navijača, pregovori crnaca i belaca o budućnosti Južne Afrike, predsedničkim ukazom dozvoljava se korišćenje mobilnih komunikacija privatnim licima, Margaret Tačer izražava podršku Gorbačovu, Argentinci su promašili, Mikis Teodorakis ministar bez portfelja u Micotakisovoj vladi, Vaclav Havel predsednik Čehoslovačke, izraelski vojnik ubija osam Palestinaca, inflacija dostiže 17,8 odsto na godišnjem nivou, rekordni promet na Berzi, Zlatna palma Kanskog festivala filmu *Divlji u srcu* Dejvida Linča, Gorbačov dobija bitku protiv konzervativaca na Kongresu komunističke partije Sovjetskog Saveza, obradu teza za Kongres komunističke partije Grčke preuzelo konzervativno krilo, odmazda Palestinaca, Maradona protestuje zbog oštre igre protivnika i besni zbog negodovanja navijača, Statis, sedeći savijenih kolena (s laktovima čvrsto naslonjenim na kolena i sa licem u šakama) gleda klonulo kako se na nekom od desetine aparata prikazuje scena ulaska *obnovitelja* u kongresnu salu uz pljuvanja i zvižduke njegovih drugova...

– Izvini, Statis, ali bilo je...

Zadihani Aleksis pokušavao je da se opravda. Statis je polako ustao i osvrnuo se oko sebe kao da je izašao iz skrovišta i prvi put video svet, kao da se mučio da shvati gde se nalazi. Saslušao je bez izraza na licu prijateljevu odbranu i, kada je ovaj završio, samo je odgovorio:

– I nisi propustio ništa značajno.

Složili su se da je već kasno da idu u Ekali i ušli u prvi bar koji im je bio usput. Seli su sa iste strane stola, da bi oboje gledali TV Dok je Aleksis ukratko prepričavao svađu sa Danai, Statis je razmišljao o trci koju je imao prethodnog popodneva, dok nije uspeo na kraju da ostavi bliznakinje kod svoje mame – nije, međutim, prijatelju rekao ni reč. U poluvremenu Aleksis je preuzeo na sebe da telefonira Andreasu da ga obavesti da neće gledati utakmicu zajedno te godine.

– Šta ti je rekao?

– Baš Andreasa briga, on je u svom svetu. Pitao je da li sam igrao na Berzi na sigurno, kako mi je predložio prethodne sedmice.

– Nisam znao da se baviš i Berzom, Aleko! Da tražim od Danai ili da pozajmim od tebe?

– Šta se na kraju dešava sa vama dvoma?

– Generalno se mučimo. U suštini živimo od onoga što zaradi Danai.

– Trudim se i ja, ali nemam ništa sigurno. Ne želim da se upletem sa televizorima i kusurom... Očajna utakmica, ne sećam se da sam gledao gore finale. I, što je prirodno, gundā. Trošim, kaže, naš život na snove. U pravu je, ali nije lako reći: Aleko, *dosta je bilo*, da sve zaboravim i da zapadnem u rutinu, da radim za golo preživljavanje. Bilo bi kao da sam mrtav i da iz rake gledam ostale dok me sahranjuju.

– Da li je izvodljivo, međutim, da u ovo vreme nađeš novac i nekoga ko će te podržati da snimiš neki film?

– Teško je. Ali, ako nemaš za šta da se uhvatiš, verovatno ćeš potonuti.

– Možeš se, međutim, uhvatiti i za manje stvari, svakodnevnne, ali ti ne želiš ni da pokušaš.

– Na kraju krajeva, imam pravo, druže, da sanjam. Vidi, molim te, nisu u stanju da povežu dva dodavanja; Je l' to što gledamo fudbal?

– Ama, radi šta hoćeš, a nas pusti da gundamo.

– Na kraju ću, ipak, uspeti. Videćeš!

– Srećno ti bilo, druže, i da ti se sve želje ispune.

– Imam u planu jedan niskobudžetni kratkometražni film. Razmišljam da snimim dvadeset četiri časa Fanijevog života, tamo

na ostrvu. Bilo koji slučajan dan; od trenutka kada se budi do sledećeg jutra.

– Sa Fanijem u glavnoj ulozi budžet može ostati mali, ali će rizik biti veliki.

– Hoću da ga snimim da bih svima pokazao šta mogu da uradim.

– Čuješ li, Stasis? I muškarcima i ženama!

„Meksički sudija pokazuje crveni karton Argentincu Monzonu zbog nesportske igre. Tako su u preostalom delu utakmice Latinoamerikanci primorani da se bore sa deset igrača.“

– Sada će Argentinci da se zatvore i čekaju završetak. Sećaš li se prethodnog finala? Isti timovi su bili, ali smo uživali u fudbalu.

– Grešiš, nisu baš bili isti timovi '86, Aleko. Tada je Maradona igrao vrhunski fudbal, a što se tiče Nemačke, igrala je samo Zapadna.

– Ti samo na to misliš! Stvarno, šta se dešava u Moskvi?

– Unutarpartijski sukobi s nesagledivim posledicama.

– A vi ovde?

– Unutarpartijski sukobi da bismo opstali.

– Šta se to dešava u svetu. Čuo sam za izgrede na plenarnoj sednici.

– Mora da te je koštalo.

– Ne želim da pričam o tome.

– Ali zašto ne odeš, Stasis? Koji je više smisao u tome da se maltretiraš?

– Nemoj o tome, Aleko. Ne mogu da zamislim sebe van Partije.

– Sentimentalnost.

– Možda si u pravu.

– Zakovrdžala se linija, kako je govorio Fani, a ti se našao zbunjen.

– A kuda da idem, druže? Da sam hteo da odem, trebalo je da to uradim '86. Tada je imalo smisla. Sada kad svi napuštaju brod koji tone, nemam drugog izbora.

– Tvoje je pravo da potoneš ako hoćeš, ali sve to što slušam, blago rečeno, ne shvatam ozbiljno. A kako ćeš se snaći za posao? Ne verujem da očekuješ da ćeš, posle svega, i dalje biti profesionalni kadar?

– Tražim. Nije tako lako počinjati sa trideset devet.

– I šta ćeš da radiš?

– Šta god se nađe. Ima nas četvoro; Filionina plata nije dovoljna.

- Koliko misliš da zarađuju nastavnici u osnovnoj školi? Siću.
- Stvarno, kako su deca?
- Odlično su. Prošlog meseca sam zbog štrajkova ja čuvao klinke od jutra do mraka. Majka im je trčala po skupštinama, skupovima, demonstracijama.
- A danas ih je preuzela Filio?
- Ne. Ostavio sam ih kod mame.
- A gde ti je žena?
- Izašla sa nekim drugaricama da...
- Penal!

„Feler je ušao u kazneni prostor Argentinaca. Sensini je pokušao da ga zaustavi, Nemač je pao na travu, a sudija pokazao na belu tačku uprkos protestima...”

– Đavola penal. Sudija ga je izmislio.

– Sreća da nije ovde Andreas da nas izluđuje sa svojim Nemcima.

„Breme uzima zalet nekoliko metara... Šutira... I lopta završava u mreži. U 84. minutu finala, šest minuta pre kraja regularnog dela utakmice, Zapadna Nemačka stiče prednost i sada je bliža pobedi.“

Fani ustaje sa stolice da vidi ponovljeni snimak. Kada je Breme hvatao zalet, trojica nemačkih turista skočila su od stola ispred i video je samo njihova leđa. Opsovao je, ali su oni imali utisak da i on slavi. Nedeljno večer, osmi jul, nešto pre jedanaest, dosta sveta u luci – već je počela turistička sezona. Televizor u Zavicanosovoj kafani, uzdignut (jedan sto, dve gajbe i na njima aparat), okupio je veliki broj ljubitelja fudbala. Za stolom na ivici, pored mora, Fanis je već spremao svoje parangale, pričvršćivao udice, pio uzo, započinjao razgovor sa starcima i ribarima koji su tuda prolazili, mamio, zastajao tu i tamo da bi ocenio kvalitete turistkinja koje su se obrele u Vati, bacao mačkama poneku polovičnu sardelu i kada bi se lopta primakla jedanaestercu nekog tima, podizao glavu da prati razvoj događaja i da ne propusti gol koji bi eventualno bio postignut, ali nije bilo potrebe da mnogo puta prekine svoje paralelne i beskrajno zanimljivije poslove.

– Pratio je – da tako kažemo – poslednje minute utakmice, tovareći parangale na čamac koji je bio privezan za palamar pored njegovog stola. Nemački navijači, veoma sigurni u pobedu svog tima, pravili su galamu i pili pivo, dok je Fani, na nogama, držeći užu u ruci čekao

poslednji zvižduk sudije pre nego što otplovi, u nadi da će Latinoamerikanci izjednačiti. Psovao je ujedinjenu Nemačku, okomio se na Argentine što su se predali, opsovao vlasnika glisera koji je velikom brzinom uplovio u luku uzburkavši mirnu vodu, ali ga niko nije čuo. Do kraja nije bilo golova; isključen je, međutim, još jedan Argentinac, Desoti, koji je uhvatio za gušu Kolera (njegovi zemljaci na Meganisi pretili su podignutih pesnica), Zapadni Nemci (još nekoliko meseci) osvojili svoje treće svetsko prvenstvo, a Fani podigao sidro i nestao u noći.

Otisnuo se, držeći se desne strane ostrva, upravljajući se prema svetlima sa suprotnog kopna. Bacio je parangale u klanac između Kastosa i Kalamosa i zatim se usidrio iza jednog pustog ostrva. Skinuo se i uskočio u crnu, mlaku vodu. Bilo je jedan i nešto... Popeo se na čamac i ispružio na palubi. Nije se ni obrisao ni obukao. Nad njim sve zvezde na nebu, male, velike – meseca još nije bilo. Tražio je po mraku, pronašao paklicu i zapalio cigaretu. Uvukao je duboko dim, ali je, dok ga je ispuštao iz pluća, osetio mučninu. Odmah ju je ugasio.

– Da smanjite pušenje i alkohol. Da izbegavate slano, prženo, usoljeno... – Lekarka opšte prakse bolnice na Lefkadi popunjavala je formulare i recepte, deklamujući istovremeno uputstva. Fani je, sedeći na rubu visokog kreveta (noge su mu se klatile, viseći u vazduhu) uporno posmatrao njene ruke. Beli tanki prsti, stegnuti na olovci; kratko isečeni jako crveni nokti sijali su se. U svežem mu je sećanju kako su mu nežno pritiskali arteriju na vratu i hvatali ga za zglob, da bi opipala puls. Zanimanje? Ribar, spiker i pesnik! Pogledala ga je zbunjeno i stavila tačku na tu kolonu. I matematičar, dodao je Fani, konstatujući da do tada nije uspeo da je impresionira. Ona ga je ignorisala i nastavila: Moramo, gospodine Dimitratos, da čuvamo život i zdravlje. Odgovorio je ubrzo, gledajući je u oči: Ono što moramo, gospođice, jeste da živimo kako nam se sviđa! Prešla je preko igre reči bez komentara i nastavila da daje uputstva za ishranu – pažnja mu se tada usredsredila na njena usta. Doktorica se naglo zaustavila. Pratite li me? pitala je. On nije propustio priliku: Pretvorio sam se u uho! Žena se iznenadila i spustila olovku na radni sto. Pokušala je da se naljuti, ali je uspela samo da se nasmeje. Fani se osmelio. Posmatrao sam vas toliko dugo kako nižete: lekovi, ne,

ne smete, zabranjena jela i razmišljao kako li zvuči taj glas kada uzdiše u krevetu? Odskočila je od radnog stola. Završili smo, gospodine. Idite. Otišao je oteran, ali se za nedelju dana ponovo vratio u bolničku ordinaciju. Pravila se da ga ne primećuje i prešla je na pregledanje sledećeg pacijenta. Sledećeg dana posekao je dlan dvoseklim nožem i ponovo došao – uputila ga je na bolničarku da se pobrine za njega. Slao je radioporuke i posvećivao joj pesme u svojoj emisiji, ali se ona očigledno nije usklađivala sa frekvencijom koju je on emitovao. Našao ju je, van službe, u nekom restoranu. Seo je bez dozvole za njen sto, zatražio izvinjenje za dotadašnje ponašanje, poklonio joj jedan cvet, koji je upravo bio ukrao iz susednog dvorišta, i istovremeno položio drugu ruku na njen dlan. Bez izraza na licu doktorica je izmakla ruku, ostavila cvet na sto i upitala ga: Ma šta ti uopšte hoćeš? Tebe, odgovorio je on. Udajem se sledećeg meseca, saopštila je žena, ubeđena da će ga time obeshrabriti. Ali ja tebe želim ovog meseca, pokušavao je i dalje neustrašivi Fani. Pokušala je da ustane, izbečila oči, stisla usne, iskočile su joj vene na vratu, ali je ipak ponovo sela klonulo i slegla ramenima. Onda je pozvala konobara i zatražila račun. Pokupila je svoje stvari i otišla, ne poželevši mu laku noć. Nije se bavio od tada njome, niti je ponovo otišao na pregled u bolnicu. Ali je učestao s posetama obdaništu. Poklanjao je klincima morske konjice, zvezde, ježeve, mrtve rakove i školjke; mališani su ga obožavali i vaspitačica nije mogla da odoli. Kada je ona premeštena, smuvao se sa službenicom lučke kapetanije i oslobodio se neprekidnih kontrola lučkih organa. Skoro je zaboravio doktorku, kada je ova jedne večeri neočekivano pozvonila na vrata. Ostala je do zore kod njega – nije pio, niti je pušio te večeri Fani, niti ju je video od tada. Ali je dobio odgovor na temu njenih uzdisanja.

Vlaga je probadala Fanijevo nago telo. Izvukao je iz pramca vreću za spavanje i uvio se. Digao se vetar. Valovi su zapljuskivali barku i uspavljivali ga. Kada je izašlo sunce i počelo da mu bije u oči, okrenuo se na drugu stranu da mu ne bi smetao odraz sunčeve svetlosti. Posle nekog vremena, u osvit ponedeljka, devetog jula, začuo se budilnik u Prodromosovoj spavaćoj sobi. Isključio ga je, okrenuo se i on na drugu stranu, ali skoro da se odmah setio koliko

pismenih ima da pregleda, psa koga je trebalo da vodi u šetnju i mnogih drugih dnevnih poslova I obaveza, i ustao.

1986.

(Argentina – Zapadna Nemačka, 3:2)

Vikendica je bila sagrađena na nekoliko desetina metara od mora; pozadi vrt, ispred dvorište pokriveno travom, visoko drveće, fotelje i ležaljke, jedan upaljen televizor. Te godine su svi bili prisutni. Stasis je zamišljeno posmatrao prskalice koje su jednolično rasprskavale vodu, Aleksis, ispružen na udobnom šezlongu, rashlađivao se novinama i posmatrao Egej koji je menjao boje, Fani je pregledao sobe, jednu po jednu, komentarišući: Prevejani Andreas kapitalista – dok je Prodromos, posvećen TV-u, pratio snimak golova sa „malog finala“ Francuska-Belgija.

Sunion je bio malo udaljen, ali je predlog bio privlačan. Da se prisetimo starih vremena, rekao im je Andreas preko telefona. On će otići tamo svojim BMW-om pravo iz kancelarije, jer ima ugovoren poslovni sastanak, Fani će doći motorom, ni on ne zna odakle, dok je Prodromosu naloženo da pokupi one koji su lišeni svakog vozila, Statisa i Aleksisa.

Ponovo su se našli krajem juna '86, negde u trideset petoj. Aleksisova kosa proredila se na temenu, Prodromosova je počela da sedi na slepoočnicama, Atika je izlazila iz ubistvene omorine, a Andreas ih je pozvao u vikendicu koju je dobio u miraz, da bi sami neometano pratili finale mundijala na stereotelevizoru u boji, pored mora i u hladovini drveća.

Tog puta je prethodilo još jedno venčanje; Filio i Statisa. Bilo je potrebno šest meseci da prizna svoju ljubav, još toliko da ona odgovori, dve godine probnog zajedničkog života, pobačaj i tri odlaganja zbog kongresa, konferencija i izbora, dok se nisu pojavili pred Opštinom Kesarijanis, da daju bračnu zakletvu. Brak građanski; izbor ideološki i sekundarno finansijski. Ponosna je bila Statisova mama, članica Grčke političke organizacije mladih, tast i tašta pomalo stegnuti, očigledno su imali drugačije planove za ćerkino venčanje. Zvanice apsolutno neophodne: drugovi para, dosta rođaka, mladine prijateljice (jedna je sa zenitom ovekovečavala ceremoniju) i mladoženjini bliski prijatelji. Stasis u vojničkoj jakni i čistoj košulji, Filio u miniću i našminkana za nijansu više nego obično – niko tog poslepodneva nije primetio bliznakinje koje je već nosila.

Ceremonija skromna i kratka – čekali su i drugi parovi u hodniku. Levo i desno od ulaza stajali su Fani i Aleksis, ukrštajući improvizovane srpove i čekiče (Teofanisova kreacija od stiropora) i primorali mladence da prođu ispod njih. Prisutni partijski kadrovi, kao što je i prirodno, oneraspoložili su se, ne odobravajući površnost. Najprisniji među prijateljima i neki rođaci završili su u taverni u Kesarijani i slavili do kasno o zajedničkom trošku.

Čim su stigli u vikendicu sva petorica su zasukala rukave. Izneli su u vrt televizor, stolove, fotelje, jedan je oprao čaše, drugi skuvao kafe, Fani je nahranio psa i onda davao znake jednoj gospođi u kupaćem kostimu, nekih pet stotina metara dalje.

„Preduslov za efikasno korišćenje elektronskih računara jeste razvoj jakih mreža. Tada ćemo, imajući mali računar u kući, biti u prilici da dobijamo informacije koje su nam potrebne iz oblasti zdravlja, nauke, spektakla, turizma. To svakako predstavlja budući model društva, ali za sada mora biti razumljivo da je elektronski računar osnovni instrument u organizaciji svakog preduzeća...“

Aleksis prestaje sa čitanjem, odmahuje glavom i zatvara novine.

– Šta je to? – pita Statis.

– Prodromosov članak u *Elefterotipiji*.

– Znači, Maki, moći ćemo da igramo i fudbalsku prognozu kod kuće?

– Moći ćeš da radiš šta god želiš.

– Još malo pa ćeš nam reći da ćemo putem kompjutera izvoditi ženske.

– Ostavi nas na miru, Fani, da gledamo utakmicu.

– U Meksiko Sitiju. Stadion Asteka. Finale između Zapadne Nemačke i Argentine.

– Sećate li se prethodnog puta?

Pod prethodnim putem mislio je na 1970, kada su domaćini takođe bili Meksikanci, a oni – studenti – gledali utakmicu u jednoj kafani u Solunu.

– Ma, samo ako je to isto. Tada smo, čoveče, gledali Peleov Brazil!

– Brucoši, diktatura, porodična naknada za studije mala.

– I, da je to i jedina razlika...

– Devojke, kupanje u Arecu, podrumski politički razgovori.

- Sada, braćo, glave unutra; Černobil nam je ispustio gasove koje udišemo, AIDS je uklonio žene, a Gorbačov započeo gerilski rat.
- Šetnje na plaži, ponekad učenje, bilijar, uzaludni noćni izlasci.
- Ušli smo u kolotečinu! Shvatite to...

Pet momaka, četiri braka, jedan doktorat, Aleksis nezaposlen, Andreas obezbeđen, ostala trojica manje-više sređena. Pet godina vladavine Pasoka, sedam vlada. Industrijalac D. Angelopulos 10. žrtva 17. novembra. Napad Amerikanaca na Libiju sa nosača aviona – 100 mrtvih. Indeks rasta cena na malo 3,2 odsto. Istovremeni raspad Natoa i Varšavskog pakta predlaže Gorbačov. Eksplozija u nuklearnom reaktoru u Černobilu, u Ukrajini. Sardzetakis predsednik Republike Grčke, Soareš premijer u Portugaliji, Gonzales u Španiji, Kol kancelar Zapadne Nemačke, Micotakis lider Nove demokratije. Iz statuta domaće Komunističke partije Grčke izbačeni termini *marksizam-lenjinizam* i *proleterski internacionalizam*. Nagrada žirija Kanskog festivala *Žrtvi* od Tarkovskog. Od 730 ostalo samo 140 letnjih bioskopa. Najmanje dvesta žrtava AIDS-a u Grčkoj. Milioni obojenih u Južnoj Africi nisu otišli na posao, protestujući zbog deset godina od pokolja u Sovetu. Reforme u Sovjetskom Savezu u cilju modernizacije ekonomije do 1990. *Ustav ne zabranjuje istovremeno postojanje državne radiofonije i slobodnih nezavisnih radiostanica*; odlomak iz otvorenog dopisa koji je upućen vladi sa potpisima više stotina građana (među njima i Aleksisov).

„Dame i gospodo, dobro vam večer. Maradonina Argentina danas ponovo igra za trofej, koji je već dvaput osvajala igrajući u finalu protiv Zapadne Nemačke.“

– Dakle, dosta s pričom, gledamo fudbal. Ko želi picu, ko špagete, da naručim. Pice su radioaktivne; hoću uz račun i potvrdu o bekerelima! Doveo si nas na kraj sveta, mamlazu, i sad hoćeš da nas nahraniš špagetima? Fani, ako mi sad odmah ne kažeš šta želiš, šipak ćeš posle jesti. Uzmi i neku salatu. I hladno pivo. Piva imam u frižideru dovoljno da vas podavim. Umuknite da gledamo fudbal. U redu, Prodromos, kako ti kažeš. Ah! *Umalo da je otmete*, argentinski prepredenjaci. Ne zamalo, Andreas, golubove je gađao. Da napravimo tribinu; ovde *argentinci*, a s druge strane *nemci*.

Nemci znači Andreas onamo, a ostali s *ove strane*. Domaćin je verni navijač disciplinovanih Zapadnih Nemaca, a ostali su u tom

momentu *argentinci*. Kad su videli kako njihovi favoriti jedan po jedan bivaju eliminisani iz takmičenja, Fani i Aleksis, oduvek fanatični *brazilci*, zatim *pomalo francuzi* do polufinala, stali su zbog naklonjenosti južnoameričkim timovima uz argentinski tabor. Prodromos, posle neuspeha svoje zvanične miljenice, Italije, navijao je fanatično za Engleze, njegov drugi izbor, a onda se zbog Maradone našao među vojnim protivnicima Britanaca. Statis se razbesneo, gledajući kako očigledno nepravedno ispadaju sovjetski drugovi, koji su igrali totalni fudbal. Bili su žrtve – po njegovom mišljenju – antikomunističke zavere sa švedskim arbitrom, koji je poništio dva regularna gola na utakmici sa Belgijom i stao je uz Argentine protiv *engleza imperijalista* i pobednika na Foklandskim ostrvima, ali poraženih na terenu, prema *božjoj pravdi*.

„*Braun sam... I gol! 1:0 za Argentinu.*“

– Četiri prema jedan u radovanju! Četvorica na nogama, a jedan potišten.

„*Prethodio je slobodan udarac Buručage s desne strane, loša intervencija Šumahera i Braun sa male udaljenosti postiže prvi gol na utakmici u 22. minutu prvog poluvremena.*“

Trojica su ponovo sela u fotelje u Sunionu, a u Sjudad Meksiku Zapadni Nemci su krenuli sa sredine terena. Samo je Fani (demonstrativno gazeći Andreasov travnjak) i nastavio slavlje sa podignutim pesnicama, onda počeo da kontroliše nevidljivu loptu, da šutira glavom i dodaje nevidljivim saigračima, dok ga, navodno, nije *ozbiljno povredio* neki nevidljivi protivnik, ali umesto da se vrati na svoju stolicu, stajao je uspravno naspram ostalih, koji su utakmicu pratili ne obraćajući pažnju na njegove postupke, i zadihano prislonio ruku na aparat. Čim je povratio dah, počeo je da (malo povijen i gledajući gore u ekran) prenosi utakmicu istovremeno sa TV komentatorom, onda je podigao glavu, oslobodio se slike i opisivao delove, fantastične i neverovatne, u kojima su se pored imena argentinskih igrača čula i neka grčka, ponekad i njegovo. Prema njegovim rečima, naravno, posle njegovog *ličnog* poteza i preciznosti, južnoamerički tim je postigao svoj drugi gol! Polako su domaći fudbaleri izbacivali iz Fanijevog opisa strane – pravio se da prenosi utakmicu Druge nacionalne lige, negde u grčkoj unutrašnjosti:

...Golman daleko degažira i Micibonas nebranjen postiže gol 3:0. Stadion, dragi slušaoci grčke radiofonije, stadion *gori*, lete plastični jastučići i šalovi. Skaču od sreće navijači lokalnog tima i onda se vraćaju, svi zajedno, na tribinu gde sede navijači gostiju, pokazujući srednji prst. Ovi odgovaraju psovkama, neki prave uvredljiv gest otvorenom šakom sa raširenim prstima ka golmanu i skoro svi pale cigarete. A u *protivničkom taboru*, u jednom uglu tribine gde ima malo gledalaca koji sede daleko jedan od drugoga, vidim, moji dragi prijatelji, jedan zagrljeni par. U svom su svetu, ljube se... U Larisi smo se našli sa TV ekipom – tada su me slali na utakmice *druge lige*. Stadion još nije imao mesta za novinare pa sam bio primoran da prenosim sa terena, pored autlinije. Bilo je malo pre Božića; zimsko vreme, zubato sunce; ispod pantalona sam nosio pidžamu i dva para čarapa, i vunene rukavice. Igrao se derbi između dva vodeća tima na tabeli i bilo je dosta sveta. Loša utakmica, ravnopravna. Završila se rezultatom nula-nula u poluvremenu, u drugom je nestalo i sunca – skakutao sam u mestu da se ne ukočim. Na početku drugog poluvremena golman domaćeg tima napušta gol i gestikulirajući trči ka desnoj tribini, stiže do žičane ograde, penje se (sudija i igrači posmatraju nepomično), preskače stepenike dva po dva – navijači koji mu stoje na putu sklanjaju se. Uspeva, stigavši na gornji deo tribine, pre nego što su ga uhvatili policajci, da zgrabi jednu ženu za kosu i da pesnicom udari u oko muškarca koji je sedeo do nje. Spuštaju ga na silu na teren – malo se smirio. Trener mu očita bukvicu i izduva se, pozove ga sudija, iz džepa izvadi žuti karton i posmatra ga (nema petlje da ga izbaci), a on saginje glavu. Pognuto kreće ka голу i utakmica se nastavlja. Znao sam dugo Toljasa, Fanuris Toljas se zvao golman; dobar momak, ali neshvaćen. Stajao je pogrbljeno ispod prečki; smanjio se. Gosti su se odvažili i prešli u napad, ali je Toljas dvadeset minuta hvatao *neuhvatljivo*. Hvatao je lopte koje su išle pod prečku, junački degažirao, spasavao gol; čak je i penal odbranio. Razočarani protivnici *nisu mogli ništa*, tako da su naši postigli tri gola u poslednjih petnaest minuta, a Fanuris je bio junak utakmice. Po završetku, saigrači su ga podigli na ruke. Parna mašina od čoveka! Samo za jedno poluvreme Toljas je raščistio račune sa devojkom, suparnikom, protivnicima. Ljubavi nisu besmrtne, umiru pre ljudi,

govorila je uvek Erin. Išla je sa mnom, kada bih odlazio u unutrašnjost zbog prenosa. Zajedno smo otkrili sve terene Druge nacionalne lige i hotelske krevete. Kastorija pod snegom, a ona, zamotana na tribini poput Deda Mraza, širila bi ruke da me zagri izdaleka, svaki put kada bih okrenuo glavu ka njoj; u istom mestu (ovog puta naga) čekala je, kada sam, posle utakmice, ušao zaleđen u hotelsku sobu. U Volosu, umotana u veliku najlon kesu (jako je padala kiša), sa tranzistorom prislonjenim na uvo, čekala je da pomenem prilikom opisivanja kadrova one sentimentalne reči (tipični glagoli i prilozi) o kojima smo se dogovorili prethodnog dana kada smo se motorom spuštali sa Pilija – svaki put kada bi se začula neka od naših parola slavila bi, a navijači bi se krstili. Proleće pri kraju, sunce je peklo na Rodosu i odbijalo se od mene, ali sam mogao da razaznam na tribini naspram sebe njen slamnati šešir; prenosio sam zamišljeno utakmicu i pitao se šta li je muči. Cele noći, na brodu, pušila je posmatrajući kroz okrugli prozor brodske kabine vodu, nismo razmenili ni reč niti poljubac. Odbila je, ne objasnivši razlog, da dođe u Kalamatu (prva utakmica u novoj sezoni), a ni ja nisam insistirao; poljubio sam je u čelo i otišao. Uoči Božića, našli smo se u Larisi – ja sam to silno želeo, a ona mi je to učinila. Bilo joj je hladno, međutim, rekla je da ima glavobolju i ostala u hotelu da me sačeka. Prišao je Toljas tribini podignutih ruku i raširenih prstiju, ogromnih u rukavicama koje je još uvek nosio, deleći poljupce navijačima – na usta mu je išla pena od vikanja. Uoči Nove godine smo se rastali. Ne treba da dopuštamo da naše ljubavi stare, rekla je i otišla za Irsku, da u domovini proslavi dolazak nove godine i nekog drugog ljubavnika. Malo pre dolaska Nove godine seo sam na motor i dočekao ponoć na autoputu, idući ka Patri. Onda me je uhvatila kiša, spustio sam se do mora, našao jednu pustu peščanu obalu i prodrao se... Vičem ponekad i ja, razbesnim se, ali me ne čujete; misli su vam na utakmici, poslovima, deci i ženama. Toljasov volej, lopta stiže malo ispod sredine, odbija je jedan odbrambeni igrač glavom, stiže do mojih nogu, dodajem Maradoni koji je kontroliše...

„Maradona Valdanu. Šut... I lopta odlazi u golaut.“

– Neko zvoni. Stigle su pice.

Jedan trotočkaš je istovario pet velikih poput tepsija i tri porcije špageta – platio je Andreas. Prodromos predlaže da ih pojedu u

poluvremenu, ali proždrljivi Aleksis krišom uzima jedno sočno parče, ali ono ne može da mu stane celo u usta i isprlja košulju, Fani ga poliva vodom, tobož da ga očisti, Statis počinje da viče jer je isprskao i njega, i brazilski sudija najzad označava kraj prvog poluvremena. Otvaraju hladna piva, mirišu vrele pice. More nepomično i crno pruža se ispred njih. Niko ne govori – svima su im puna usta. Televizor je uključen bez tona, u bašti se čuje cvrčak, a oko njihovih glava patrolira na desetine komaraca.

Početni udarac u drugom delu zatekao ih je sa pet praznih flaša od piva na stolu i dve pice koje su već bile u stomacima. Prodromos i Andreas koristili su čaše i salвете, ostali su jeli prstima i pili direktno iz flaša, ali su se svi sumanuto češali. Mobilisali su sredstva protiv komaraca, autane, antihistaminike... *Pet minuta posle početka strelac gola Braun povređuje ključnu kost, ali nastavlja utakmicu sa obešenom rukom.* Na nišanu komaraca mažu se pastama za zube i dovlače iz frižidera ledena piva da bi zaboravili na svrab. U pedeset petom minutu Enrike pronalazi Valdana, ovaj plasira loptu koja završava u mreži i rezultat je 2:0. Slave euforično četvorica, Andreas otvara još jednu flašu, na terenu Latinoamerikanci grle golgetera koji pada na travu, a ostali na njega u gomili, Meksikanci na tribinama slave sa *ola*. Talasi ljudi prelaze s jednog na drugi kraj tribina. Zapadni Nemci po drugi put kreću sa centra. Zainatili su se i odmah kreću u napad, Argentinci se bez potrebe povlače. Bilardo, njihov trener, ustaje sa klupe i pokušava da gestovima i povicama utuvi igračima u glavu da moraju da krenu napred i da zatvoreni ispred svog gola više rizikuju. I Prodromos ustaje iz fotelje, komentariše neorganizovanu odbrambenu igru Argentinaca nakon rezultata 2:0, hvali polet protivničkih igrača i staje u odbranu lepote i prednosti takve igre, bez potrebe da se igra agresivno:

...Napred. Otvorenih očiju i bistre glave. Zaboravljaš na povike sa tribina, vreme koje teče, umor i rezultat. Gledaš samo u teren i saigrače. Zaustavlja se, duboko udahne, baci pogled na ostale koji su usredsređeni na igru, nagne glavu u stranu, obarajući pogled; nastavi tiše: I nije da ne shvataš šta se događa oko tebe. Sve vidiš; protivnika koji izgubivši loptu cilja tvoju cevanicu, neutralno strogo lice sudije kad pogrešno dosudi faul, saigrača, kada te lošim dodavanjem lopte onemoguću i još i protestuje zbog toga, drugog,

koji naizgled daje sve od sebe, a onda bez razloga zakaže u odsudnom trenutku. Sve vidiš, ali ti nastojiš da igraš svoju igru. U obavezi si da se prilagodiš, da bi opstao. Moj brat je muzičar – svira hornu i svi njegovi učitelji su ga izdvajali. Muči se od malih nogu, godine učenja, nadule su mu se usne i otvorila pluća, džepovi mu stalno prazni, ali je bio uporan. Završio je muzičku školu sa odličnim uspehom, zatim tri godine u Beču sa stipendijom i onda ponovo u Grčkoj, da bi našao posao. Imao je ime, potvrđeni renome i iskustvo; često, kad god neki komad ima povećane zahteve u pogledu horne, zvali bi ga i potpisao bi ugovor za neki koncert. Jednom se oslobodilo mesto prve horne u jednom osrednjem simfonijskom orkestru. Sastavio je zahtev, podneo sva dokumenta koja su mu tražili, popunio formulare i napisao biografiju, spremio se za nastup, na kome je svirao veoma dobro, zadovoljivši svaki zahtev članova komisije. Častio je uveče verenicu, popili su malo više i gradili snove... Ali zaposlili su drugoga i ostavili ga u čudu! Ipak, posle šest meseci, kada je pomenuti orkestar trebalo da nastupi na Atinskom festivalu sa *Petom* Čajkovskog, predložili su mu saradnju, jer taj koga su zaposlili (već stalno zaposlen uz neizbežnu sinekuru) nije mogao da ispuni zahteve tog posla. Upozorio me je, kada sam podneo papire za mesto docenta na Univerzitetu u Patri. Reagovao sam. Ovde je reč o naučnom radu, a ne o notama koje bacaju u vazduh, sve je precizno, brate, diplome, seminari, objavljivanja u časopisima, istraživanje, knjige, šta mi to govoriš? Odbio sam Andreasov predlog da interveniš njegov tast, ni u jednom momentu nisam brinuo o radnjama i preterivanjima ostalih kandidata i smatrao sam da će primerna i na argumentima zasnovana, naučna konfrontacija koju sam imao sa predsednikom izbornog tela pogurati pitanje imenovanja, jer mi je pružio priliku da detaljno izložim svoja gledišta. Kada su saopšteni rezultati, morao sam da priznam da je brat bio delimično u pravu. Razočarao sam se; uvek sam verovao u sebe, ali sam bio uzdrman. Nezaposlen posle toliko godina studija, sa troje dece; Tinina plata bi dobila krila u prvih dvadeset dana. Kada je, dakle, na Politehničkoj akademiji upražnjeno mesto lektora izradio sam plan; znao sam tada s kim igram i morao sam da načinim prave izbore. Pomirio sam se sa pretendovanjem na mesto koje je, po mom mišljenju, bilo ispod mojih kvalifikacija, nisam odbio

Andreasov predlog da me upozna sa jednim prijateljem koji je godinama predavao na Mecoviju, prostudirao sam slabe tačke ostalih pretendenta, da bih bez rizika pokazao relevantne prednosti, i tog puta sam izbegao konfrontaciju sa određenim članovima izbornog tela, kada sam konstatovao da imamo različita mišljenja. Tako sam imenovan za lektora na Nacionalnom univerzitetu Mecovio. Naravno da su neki od onih koji su ocenjivani zajedno sa mnom posle govorili da sam se poslužio svim načinima da bih podržao svoju kandidaturu; pripisivali su mi, drugim rečima, sopstvene metode. To je kao kad se probijaš sa loptom u nogama, gledajući ka голу, a protivnik te gura s leđa. Imaš mogućnost i da izbegneš, ali te može i oboriti na travu. Ukoliko se, međutim, uplašiš, propao si. Guraš se malo, izbegavaš suvišni dribling i vučeš napred.

Izgovorio je poslednju rečenicu malo glasnije i počeo da se udaljava od prijatelja. Načinio je još nekoliko koraka, jedan dribling u prazno, a onda se savio i počeo da kupi sa trave kartonska pakovanja, pobacane flaše i salvete. Fani je, smejući se, krajičkom oka pratio svaki njegov pokret, ali nije izdržao: Šta bismo radili, Prodromos, da nemamo tebe da nam sređuješ život? Aleksis je izbrojao flaše i prazne kutije: Umastila vam se creva, proždrljivci; nekada smo pitu delili na pet delova i zasitili biste se jednim biskvitom!

– Dobra socijalizma – umeša se pola u šali pola u zbilji Andreas.

– Ali drugačije ste nam govorili 82. – umešao se Stasis, uvek spreman da stavi stvari na svoje mesto.

Andreas je podigao desnu ruku u jednom neodređenom pokretu, kao da tera komarca od glave. Ostali su pratili utakmicu. Ali, Stasis je uhvatio zalet:

– Videli smo vaš socijalizam. Državne intervencije i imenovanja u Generalnoj konfederaciji radnika Grčke od Prvostepenog suda; *bolji dani* koje je vaš lider obećavao na prošlogodišnjim parlamentarnim izborima prekršteni su, posle četiri meseca, *u mere stabilizacije*, što znači više skromnosti za mnoge i još jače stezanje kaiša ...

– Kakvu priliku je propustio idiot! – Prekida analizu Fani.

Argentina se i dalje branila, piva na stolu je ponestalo. Stasis je očigledno shvatio da nije odgovarajući trenutak za ekonomsko-političke analize. U rukama je držao praznu flašu – Andreas mu je

pokazao u pravcu kuhinje. Ustao je da se opskrbi, napravio apsolutno neophodnu stanicu u toaletu i... Požuri, Stasis; gol za Nemačku. Na prozoru klozeta pomalja se Stasisova glava u pokušaju da uhvati barem ponovljeni snimak.

„Korner Brema, udarac glavom Felera, i Rumenige sa dva metra pogađa mrežu – 2:1 u 73. minutu.“

Slavio je euforično vlasnik vikendice, predviđajući preokret, dok je Prodromos još jednom negodovao zbog neorganizovane odbrane Argentinaca.

Andreas se okuražio; naklapao je i uzdizao upornost, disciplinu i fizičku spremnost Zapadnih Nemaca. Stasis, sam, nekoliko metara iza ostalih, sedeći na kuhinjskim stepenicama sa flašom u ruci, držao je monolog pobijajući argumente svog prijatelja, da ga niko ne čuje:

– ...Šta god uradili tvoji Nemci, Andreas, ne mogu da izdrže; trude se iz petnih žila, ali ovi znaju da igraju fudbal. Nisu dovoljni, druže, disciplina i trčanje. Potrebna je i mašta; luksuz da poneki put i mi činimo kako nam je volja. Ja to pričam; nemoj se čuditi. Kad si sa Aleksisom po klozetima na fakultetu ispisivao parole da biste spasavali svet, ja sam insistirao da treba da se organizujete i da se borimo disciplinovano. Ne pitaj me kada sam bio u pravu. Vreme je za setvu, ali nekad moraš i da žanješ. Sedamdesete smo bili opkoljeni sa svih strana, verovali smo da ćemo spasti svet, a trebalo je da se spasavamo svi zajedno; sada svako od nas korača sam. Pognuli smo glavu, načinili pomak, prošlo je petnaest godina! A otkad smo to shvatili, nastojimo da vidimo gde i kada smo pogrešili: Antinacionalna studentska unija Grčke, lokalna udruženja, novembar '73, zatvor, povratak demokratskoj vladavini, legalizovanje Partije, Ujedinjena levica, borba protiv revizionizma, hapšenja zbog lepljenja plakata, slobodna repatrijacija, konačno sam upoznao braću i sestre od ujaka, kao i same ujake, Prvi festival Komunističke omladine Grčke Odigiti, godišnjica Politehničke akademije, studentski izbori, van Natoa, klasni Prvi maj, borba protiv antiradničkih mera, 57 godina Komunističke partije Grčke, *ne* Evropskoj ekonomskoj zajednici, savez petorice, stojimo sa starim drugovima jedan pored drugoga zbunjeno na poslednjem predizbornom skupu, i još jedan festival Komunističke omladine Grčke Odigiti u Peristeri, protestna šetnja do američke ambasade, opet protiv antiterorističkog zakona,

radnički Prvi maj, Deseti kongres, borba za 17 odsto, odbrana realsocijalizma, studentski izbori, partijske konferencije, unitarni Prvi maj, mi smo vikali dinamično, disciplinovano, na megafon *Jedna je Partija*, ali pored nas, *drugovi druge strane* gledali su nas podsmešljivo. Još jedan festival Komunističke omladine Grčke Odigiti, protestna šetnja Politehničke akademije, protestni skup zbog protivnarodnog budžeta, ekonomska kampanja za Narodni dom, studentski izbori, partijske konferencije, proslava Prvog maja, slavili smo tada odvojeno od drugih i borili se sasvim sami za prava radničke klase, Peti festival Komunističke omladine Grčke Odigiti, protestna šetnja Politehničke akademije, godišnjica Nacionalnog otpora, šezdeset godina Komunističke partije Grčke, skup zbog budžeta, ekonomski napad, studentski izbori, partijske konferencije, takmičarski Prvi maj, Dvanaesti festival Komunističke omladine Grčke Odigiti, protestna šetnja Politehničke akademije, godišnjica Nacionalnog otpora, šezdeset sedam godina od osnivanja Komunističke partije Grčke, skup zbog budžeta, ekonomska kampanja...

Umorio sam se! Nekih večeri mi se učini da se raspadam. Aveti iz prošlosti, ljudi kojima sam strogo sudio i možda bio nepravedan prema njima, vraćaju se i traže revanš. Vreme je opravdalo naše stavove, vreme, viču mi. Znam da je to košmar ali ipak pokušavam da im objasnim da nisam isključivo ja odgovoran za njihovo razočaranje i muke. A s druge strane dolaze neki koji govore o pobunama i korenitim promenama. Padam više puta u iskušenje da ih prekinem i da ponovo uspostavam istinu, ali oklevam. Odmeravam svaku reč, ali sam siguran da su svi primetili moja kolebanja, izbegavam njihov pogled, jer se bojim da će shvatiti o čemu razmišljam. I što više oklevam, utoliko više radim za Partiju. Gleda me uveče uporno Filio, a ja se mučim da se nasmejem. Nedavno me je čekala posle ponoći sa svečano postavljenim stolom, da bismo proslavili godišnjicu poznanstva – bio sam se upetljao u partijski posao kome nije bilo kraja. Pokušao sam jednim poljupcem da popravim stvari. Kasno je, prošaputala je. Odmahnuo sam razočarano glavom, ne odgovorivši. Ni sada nemam šta da vam kažem; kasno je da se vratim unazad, vezan sam za jarbol. Dopustio

sam im da me vežu i sada kada čujem sirene ne mogu više da se oslobodim...

– Gde si, ti, Statis? Upao si u klozet?

Statis je ustao sa stepenika i krenuo, mrmrljajući: Ponovo si otvorio kutiju, Aleko? A onda nastavio glasnije: – Nego, reci mi, Andreas, od kada nije čišćena kuća?

– A ti, Stataki, šta si? Sanitarna inspekcija? Irini je rekla da će poslati neku ženu da sredi kuću, ali je izgleda zaboravila. Znaš Renu. Šoping, papiri, putovanja, prijateljice; gde da se seti.

– Čini mi se da se ne staraš koliko treba o ženi, Andreas. Zapostavljaš je.

– I mi imamo posla, Aleko. Od jutra do večeri trčimo. Pre bi ti trebalo da paziš na Danai, družo, jer da nema nje da te izdržava... Gol! Rekao sam vam da se Nemci ne predaju.

Izjednačenje Zapadne Nemačke došlo je u pravom trenutku. Drastično je promenilo tok utakmice i okončalo bezizlazan i opasan razgovor pre nego što je pravo i počeo. Andreas je, trijumfujući, zaboravio sve ono o čemu je pričao pre postizanja gola; Aleksis, ogorčen zbog razvoja događaja na terenu i prijateljevih insinucija, ipak je pustio da se više vidi njegovo razočaranje zbog prvog. Ali, finale je u 81. minutu počinjalo iz početka:

„Zapadni Nemci su izjednačili golom koji je postignut iz akcije koja je bila skoro identična kao kod njihovog prvog gola. Ponovo korner Brema sa leve strane, udarac glavom Bertolda i Feler je, takođe glavom, iz blizine postigao gol 2:2.“

Andreas je otvorio flaše s pivom, da bi dodao bavarsku boju svom individualnom slavlju i osvežio namrgođene i ćutljive *argentince*. – Ne čujem, komentare, kulovi! Progutali smo jezik? Govorio sam vam ja da će se utakmica preokrenuti. Kad vam Andreas kaže... Sada Nemci kontrolišu igru i očekujte svakako treći gol, 'ajde, najviše da se igraju produžeci. Kada govori Sotiropulos, dobro bi bilo da drugi slušaju. On vidi napred, čoveče, dalje od drugih. I ne samo u fudbalu... Kod žena, u poslu, u politici. Svugde! Sećate li se šta se dogodilo sa slučajem Jatropulu? To je izgubljen slučaj, govorili su svi. Povreda zakona o narkoticima, podstrekivanje, nošenje oružja. Gde ćeš, mučeniče, da se okomiš na Ministarstvo, ispod glasa su mu govorile neke kolege; stezali mi ruku podmukli drugovi: Bravo

Andreas, govorili su, ali čim bih okrenuo leđa oštrili su svoje oružje. Ali ja sam namirisao spletku. Politički kriterijum? Intuicija? Nazovi to kako hoćeš. Advokatica sa antidiktatorskim delovanjem, od vremena povratka demokratskoj vladavini, stalno uz dežurne krivce, tobože teroriste i anarhiste, počela je da ide na živce ljudima sa vlasti i Ministarstvu. Dosta sam razmišljao o tome. Težak slučaj, nosio je određen rizik, ali je i publicitet bio zagarantovan. I šta god pričali, danas ne možeš stvoriti ime ako te klijenti ne vide na televiziji i u novinama! A s druge strane, ne činiš uvek uslugu Pokretu zatrpavajući, poput mačke, svoja sranja. Možda si podjednako neophodan i idući malo u kontru, samo da je situacija pod kontrolom. Čaša se prelila i nadležni iz Ministarstva postali su nadmeni: policijska samovolja, preventivna hapšenja, likvidacioni postupci... I u svojoj aroganciji i preteranoj sigurnosti uhapsili su advokaticu sa zakašnjenjem. Andreas, obuzdaj se, zar ne vidiš da imaš posla sa državom? gundali su neki plašljivci, dok su pravi članovi partije savetovali da nije logično da dižemo ruke i da jedni drugima kopamo oči. Ali kada je *Veliki* pozvao u Kastri ministra i pokazao mu zube, isti dobronamernici, pobesneli od ljubomore, grizli su usne i čestitali mi. Ovde su mi! Držim ih sve; niko ne može sada da mi mrdne. Moji me se plaše i potreban sam im, a s druge strane i levičarima sam zapužio usta...

„Maradona u posedu lopte na sredini terena lepo upošljava Buručagu, koji beži po levoj strani – niko ne kreće za njim; neometan, plasira loptu... I rezultat je 3:2! Samo dva minuta posle izjednačenja Zapadnih Nemaca, Argentina u 83. minutu ponovo vodi.“

Situacija se preokrenula u minutu – Aleksis, naravno, kako je oduševljeno skočio sa stolice, povukao je i prevrnuo sto, rasuvši po zemlji piva, tanjire, špagete i flaše. Nikome – čak ni Prodromosu – nije palo na pamet da ustane da to pokupi. Zapadni Nemci su pošli sa sredine terena u napad, Argentinci su gledali u semafor, Andreas je izgoreo prste dok je palio cigaretu, Statis je držao flašu naopako i iscedio je u usta; pokušaj koji je Fani načinio da stigne do kuhinje radi nabavke doživeo je neuspeh zbog jednog faula u kaznenom prostoru koji ga je brže-bolje vratio sa pola puta. Rešenje je na kraju dao brazilski sudija, kad je označio kraj utakmice.

Posle prvih – temperamentnih – analiza utakmice i komentara, pobedničkih govora i trijumfovanja, Argentinci su podigli pehar, Nemci teret neuspeha, Prodromos i Aleksis su podigli sto sa zemlje i pokupili sve što je bilo rasuto, Fani i Stasis su doneli pivo iz frižidera, dok se Andreas, tobože razočaran, pritajio, ispružen u svojoj velikoj fotelji.

Čim su isključili televizor, noć se utišala. Do ponoći su ispraznili gajbu piva – naravno, nije bilo ni reči o tome da se vrate u Atinu. Aleksis je iskopao neki radiomagnetofon, tražio kasete, ali nije našao nijednu po svom ukusu – pronašao je, međutim, neku amatersku stanicu sa narodnjacima. U početku su mrmljali reči prateći pevače, kasnije su se pojačali glasovi i jačina radija. Kad im se neka pesma nije sviđala, ponovo bi se setili utakmice i komentarisali neke delove ili zadirkivali, svi zajedno, Andreasa. Začuo se uvod iz *Trepavice ti se sijaju*. Ustao je Fani, ispružio ruku i savio noge; Stasis i Aleksis pali su na kolena prateći ritam pljeskanjem, ostala dvojica su pratila Vamvakarisa sedeći. Plesač se čas vrteo sporo čas stajao u mestu pomerajući telo napred-nazad, Andreas je bacaо flaše na travu, a Prodromos sklanjao hranu u stranu. *Tvoje okice, sele, slamaju mi srce...* Bezosećajna Irkinjo, što si upropastila našeg druga, povikao je neko, a Fani pokušao da se nasmeje, ne prekidajući ples. *Oči da ti izađu, kao mene nećeš nać'...* Seo je kod poslednje note oznojen, zapalio cigaretu i...

– Ako ode jedna žena, preostaju ti ostale – dao je sa zakašnjenjem odgovor, otpuhujući visoko dim.

– I zajedno sa njima sve varijante AIDS-a – prokomentarisao je Prodromos spontano.

– Zato je Maki našao zavetrinu pored svoje žene i zarekao se da nikada neće biti sa drugom – podsmehnuo se Andreas.

– Sa tako pametnom i zahtevnom suprugom, kako i može drugačije – nastavio je da doliva ulje na vatru Aleksis, kucnuvši se u isto vreme flašom sa čašom Prodromosa koji se bezosećajno cerekao.

– Smeješ se, drugar, ali da vidimo koliko ćeš još izdržati!

„*Sipi vatra na mom putu*“... – Prekinuo je njihov razgovor Stratos Dionisiu sa radia.

Ustao je Stasis, povukao sa sobom i Prodromosa pa su igrali u paru – ostali, poredli po stolicama, aplaudirali su im, prateći ritam. Noć je

prolazila u sporim zejbek-havama, a komarci su nestali zajedno sa mesecom.

U tri, kad su oči počele da im se sklapaju, odlučili su da legnu i počeli da dele krevete. Trebalo je da Andreas i Stasis legnu u bračni (bivši cimeri, da se prisete starih vremena), Fani i Prodomos u dečje sobe, a Aleksis u trpezariji. Gužva ispred toaleta, prepirke i nerviranje oko prava prvenstva. Aleksisa je priteralo pa je bio primoran da se spusti do obale. Mrak; čulo se samo more. Izuo je cipele i ušao u vodu do članaka. Otvorio rajsferšlus i olakšao se.

Pokazao je srednji prst prema moru i pišao u njega...

Zatekao ga je, malo pre nego što je završio, Fanijev glas sa visine. Aleksis je s mukom podigao ruku, ne okrenuvši se, načinio još jedan korak – voda mu je dopirala do kolena – i nastavio.

– Noćno kupanje je upravo ono što ti treba, da ti se razbistre misli – drugi je bio uporan.

– Idi na spavanje, Fani, i ostavi me na miru.

Fani je bodrenje zapečatio podrignuvši, i zaokrenuo ka krevetu. Aleksis je izašao iz vode, seo na pesak i zapalio cigaretu. Pučinom je plovio jedan brod. More je bilo mirno, crno. Iz kuće su s vremena na vreme dopirali glasovi ostalih – navodno su se svađali. Sagao bi se s vremena na vreme, uzimao u ruku kamenčiće i bacao ih daleko.

...Hajde spavaj, Teofanis, i pusti savete. Ne srdi more! Već sam ti to rekao. Treba da ga se plašiš! Ja, kada sam bio mali, uplašio bih se uveče, čim bih ga ugledao kako se zgušnjava poput stakla. Činilo mi se da će, ako se približim, napući, i da će iz pukotine izaći velike ruke i odneti me... Zgrabile su sve, a mene ostavile. Preživio sam. Odrastao sam, odvažio se, opijam se, pišam u njega, pretvaram se da živim, radim posao koji mi se ne sviđa, brojim dane do subote. Godine protiču identično, ali sam ja i dalje ubeđen da će naredna biti posebna. A kada očajavam, čini mi se da sam sve što je trebalo da napravim uradio – prošao je moj red – i da najzad treba da se zadovoljim onim malim radostima koje život svima pruža; i one su neko olakšanje. Neki snimaju filmove, časopisi im posvećuju cele stranice, televizija emisije, na nekima se ispravlja nepravda... Gledam ih i bacim novine ili promenim kanal – poput one glupe ptice što glavu zabije u pesak, da je ne bi bolelo. Kasnije, smireniji, otkrijem dosta manjkavosti u njihovom radu i tešim se. Eftihija

maestro – Vangelija je gundalo i brbljivica, govorio je deda o svojoj komšinici. Ali, kapetane, ona je najdobronamernija i najlepša žena na ostrvu, ispravljao ga je jedan prijatelj. Znao je to i deda, ali nije želeo da prizna, jer je bila udata za drugog. O čemu tačno govori, uvaženi, vaš scenario? Reč je, gospodine predsedniče, o priči o jednoj družini. Pratim ih kako se sastaju svake četiri godine povodom finala Svetskog prvenstva u fudbalu, ali neki od njih imaju... Dovoljno je; dobićete odgovor čim nadležna komisija prouči vaš predlog. Danai gundā i savetuje mi da se ozbiljno suočim sa životom, jer izdaci su, kaže, veliki, i ne može sve da ih podmiri. I ona sama je – dodaje – nekada sanjala velike uloge, ali se spustila na zemlju. Ona je možda jaka pa se prilagodila. Ko li je u pravu, pitam se, i gde je greška? Zvao je predsednik Centra za grčku kinematografiju, formalan kao i uvek. Komisija je pročitala scenario, rekao je. Generalno im se dopao. Na dobrom sam putu, tvrdio je, ali oklevaju. Pokušao je onda da mi objasni koje sitnice su oni tražili, a ja ih nisam pronašao. Odsustvovala je te večeri Danai, imala je premijeru. Bolje je biti sam u takvim trenucima. Popio sam flašu crnog vina. Ko zna, pitam se, gde se završavaju snovi i kakav treba da bude jedan dobar film? Zaspao sam na sofi i celu noć slušao njihove glasove, kao da su bili pored mene i svađali se u šali. U zoru sam usnio jedan san. Nalazio sam se ponovo na onom brodu sam, u mračnoj noći, i iznenada su počeli da izlaze iz vode jedan za drugim. Otresli su se, očešljali i popeli na most, gde sam ih čekao. Kuda hoćete da idemo? pitao sam. Gledali su, ne progovarajući... Uplašio sam se i probudio. Peščana obala vlažna, more i dalje nepomično, u glavi mi zuji i boli me – ništa ne dopire iz kuće. Na pučini se vidi brod redovne linije sa svim svetlima upaljenim. Ovaj možda stigne do zore na Amorgos... Zapalim još jednu cigaretu. *Kuda treba da vas odvezem?* pitao je vozač. *Odvedite me do kraja sna,* rekao je Pessoa...

1982.

(Italija – Zapadna Nemačka, 3:1)

Bojim se aviona. Sve je počelo na jednom putovanju iz Atine ka Aleksandropolju (služio sam vojni rok na Evrosu), kada je jedna dakota prinudno aterirala na Limnos. Od tada nisam seo u letelicu. Pre tri i po godine, otprilike, promenio sam četiri voza da bih stigao u Pariz. A juče, kada sam uzeo u ruku kartu za povratak, steglo mi se srce, ali nisam imao izbora. Stao sam u red – kontrola je bila spora – noge su mi se tresle, teško sam disao i neprestano mrmljao: *Hrabro Aleko, proći će i to*. Gospođa ispred mene se okretala svaki čas i gledala me. Nije govorila grčki. U početku se smejala, a onda se ograničila na odmahivanje glavom.

Sada držim u rukama jedne grčke novine (imam ih na kolenima još gomilu) i pokušavam, čitajući, da smetnem s uma činjenicu da letim. Svaka visinska razlika, neosetna promena (sumnja o promeni nagore) buke koja dopire iz turbina, i najmanje naginjanje trupa aviona ubrzavaju puls; čini mi se da gubimo visinu, da menjamo orijentaciju, pravac i smer. Ostali putnici uživaju u putovanju. Ne zavidim im, ali sam nekako smiren. Ubedim sebe da su sve promene tvorevina moje bolesne mašte i na trenutak dođem k sebi. Uzmem novine, koncentrišem se. Prelistavam, čitam neke naslove: *decentralizacija, napad na birokratiju, socijalizacija, agroindustrijske kooperacije, ovde i sada socijalizam, preokreti, građanski brakovi, rekonstrukcije...* Od prve pa do poslednje stranice, u Grčkoj se sve menja! Šta bi imao, pitam se, da na sve to kaže Stasis?

Ljulja se kao brod; a ispod oblaci gusti poput mora. Stasis je uvek imao kao pojas za spasavanje svoje partijske linije. A ostali? Prodromos, Fani, Andreas? Izgubio sam ih i zaboravio ih. Skoro četiri godine; udaljenost i vreme sve poravnavaju. Tuđina te ponese poput morskih struja... Izgubili smo se. Mnogo puta sam osećao grižu savesti zato što nisam mislio na njih. Mnogo se trese! Držim se za sedište; čovek pored mene mi upućuje pogled saosećanja. Utonem ponovo u novine:

U Atini ubitačna omorina

Masakr na Foklandskim ostrvima

Ose Pozorišta umetnosti u Irodiju

ELA¹preuzela odgovornost za bombe koje su eksplodirale u američkoj banci

U Italiji teroristima sude u gvozdanim kavezima

Od 1. septembra javna dokumenta u jednoakcenatskom sistemu

Krvave borbe izvan Bejruta, civili zakopani živi

Nažalost, sudska gonjenja zbog lepljenja plakata, izjavljuje ministar

Zlatnu palmu dele Gavrasov film Nestali i Gunejev Put

Karamanlis i Papandreu sutra obilaze flotu

Avion održava ravnotežu – možda su prošle teškoće. I prvi meseci u Parizu bili su teški. Sam, izgubljen, neprilagođen; mnogo su mi nedostajala sva četvorica. S vremenom sam otkrio udruženja, otvorila su se društva i ušao sam u njih, sledeće godine došla je i Danai. Plutao sam po stranoj zemlji. Pređašnji život je polako počeo da bleedi. Ali uveče (obično, kada bih polazio na spavanje omamljen od alkohola) prisećao sam se kako, svi zajedno, sa krme Moshantija gledamo kako se udaljava Pirej, tobože nezainteresovano upirući pogled ka stražnjici dame s kojom je flertovao Fani... Onda tama; stala bi glava i uspavao bih se.

Svetleći natpis moli da ponovo vežemo pojaseve; osećam mučninu. Na brodovima odvezuju i osuđenike na teške kazne – more ima sopstvene zakone.

Otrprilike pre dve godine sreo sam u jednom kafiću nekog kolegu iz solunskih godina – bio nam je suparnik, centarfor Unije Fontane. Setili smo se zafrkavanja u amfiteatru, duela u triktraku i fudbalu, licemernih uhoda i svih lepih studentkinja. Nismo prozborili ni reč o momcima, možda nije znao ni da li su živi. Ipak izgleda da se neke male radosti (nebitne sitnice) bolje odupiru vremenu nego gorki trenuci; samo, život ti ipak obeleži upravo ta gorčina.

Kapetan aviona obaveštava nas da nadlećemo Alpe. Ispod nas promiču penušavi valovi belih oblaka – kao na moru. Ovde, srećom, ne vidimo dno. Ko zna kakvi li nas vrhovi testere čekaju dole. Pitam se šta ću zateći u Atini, kad se spustim (ako se spustim).

Zaljubljeni par gine u automobilskoj nesreći. Znajući neke karakteristične okolnosti i podatke o kratkom životu dvoje mladih, potrebno je priču o njima produžiti u budućnosti, u slučaju, dakle, da su uspeli (zbog kašnjenja od nekoliko minuta) da izbegnu nesreću. Profesor nam je prošle godine na Fakultetu dao zadatak da

obradimo taj scenario. Mnogo sam se namučio – rezultati nisu bili naročiti. Tražeći uzroke neuspeha, pomišljao sam u jednom trenutku da profesorovu ideju prilagodim poznatim situacijama i bliskim ljudima. Odmah sam se setio solunskog društva – već su bile prošle tri godine od onog leta sedamdeset osme kad smo se videli poslednji put. Pitam se kakav bi mogao biti njihov život? Prodromos (oženjen ženom koju voli, drži za ruku ćerku koju sigurno obožava) posle toliko godina studiranja, razmišljanja i sistematskog skupljanja diploma, prekookeanskih poslediplomskih i doktorskih studija, sigurno korača pravo avenijom, jednosmernim putem bez povratka; dobar suprug i otac, sjajni naučnik... A Statis, da li se još uvek bavi Komunističkom omladinom Grčke? Mora da je to prerastao. Omladinac u tridesetim; sigurno je prešao u Partiju. A ona njegova romantična priča sa devojkom iz pokreta „Riga od Fere“? Da li je tas prevagnuo na ljubavnu stranu? Bela, crna ili neka nijansa između? Toliko dugo odsečenom od grčke stvarnosti, nije mi uvek bilo lako da dam odgovarajuća rešenja. Da li je Fani prihvatio neke od principa koje su ostali smatrali nametnutim i primarnim? Nestabilan za većinu, površan prema drugom, umerenom, shvatanju, bez ambicija po opštem priznanju; otprilike srećan. Andreas je sigurno već dobio neke parnice, možda se nije složio ideološki sa svojim pretpostavljenim – socijaldemokratom, i sigurno pokušava da stane, možda s mukom, na svoje noge. A posle... Kako sam se udaljavao od početne stanice i širio krila ka neizvesnoj budućnosti, uvećavala su se pitanja i gubio sam ravnotežu.

Gubimo visinu. Padamo. Teraju nas da se ponovo vežemo – stjuardese su požurile da nadgledaju privezivanje. Turbulencije. Atičko nebo je puno rupa i praznina, poput mora opasnog sa virovima i vihorima. Padam. Padamo. Zatvaram oči i čvrsto se držim za ručice stolice. Slećemo?

*

– Kako si me iskopao, Fani? Gde si našao telefon? Kada mi je ova moja rekla da me traže iz Grčke, jedino tebe nisam očekivao. U redu, nemam opravdanja, ali i vi... Kada? Ove nedelje? Ionako sam planirao da se vratim ovog meseca, ali pošto je reč o Andreasovom venčanju, ubrzaću ... Ko je ona? Znam li je? Ozbiljno? Gazdinu ćerku, bitanga! Dakle, ta verzija mi uopšte nije pala napamet, mada

je trebalo... Ništa, ništa, nešto za sebe mrmljam. Kako si ti? Razumem, kao i uvek. A sportsko novinarstvo, otkud to? Da. Ja sam nekako pronašao ravnotežu, završio još i fakultet dramskih umetnosti. Šta rade ostali? Viđate li se ponekad? A u koliko sati je venčanje? Dobro, zar nije razmišljao idiot? U devet počinje finale! Ko? Devojka na telefonu? Da, to je bila Danai. Prićaćemo kad se budemo videli. Zdravo, Fani, legendo.

Aleksis je veoma rano otišao u crkvu – otkrio ju je među borovima i vilama u severnim predgrađima. Nije tačno izračunao razdaljine i gužvu, tako da je stigao u devet i dvadeset, a venčanje (prema Fanijevim rečima) trebalo je da počne tačno u deset. Zastao je ispred neke kladionice i gledao na televizoru finale mundijala, koje je već bilo počelo. Polako je padao mrak, ali je još bilo vruće; oznojio se, dosadilo mu je da prati utakmicu bez tona i sasvim sam i odlučio je da uđe u crkvu. Seo je, pozadi levo, na jednu klupu i čekao. Ulazili su i izlazili ljudi preokupirani, užurbani i napeti, postavljali svuda egzotično cveće, ukrašavali okićene polijejeleje dodatnim drangulijama i fino tkanim trakama. Neki su isprobavali osvetljenje, pričvršćivali za zid i plafon, između svetitelja, reflektore, kamuflirali kablove iza ikona i ripida – da su zaista pokušali da u nekom trenutku popale istovremeno sva svetla, crkva bi se pretvorila u staklenu baštu. Drugi su postavljali na vidna mesta kamere, merili razdaljine i stalno premeštali svoje sprave, postavili su dva radnika na mesto gde su računali da će se ubrzo pojaviti mladenci i pravili probne snimke. Nemo u svom mračnom uglu pratio je pripreme. Pojavile su se prve zvanice – beli sakoi, toalete neprirodno lagane. Zaduženi za poklone oslobađao je zvanice suvišnog tereta.

U jednom trenutku na vratima se pojavio Prodomos. Aleksis ga je ugledao i ustao, ali umesto da otrči ka njemu, ostao je nepomičan. Nemo je posmatrao. Pored Prodomosa Tina, lepa kao i uvek, sa veoma malo dodatnih kilograma; za ruku je držala jednu deverušu. Sva četvorica smo kumovi, saopštio mu je Fani preko telefona. Dakle? Znači da će nas Andreas sve zvati kume, troškovi svadbe će biti podeljeni na ravne delove i jebaćemo kumu naizmenično... Ma u redu, ali hoćemo li ga u crkvi svi zajedno venčati? Ne, bacali smo

kocku i izbor je pao na Prodromosa. Ali ja nisam igrao... Ti si, Aleko, dobio šestice i oslobodio se.

Iza para i Sterjadisove kćeri pojavila se jedna izuzetna žena – od onih koje sretnoš na ulici i diviš se srećniku koji ih ima u naručju. A pored nje, držeći je oko struka Fani! Aleksis, koji je već zakoračio iz mraka ka svetlosti, zastao je, čudeći se i diveći se. Ostali su se, ne primetivši ga, udaljavali, igrajući se sa malom deverušom, koja je lebdela, držeći se za Fanija i oca.

– Dobro, čoveče, još se plašiš popova i kriješ se iza stubova?

Našao se u Stasisovom zagrljaju ne primetivši odakle je došao i kako se stvorio tako iznenada iza njega. Posle prvog iznenađenja, Aleksis je podigao ruke i pomilovao prijatelja po čelu, na mestu gde je kosa počela da mu se proređuje – drugi ga je tapkao po obrazima i vratu. Stasis ga je onda izvukao iz mraka i odvukao ka ostalima. Ugledavši ga izdaleka zbunili su se. Koračao je nekako sporo, oklevajući, a onda je ubrzao korak. Prodromos ga je čvrsto zagrlio, Fani mu se popeo na leđa, Tina je gurala muža da bi ga i ona zagrlila, malecka je igrala oko mene, Fanijeva pratilja (još nepriviknuta) čudila se prizoru, a crkvenjak je, obraćajući se Stasisu (kao najozbiljnijem i samim tim najpobožnijem), podsećao na svetost mesta.

– Imamo i brata, bebu, koji stalno plače, a sada je kod bake – informiše ga u jednom dahu (i ne koristeći r i l) deveruša. Aleksis je hvata oko struka i podigne je visoko. Kako se zoveš? Antigona Sterjadis, odgovara ona, smejući se. Ponovo je podiže u vazduh. A brat? Panajotis, kaže smejući se iz sveg srca. Držeći malenu u naručju, okrene se, osmehnuvši se, ka Fanijevoj devojci. Preduhitri ga međutim on, uđe među njih i upozna ih: Erin, Erin O'Nil je moja devojka i nema potrebe da je bacaš u vazduh da bi ti to rekla. Svi se smeju osim iznenađene i zbunjene žene.

Umešao se kandilar. Ljut je. U njihovo ime, Tina zatraži izvinjenje, i gura ih ka izlazu. Poslušali su i izašli napolje. Ispred crkve ima dosta sveta, zvanice neprekidno stižu, ali mladoženje još nema. Aleksis stoji između Tine, koja ga drži pod ruku, i njene kćeri, koja mu se obesila o drugu ruku.

– Kako je biti majka dvoje dece?

– Naporno i fascinantno.

- A tvoj posao?
- Imam ženu koja mi pomaže u kući.
- Prodromos?
- Prepodne radi u preduzeću za elektronske uređaje, predaje u jednoj tehničkoj školi, a poslepodne čita.
- A kada se bavi tobom?
- Prijatelj ti je uvek bio prezauzet!

Aleksis pogledom pokazuje na Fanija i devojkicu. Tina zastaje, zaustavlja ga, uhvativši ga za mišicu, napravi poverljiv izraz lica i:

– Ljubav, kažem ti, velika ljubav! Pa znaš ga; jeste da je bio lud, ali se sada uozbiljio. Spustio je avion zbog nje. Pozvao je i prijavio da je postavljena bomba u prtljagu tako da su kontrolori naredili sletanje – čekao ju je u sali, držeći pano na kome je na engleskom pisalo: „Kuda si pošla a da me nisi ni poljubila?“ Voli, naravno, i ona njega, ali ne pokazuje to! Ugledao ju je jednog poslepodneva na Sintagmi, privukla ga je pa je krenuo za njom. Sedeo je celu noć ispred njene kuće. Narednog dana je ona trebalo da ide na odmor na Krit. Pošao je i Fani. Vratili su se kao par. Od tada se izgubio, samo mu glas čujemo preko telefona... Evo mladoženje. Najzad! Još malo pa bi došao posle mlade.

Andreas izlazi iz veličanstvenog mercedesa. Beli sako, crne pantalone, sređena bradica. Otmeno i s visine, deli osmehe i zahvaljuje laganim pokretima obrva onima koji mu požele sreću. Zvanice su već preplavile crkveno predvorje. Fini svet, komentariše Tina, koja se u to razume. Andreas se polako penje uz stepenice; dva-tri poznata političara privuku mu pažnju i, zaobišavši neke manje poznate i neke nepoznate, promeni pravac i uputi se ka njima. Tastovi drugari postali su sada naši bliski prijatelji, gundža Statis, kao da pljuje. Aleksis se ljuti i upućuje mu pogled tražeći objašnjenje, drugi je spreman za govor, ali Andreas, koji je već primetio prisustvo prijatelja prispelog iz Pariza, zaboravi na trenutak na poziranje, velike formate, kaprice i pojuri mu u zagrljaj. Morao sam da se žrtvujem, barabo, samo da bi ti došao! šapne Aleksisu na uvo i poljubi ga u obraz.

Prilazi Andreasova mama da bi mu popravila frizuru i poravnala sako. Gde je kum? pita Tinu mladoženja. Prodromos je nestao; žena shvati da ga nema i začudi se; Fani ih smiruje jednim pogledom i

blagim spuštanjem glave. Mladoženju odvede pristigle zvanice. Pojavljuje se ubrzo Prodromos zadihan, ignoriše Tinin preteći pogled i okreće se prema ostalima. Nula-nula, izveštava. Žena odmahuje glavom. Promašili smo penal, Kabrini u 24. minutu, dodaje Prodromos blago razočaran razvojem utakmice.

Stiže mlada – lepa kao i sve (i svi) na dan venčanja. Blicevi, aplauzi, uzvici divljenja, šapati, zlonamerni komentari, suze bližnjih i rođaka, dečji glasovi, guranje; osmeh tasta, pratioca, razvučen i gospodski, ona sitna i šarmantna; Andreasov produženi poljubac beleži se sa svakim detaljem na videu i fotografijama iz svih uglova. Par ide ka unutrašnjosti crkve. Besprekorni mladoženja čini prve korake ka životu posutom ružama; za njim mladi graciozni rođaci, novi, ugledni prijatelji, partijski kadrovi; slede na bezbednoj udaljenosti i prijatelji iz predašnjeg života. A kada protagonisti, sporedne uloge i statisti luksuzne i skupe predstave zauzmu unapred precizno utvrđena mesta (plan reditelja za potrebe snimanja), Prodromos, zastupajući četvoricu kumova, napusti ostale i stane pored para. Aleksis i Tina stoje pozadi, Fani priljubljen uz svoju dragu na klupi van domašaja reflektora, a Statis sam blizu vrata – nikada se nije dobro slagao sa popovima i izbegava druženje sa Andreasovim novim rođacima i prijateljima.

„Venčaju se rab božji Andreas i sluškinja božja Irini“ ...

Rena, Aleksis, fina je devojka; jedinica, naravno, i malo razmažena, ali... Tinin glas žubori na uvo blago povijenog Aleksisa prateći sveštenika i psalmodie. Zaljubila se, veli, u Andreasa čim su se sreli, a njen tata, mada je, kako se priča, za nju imao drugačije planove, ipak nije želeo da joj ne udovolji. Mladi službenik i gazdina kći! Romantično, zar ne misliš? Podseća na scenario filma iz šezdesetih, komentariše Aleksis. Tina zamuca na trenutak i osvrne se da proveriti ne skriva li njegova primedba ironiju ili samo potvrđuje njene reči. Mada njegov izraz nije toliko prosvetljujući, ona nastavlja sa istom revnošću. Priča o ključnim i odlučujućim obrtima advokatske idile, o ćerkinoj zakasneloj revoluciji, očevom inatu, Andreasovoj upornosti i tolerantnosti, naposletku o tastovom širenju ruku u zagrljaj da bi u njega stao zet i – nužno – njegov unapređeni saradnik.

Sveštenik uvuče par u *Isajino kolo*. Prodromos, međutim, koji ih prati pognuto da bi izbegao pirinač i bombone, uporno okreće glavu

prema Aleksisu. Kod sledećeg okreta njegov pokret prati upitna grimasa. Ovaj dešifruje poruku i pobočke krene unazad, uhvati Statisa pod ruku prolazeći kroz vrata i njih dvojica izađu iz crkve; Fani je shvatio sumnjivo kretanje i krenuo za njima, ostavljajući svoju dragu samu na klupi. Našao ih je u kladionici preko puta. Visoko, u dnu lokala, televizor prenosi finale. Informišu se o rezultatu i stoje, prateći neke kadrove. Statis ih tera da se vrate, ali se Fani već zavalio u fotelju i zapalio cigaretu. Odlaze i ostavljaju ga. Pre nego što su ušli u crkvu, Aleksis je zastao. Upitao je Statisa: Šta ti misliš o Andreasovoj ženidbi? Ovaj malo razmisli i reče: Gde god stane i zastane ne propušta da izjavi da je zaljubljen, odgovorio je dvosmisleno.

Ceremonija se već završila; mlada, mladoženja, kum i tazbina, poređani primaju želje, poljupce, pljuvačku i čestitke. Statis, Aleko, Tina (sa maleckom u rukama) i Erin stoje, nužno na kraju ogromnog reda, trpeći vrućinu i skupe parfeme. Na vratima se pojavljuje Fani, zajapuren i napadajući s boka red, ignoriše neke blage proteste, stiže do vrha preko puta mladoženje, grli ga, nešto mu šapuće na uvo, odugovlačeći i nervirajući sve iza sebe (napravi grimasu neodobravanja) i prelazi mladu kratkim postupkom. Andreas gundža: Koliko mu još treba? Ali Teofanis ne čuje, već je ispred kuma: jedanula za Italiju Rosijevim pogotkom glavom, saopštava glasno umesto druge želje, a on ga grli i ljube se, poskakujući u mestu (šokirajući tasta, velikog advokata koji stoji s desne strane) i onda trčećim korakom izlazi iz crkve da bi pratio nastavak utakmice.

Sala okupana u svetlosti, veličanstven prijem, lica koja se sijaju, neki zvaničnici koji se ne trude da ostanu neprimećeni. Bogat švedski sto, lepo odevene zvanice kruže, držeći tanjire sa hranom i čaše. Standardne grupice oko poznatih; druge, promenljive, sačinjene od prijatelja, kolega, rođaka. Mladoženja i mlada se uvijaju, prolazeći kroz gomilu, neprekidno se osmehujući, tast ih prati otvarajući šampanjce, a pored su fotografi i snimatelji (i drugi asistenti, držeći na štapovima reflektore) beleže i ovekovečuju svaki kadar, želju, trenutak i nepredviđenu situaciju.

Dok je tek venčani par izlazio iz hrama, mlada se saplela – mladoženja je bio zamišljen i nije uspeo da je zadrži. Neki su požurili

u pomoć, ali mala panika reditelju nije bila u planu i, naravno, producenti su zahtevali da se ponovi snimak njihovog stupanja u novi život bez saplitanja i nepredviđenih okolnosti. Malo kasnije, dok su se nalazili na zadnjem sedištu bleštećeg očevog mercedesa, a fotografiji bili spremni da ovekoveče uobičajen i očekivani poljubac u usta sa okićenim vetrobranom u pozadini, stiže, sa ispasanom košuljom, Fani i ušavši dopola u prozor automobila sa Andreasove strane zaurla: 2:0 bomba Tardelija, istrešće vas iz gaća! Mladoženja pravi grimase (zapravo zbog gola koji su primili Zapadni Nemci), psuju i proklinju uglas fotografiji i snimatelji, što je tako neslavno propala vrhunska romantična scena snimanja, a Fani, posle odlaska procvetalog automobila, daje (da bi im nadoknadio) radio-prenos drugog gola Italije, pozirajući pred reflektorima i aparatima, ali nikoga ne uspeva da dirne.

U jednom udaljenom hodniku sale za prijeme neki televizor prikazuje reprizu najznačajnijih delova i golove postignute u finalu mundijala u Španiji koje se odavno završilo. Otkrio ga je Prodromos i obavestio ostale – Andreas je shvatio da je reč o mobilizaciji i prvom prilikom ih potražio i našao.

– O, nesreće! Konačno su i Italijani uzeli pehar, a ja nisam mogao da gledam utakmicu – gundđa Prodromos.

Neko ga zadirkuje, govoreći mu da je baksuz i da Italija više neće videti mundijal, ako on bude gledao utakmice. Fani uporno pecka mladoženju, germanofila, koji međutim ne obraća pažnju na njega.

– I zašto se, uostalom, nisi venčao u opštini? – napada neočekivano Stasis Andreasa. Na kraju, vi sami sabotirate mere svoje vlade.

– Nije htela Irini. Od malih nogu je sanjala venčanje u crkvi – brani se on. I, da bi izbegao političke ograde, napravi dribling i okrenuvši se prema Aleku upita – Je l' istina da si se oženio Danaí?

– Sklopili smo građanski brak u Parizu – odgovara on.

– A prijatelji u neznanju, ni reči! – komentariše Prodromos.

– Sve se brzo odigralo; odlučili smo jedne noći i sledećeg jutra osvanuli u opštini da obavimo formalnosti.

– Nije ti dala, čoveče, ni da se otrezniš, da se ne bi predomislio.

– Ja sam to tražio, pre nego što sam popio. Napili smo se posle, da proslavimo.

„Italija je dominirala tokom čitavog drugog poluvremena i u 81. minutu Altobeli je posle izuzetnog poteza Kontija postigao gol 3:0.“

– Lep gol!

Istovremeno sa prikazivanjem usporenog snimka trećeg gola na kraju hodnika se pojavljuje Fanijeva devojka. Da gledaš takve snimke i da ti nikad ne bude dosta, odobrava Andreas, ali nije sigurno da li misli na Altobelijev šut. Ona prilazi, pognuvši se i šapućući nešto dragom na uvo. Ostali pažljivo proučavaju svaki pokret i svaki deo njenog tela; jedno oko na TV drugo razroko ka paru. Govore glasno – da bi izgledalo da navodno razmišljaju o fudbalu. Gunda Stasis o tome kolika je nepravda načinjena Sovjetskom Savezu u utakmici sa Brazilom, a Prodromos se priseća 3:2 Italija-Brazil, dok Aleksis (precizniji i aktuelniji) hvali debi sedamnaestogodišnjeg Irca koji je igrao na utakmici protiv Španije. Devojka se, ništa ne sumnjajući, osmehuje, gledajući u njihovom pravcu, ali Fani ključa i grize se. Ostali su uporni u korišćenju fudbalskih parabola da bi prikrili sve svoje komentare, smiruju se na trenutak, gledajući gol Zapadne Nemačke, 3:1 koji je postigao Brajtner šutom po zemlji, a Erin odlazi da nađe Tinu. Polako prilazi Teofanis, stane naspram njih, stavljajući demonstrativno ruke na bok:

– Sve beleži Fani, barabe, i sve će ovde naplatiti! Pokušava da još malo ostane ozbiljan, glumi da je ljut, ali mu to ne uspeva dugo. I ja bih to isto uradio, mrmlija, slegnuvši ramenima. Onda se okreće ka Aleku: Što se tebe tiče, *ljubitelju Iraca*, ne zaboravi da duguješ prijateljima jedno venčanje.

– Šta treba, dakle, da uradim, Fani? Da se oženim i u Grčkoj, da se ne biste žalili?

– Da, čoveče; repriza! Kao kod slobodnog udarca, kad se ne postave svi igrači.

– Da se ponavljaju slobodni udarci i da se igraju ponovljene utakmice to sam video, Fani – umeša se Prodromos i nastavi sa prividnom ozbiljnošću, ali samo ti možeš da odložiš utakmicu koja se već odigrala.

Svi se smeju, osim Aleksisa koji gleda zamišljeno. Prilazi kelnerica, držeći poslužavnik sa pićem. Svi uzimaju po jednu čašu – Fani dve. Hoćeš li mu ti reći ili ja? – pita ga Prodromos. Ovaj isprazni prvu čašu i da mu dozvolu, praveći grimase iz dosade.

– Fani je, Aleko, radio kao urednik u jednom sportskom listu. Bio je zadužen da svakog vikenda prati dve ili i tri utakmice Druge nacionalne lige, u zavisnosti od toga koliko ih se igralo prepodne ili poslepodne i da li se podudaralo vreme njihovog početka. Jedne crne nedelje, dakle, imao je jednu utakmicu u Menidi ujutru, a drugu poslepodne u Nikeji. U međuvremenu ga je čekala Irkinja. Zaboravio je na vreme, zadržao se kod nje, i zakasnio; što je bilo najgore, pobrkao je terene i, umesto da ode na teren Jonikosa na kome se igrala utakmica, on se ošamućen našao u ulici Proodevtiki, koja mu je bila i bliže. Na njegovu nesreću, međutim, tamošnja utakmica bila je odložena. Obradovao se nesrećnik i ne razmišljajući mnogo, poslao izveštaj o odlaganju utakmice i vratio se dragoj. Noć je dobro prošla. Ali sledećeg dana, kada je glavni urednik otkrio da je njegov list jedini objavio da je odložena ta utakmica, dobio je otkaz.

– Da se barem meč odigravao na nekom drugom terenu. A ne kao *Promene* koje su ostale slovo na papiru.

– Okreni obrni, Stasis, opet ti vade žuč. Nepravedan si i kratkovid. Vlada će – zapamti dan kada sam ti to rekao – opravdati vizije levice i to veoma brzo.

– Tvoje ambicije, Andreas, možda će i opravdati.

– Vas dvojica opet o istoj stvari? – primećuje Prodomos.

– I sada, Fani, gde radiš? – menja temu Aleksis.

– Dajem u drugom listu rezultate svih prvenstava.

– I jesu li čitaoci sigurni u poziciju svog tima?

– Neka paze šta čitaju.

Na kraju hodnika iznenada se pojavljuje kadar vladajuće partije sa neophodnom pratnjom. Traži mladoženju, da mu čestita. Andreas pruža čašu Stasisu i korača ka njemu. Grle se, ljube u oba obraza i tapšu po leđima – ostali prate scenu sa grimasama i ironičnim osmesima. Na televiziji emisija posvećena velikom finalu završava se slikom socijaliste, predsednika Republike Italije, Sandra Pertinija, kako podignutih ruku stisnutih u pesnice pozdravlja osvajanje pehara i nacionalni tim svoje zemlje.

Prošlo je tri. Stasis i Aleksis piju u baru na otvorenom u Kifisiji; u osvit ponedeljka postalo je svežije. Dakle, šta očekuješ? – pita Stasis. Aleksis sleže ramenima: Sve sam zamišljao malo drugačije,

odgovara. Život, Aleko, nije scenario, odgovara drugi, ne gledajući ga.

U dva i nešto tražili su taksi u bulevaru Dionisiu – u sali za prijem ostali su samo neki bliži rođaci i konobari. Prvo su otišli Prodromos i Tina; maloj se spavalo pa je negodovala, prošla je mučenica kroz neudobne stolice i naručja i završila u najsigurnijem od svih, u naručju svog oca. Onda je došao red na mladence; isekli su višespratnu tortu sa belim golubovima, šećernim parom i zelenim suncima, otvorili francuske šampanjce i otišli u bračnu postelju, a onda na Sejše. Odmah je zatim Fani, koji već neko vreme nije mogao da izdrži, uzeo svoju ljubav u naručje, prošaputao jedno *vidimo se ovih dana* Aleksisu na uvo i nestao. Doživeo sam da i to vidim, Fanija zaljubljenog, prokomentarisao je on čim se par udaljio, a Stasis se složio klimnuvši glavom. Ostali su sami. Izašli su na ulicu na kojoj nije bilo žive duše. Zapalili su cigaretu i čekali taksi. Nekako sam drugačije zamišljao povratak, mrmlja Aleksis. Stasis ga posmatra, osmehujući se. Spava li ti se? pita. Ne. Hoćemo na piće? Ako uspemo da odemo odavde, idemo kud god želiš. Nije naišao taksi, ali ih je pokupila neka od zakasnelih zvanica i odvezla ih do Kifisije.

– Dakle, Stasis, da čujem tvoje novosti.

– Najzad sam uspeo da diplomiram, bio sam u vojsci, na Evrosu, nosio pušku.

– A sada?

– Tamo gde sam oduvek bio. Zaposlen sam profesionalno u Partiji.

– Znači *profesionalni revolucionar!*

– Shvati to kako hoćeš. Već sam ti rekao. Nalazim se tamo gde sam uvek bio. Na istom mestu, u istoj Partiji. Nisam vrludao, nikoga i ništa nisam izdao, niti sam bilo šta unovčio.

– Na šta aludiraš?

– Nisi bio tu pa ne znaš. Malo strpljenja i sve ćeš videti.

– Andreas je u svakom slučaju imao sreće. Simpatična devojka Rena i dobra perspektiva pored njenog oca.

– Andreas je već član Pasoka, ako baš hoćeš da znaš.

– Shvatio sam... A Prodromos?

– Pokušava nesrećnik da unovči godine studiranja. Ni njemu se stvari nisu odvijale kako je očekivao. Posao, kuća, učenje, Tina,

deca.

- Kažeš to pomalo ironično.
- Smeta mi što ga ne zanima ništa drugo osim kuće i nauke. Kao da ga se sve što se događa okolo ne tiče.
- A ti, koji sve analiziraš i posmatraš kroz svoje crvene naočare, da nisi možda otišao u drugu krajnost?
- Znači, Aleko, hoćeš da kažeš da si ti sada negde u sredini?
- Neodređeni levičar u raspravama?
- Svet se menja, razvija se.
- Vidim i po tvojima ovde, koji su završili u klubu nesuglasica.
- Oprosti, družo! Nisam raspoložen, Statis, za takve razgovore u ovo doba noći. Ja sam samo dao komentar, a ti si, kao i obično, uhvatio zalet.
- Makar i to... Ali biti postojan nije uvek nedostatak.
- Kako god! Stvarno, kako ti se čine stvari sa Pasokom?
- Igraju se rečima. Ovde i sada *Promene, zabrana obavljanja više funkcija jedne iste osobe; rekonstrukcija*. Pravi malograđani.
- Ali donela je i neke pozitivne mere.
- One koje su sazrele u borbama i koje nisu trpele odlaganje.
- A kapetan Jorgis, tvoj otac, šta kaže sada kada je priznat Nacionalni otpor?
- Nije to doživeo. Izgubili smo ga pre tri godine. Poslednja želja mu je bila da dobijem diplomu; to ga je bolelo. Ispunio sam mu želju posle smrti i ja, kao i oni. Bilo mi je teško, ali sam uspeo. Čime ti misliš da se baviš?
- Želim da snimim film o našim studentskim danima. Smeješ se, a?
- U svakom slučaju, ono u čemu sam uspeo jeste da se sada bavim onim što volim. Sada, naravno, moram da nađem i neki posao ne bih li zaradio koju paru. Boriću se. Poljoprivredi se, međutim, neću vratiti. Gotovo je, kraj.
- I da hoćeš, ne bi mogao. Znaš li koliko ima nezaposlenih inženjera poljoprivrede? A Danai?
- Otkrila je da joj se više sviđa da slika nego da glumi pa se pozabavila scenografijom. Tu je i ona sa snovima. Kako tebi ide?
- Šta da ide?
- Mislim emotivno, da li si u nekoj vezi.
- Pusti to.

- Zašto?
- Pričaćemo drugi put.
- Hajde, pričaj.
- Daj mi jednu cigaretu, ponestalo mi je...
- Uzmi poslednju francusku.
- Ima, znaš, jedna devojka. Radi u kancelariji jedne organizacije kojom rukovodim. Nezaposlena matematičarka, radi u privatnoj školi. Dopada mi se. Gleda me pravo u oči kada pričam, ali ne znam da li je zanimam ja ili to što govorim. Sreli smo se u jednoj protestnoj šetnji. Prišao sam joj, zapodeo razgovor. Lepa devojka, uvek sa osmehom. Završila je fakultet pre dve godine, ne bi trebalo da ima više od dvadeset pet, iz konzervativne porodice, ali osveščena.
- Napred, onda, šta čekaš?
- Nije mi lako da joj se direktno nabacujem. Tu je, vidiš, i moj položaj u organizaciji...
- Sad bih ti nešto rekao o tvom autoritetu. Da ti nije možda prvi put da izvodiš devojku iz Partije?
- Tada su stvari bile jasne i ja nisam bio kadar. Znao sam šta žele i one su znale šta ja tražim. Sada sam sa Filio (Filio joj je ime) zbunjen. Bojim se da me ne odbije ili me odbaci.
- Ma, pričaj s njom otvoreno; iskreno.
- Ne mogu u partijskim kancelarijama ili na manifestacijama.
- Nacrtaj se ispred njenog posla. Saznaj kada završava i čekaj. Reci da si se tu slučajno našao i predloži joj da odete na piće. Shvatiće da si je čekao, ali šta te briga? Ako je i ona zainteresovana biće joj drago, ako nije... nek ide sve.
- A ako je čeka neko drugi? Da stojim na trotoaru kao budala?
- Ako ti je to problem, ja ću ti praviti društvo. Bolje dva idiota nego jedna budala. Ja ću ti izrežirati jedan iznenadan susret tako da ćeš čak i ti poverovati da je bio sasvim slučajan. A i ne brinem za tebe. Obradićeš ti u glavi sve mogućnosti i odgovarajuću taktiku. Kao onda, u Solunu, kada si kao *slučajno* svraćao kod mene da bi me vrbovao.
- Svega se sećaš, barabo! Jesi li bio ozbiljan, kada si govorio o filmu koji ćeš napraviti?
- Naravno. Biće to priča o jednoj družini. Nećemo to biti baš mi, ali bismo mogli da budemo.

- I kakav bi bio scenario o preostalom životu nekog poput mene?
- Stvarno, kako se završila ona idila sa devojkom iz Organizacije „Riga od Fere“?
- Uvenula je, jer je iznikla u sušnim godinama! Dakle? Nisi mi odgovorio o mom budućem životu.
- Biće to priča o jednom pesniku kome nisu dali da nauči slova.
- Gluposti! Ne mogu se filmovi praviti od vetra. Potrebna su poznanstva i novac.

1978.

(Argentina-Holandija, 3:1 posle produžetaka)

Jedan taksi koči u dvadeset do devet na kraju ulice Ipokratu. Izlazi Andreas, plaća, vadi iz gepeka kofer na točkiće i spušta ga na trotoar. Zastaje, gleda prvo na sat, a onda ka ulici. Iz Aleksandrinog bulevara penje se Statis, noseći ruksak, a dva koraka iza njega Fani natovaren rancem. Stižu oznojeni i zadihani. Statis pozdravlja prijatelja, dok Fani posmatra, tobože ushićeno, kofer.

Prilaze ulaznim vratima zgrade, pozvone, uguraju se sa prtljagom u lift, koji se penje do trećeg sprata. Tamo, iza otvorenih vrata, čeka ih Aleksis. Sređuju stvari u predsoblju. Andreas se ispruži na pokretnu fotelju ispred upaljenog televizora, Statis otvara novine koje su spuštene na sto, Fani traži u frižideru hladnu vodu, a Aleksis pokušava da otvori flašu viskija.

– Ima li neka novost iz Soluna?

– Pust grad. Ko god je mogao, otišao je, ostali su po parkovima.

– Telefonirao sam Kalcidisu, inženjeru, Prodromosovom kolegi; onom što je stanovao u Ipodromiji visoko, ka Egnatiji. Bio je u kući, nesrećnik, u vreme zemljotresa. Kada je počelo da se ljulja, rekao je u sebi: *Dovde je bilo; što smo proživeli, proživeli smo*. Izašao je, ne znajući kako i ugledao kako se sa plaže diže beli oblak i kako svet postaje neproziran. Činilo mu se da se ceo grad srušio.

– Sećate li se da je i '74 podrhtavalo u ovo vreme.

– Zemljotres bi nas u to vreme spasao!

Aleksis donosi led, flašu koju je najzad uspeo da otvori, leblebije u kartonskoj kesi i čaše. Udrite, samo to imam. Dvesta po flaši. Bravo, Aleko, legendo! Stan lepo sređen, na korak od centra, viski, nov nameštaj, televizor. Kako se snalaziš, bitango? Pij i ne pitaj. Nedavno je moj otac krenuo da kupi televizor, tražili su mu deset hiljada i vratio se praznih ruku. Kako je tebi uspelo? Objasniću ti kasnije. Utakmica počinje za dva minuta, a Prodromosa još nema. Ne brini, gde god da je pojaviće se. Stvarno, Aleksis, kada se vratio iz Amerike? Prekjuče. Bio sam i ja na aerodromu. A gde je sada? Otišao je do sela i rekao da će biti ovde oko devet. Šta to bacaju navijači? Pocepane papire i novine. E jesu đubrad! Argentinci su obrnuli svet naopačke dok nisu došli do finala; i da im je deset

golova bilo potrebno juče protiv Perua, postigli bi ih na silu. Lakrdijaške stvari; obrukale su se budale. A ovi Holanđani, čoveče, kakvi baksuzi; drugi put uzastopno u finalu nailaze na domaćine! Holanđani će ih počistiti sa terena, zapamtite to. Čuje se zvono; mora da je Prodrornos.

Trče do vrata; pojavljuje se Prodrornos, vukući ogroman kofer. Svi su se okupili oko njega. Dobro nam došao, prijatelju. Osedeo si, u tuđini. Upropastilo te učenje. Kako je Tina? Otišla je kod svojih, na ostrvo. A malecka? I ona je sa njom.

Novembar '77, porodilište *Kiveli*, negde u severnim predgrađima. U apartmanu na poslednjem spratu Tina bleđa u belim-belcatim čaršavima, iscrpljena od porođaja. Na fotelji Stasis u izbledelim farmericama, iznošenim cokulama i sa vojničkim ogrtačem – na ramenu mu izmučena torba, skriva *Vođe*, partijske brošure i kupone. Besprekorne bolničarke gledale su ga kako se pojavljuje svakog jutra u isto vreme i neke neobaveštene, koje su mislile da je on suprug i srećan tata, čudile su se – odmahivale su, čim bi prošao, glavom i mrmljale: Šta je našla u buntovniku, takva devojka! On ih je preticao pretećim pogledom, mirno prolazio hodnikom, otvarao polako vrata i, kada bi ustanovio da Tina ne spava, sedao pored kreveta i nežno uzimao porodilju za ruku. Donosio joj je časopise, novine, analizirao tekuće političke događaje, pitao kako se oseća jedna mama, prepričavao doživljaje iz daleke i mračne prošlosti: Zamisli, Tina, kad sam se ja rodio, pred bolnicom je čekao službenik bezbednosti sa spremnim mojim dosijeom u ruci da bi samo popunio kolonu *muško* ili *žensko*. Umorna žena se osmehivala i sklapala oči. Kada bi iscrpeo priče i dnevne vesti, ćutao je. Ona bi polako izvadila ruku ispod čaršava, dodirivala njegovu i šaputala: Obećaj mi da ćeš se posvetiti učenju da položiš preostale ispite, savetovala ga je. Planiram da posle Desetog kongresa Partije prionem na učenje, umirivao ju je on. Svakog jutra isti razgovor. A kada su donosili na dojenje novorođenče, Tina mu je dozvoljavala da iz fotelje prati ritual. Poslepodne, kad bi stizali upadljivi i cvećem okićeni Tinini rođaci i roditelji, Stasisa nije bilo. Sledećeg jutra pojavio bi se tačno na vreme, držeći demonstrativno *Radikal*. Tina je prekinula studije i došla u Grčku da se porodi – njen otac nije želeo da njegovo unuče svet ugleda u tuđini. Prodrornos je stigao dva dana pre porođaja i

otišao dan posle rođenja svoje ćerke – obaveze na MIT-u nisu mu dopuštale da ostane. Aleko i Andreas bili su u vojsci, Fani se izgubio negde u Južnoj Americi, tako da je Stasis, jedini preostali u tom periodu u Atini, osećao potrebu da bude uz mamu i prvo novorođenče u društvu.

– Dobro, ludaci, hoćemo li stići na brod? Još nisi ni stigao, Prodromos, a već si počeo da zanovetaš! Brod polazi u pola jedan. Čim se završi utakmica, pravac Pirej. A kuda ćemo da idemo? Na Amorgos. Tamo gde smo bili i sedamdeset treće? Upravo tako i, ako se sećaš, lepo smo se proveli. Od tada nismo išli svi zajedno na odmor. Reklame su se završile. Pojačaj ton. Sipaj viski, Prodromos, a ako hoćeš led, idi i uzmi sam.

Holanđani su se rasuli po celom terenu, okomili se na Argentine, navijači više poput grozdova nad glavama igrača, zaboravivši na trenutak na Videlu. Nema dovoljno mesta za sve – Fani i domaćin sede na podu. Piju, žvaću, komentarišu delove utakmice i odgovaraju na pitanja Prodromosa, još uvek neprilagođenog grčkoj stvarnosti, ne skidajući pogled sa ekrana.

– Kako je vama ovde? Andrej je pripravnik u advokatskoj kancelariji, Aleko se prošle godine upisao na Fakultet dramskih umetnosti, Fani je peške obišao pola Južne Amerike i sada se odmara. Da vidimo, bitango, Fani, kad ćeš se ti uozbiljiti! Nemoj žuriti. A ti, Stasis, čime se ti baviš? Ako baš hoćeš da znaš, Prodromos, Stasis je sada član Centralnog komiteta omladine. Koje partije? Jedna je Partija, neupućeni Ameru. A diploma, Stasis? Vojska? Kasnije, Prodromos, ima vremena. Čeka revoluciju. Kad pobedi komunizam, podeliće omladincima ženske, galone i diplome. Umukni, Fani. Videste li šta je uradio Ardiles Van Kerhofu! Vidi se da se čovek razume u fudbal. A politička situacija? Dosadilo nam je da imamo Kocosa za premijera. U Americi se, međutim, boje Pasoka. Okani nas se, već jednom Maki, sa tim šarlatanom. Zašto tako govoriš, Andreas, o svom imenjaku? Zato što budućnost, Prodromos, pripada levici, a ne navodnim levičarima. A šta si ti uradio na izborima? Glasao sam za Komunističku partije Grčke! A ti, Fani? Bolivar! Šta ga pitaš? Tada se patio u Boliviji. Ne, sedeo bih da sa Alekom brojim glasove Komunističke partije i da dobijamo nedovoljan broj. Šta ti misliš, Stasis, o svemu tome? Revizionistima

se ne bavim, a što se tiče Papandreua, počeo je da popušta, jer je žestoko željan vlasti. Vidiš, omladinci se bave samo egzistencijalnim staljinizmom. Revizionističke gluposti. Prekinite, već jednom, gledamo utakmicu. Kuda ćeš, Fani? Da pišam. Ala igra taj Kempes! A kako vam ide sa ženama? Mrtvilo. Požuri, Fani, pao je gol. Zeza te, čoveče. Ma daj, budalo, prekinuo si me.

Fani se vraća iz toaleta sa jednom nogavicom isprskanom, zatvara šlic desnom rukom dok u drugoj ruci drži ruž, olovke za oči, pudere! Spušta demonstrativno nalaze na televizor, da bi ih primetili oni koji su i dalje preokupirani utakmicom. Sve oči napuštaju ekran i okreću se ka Aleksisu – ovaj sleže ramenima i pravi grimase kao nestašno dete. U osnovi, postoje dve verzije. Prva je da je postao homoseksualac... započinje govor Andreas. Ostavila ih je Danai da može da se osveži, prekida ga Aleksis i ustaje da pokupi dokaze. Ponovo se pojavljuje Fani, ovoga puta noseći pakovanje uložaka. Vadi iz pakovanja jedan i proučava ga na svetlu. Ponekad prespava ovde, kada ima večernju predstavu, nastavlja odbranu Aleksis. Ostali sumnjičavo pretražuju ceo stan – napustili su utakmicu. Prodomos preuzima na sebe da istraži plakar, u kome otkriva suknje, ženske gaćice i brushaltere. Skoro da živimo zajedno, priznaje klonuli domaćin. Nekada si govorio da do četrdesete nećeš dopustiti da ti se u kuću uvali žena! Diže ruke i odgovara melodramatično: promašio sam za trinaest godina. Ostali stoje naspram njega, uspravni, odmahujući glavom; nemi hor starogrčke komedije. Učestvuje pomalo i u troškovima jer drugačije, bez posla, ne bih mogao da sastavim kraj s krajem, pokušava Aleksis da pronađe neke olakšavajuće okolnosti.

Danai je jednog popodneva pozvonila na vrata, držeći u rukama crvenu ružu. Odložena je pozorišna proba pa sam pomislila da svratim, rekla je poljubivši ga. Skinula je jaknu i cipele, da ne bi isprljala jambolije koje je Aleksisu poslala mama. Međutim, on ju je skinuo skroz. Nisu se oblačili do sledećeg popodneva. Pili su vino jedno drugom iz usta, vodili ljubav u krevetu dužom, i popreko, i izvan kreveta; ona je glumila sve junakinje koje je žudela da otelotvori na sceni, a on je metodično režirao njene pokrete. Zaspali su opijeni u zoru. Malo pre nego što se probudila, kasno popodne, sanjala je preznojena kako joj Aleksis lagano i posvećeno liže

unutrašnju stranu butina. Otvorila je oči i ustanovila da to nije fantazija. Tog poslepodneva shvatili su da... ona više ne može da živi bez njega. Požurila je da donese svu garderobu i u dve putne torbe apsolutno neophodan pribor za negu lica i tela. Aleksisov stan i život bili su ispunjeni, ali ostalima nije rekao celu istinu.

„Luke, izvan kaznenog prostora, dodaje Kempesu, ovaj ulazi, šutira levom... Gol! 1:0. Argentina dolazi u vođstvo u 38. minutu.“

– Gooool! Očerupaćemo vas, *lale*.

– Kempesu, care, igračino!

– Smirite se. Ima još da se igra.

– Slavimo mi, a raduje se Videla.

– Ali zašto, Prodrornos? Imaš utisak da toliko hiljada ljudi na tribinama ne slavi?

U gornjem delu tribine navijači (znatan broj vertikalnih redova) odjednom ustaju sa sedišta. Za njima oni pored i oni ispred njih; prvi ponovo sednu, ali već je krenulo talasanje tela (koja se periodično dižu i spuštaju) i već je nekoliko puta obišlo ceo stadion. Fani, koji ima latinoameričke navike, skače takođe svaki čas sa poda, i više s podignutim rukama: *Ola!* Prodrornos i Andreas ne obraćaju pažnju; diskutuju da li gol više koristi argentinskoj hunti ili narodu Argentine. Stasis koristi priliku da izloži stav Partije o toj radosti. U početku ne obraćaju pažnju na njega. Ali on povisuje glas i nadjača ih.

– U režimu postoje tri struje: propinočeovska, Videlina linija centra i antiimperijalistička. Hapšenja vrše vladajući ultradesničarski fašistički elementi.

– A ko ti je sve to ispričao, Stasis?

– To su ocene argentinske Komunističke partije.

– A ako su se vaši drugovi dole opustili i ne znaju šta im se dešava, zašto biste se vi izlagali?

– Šta ti misliš, Aleksis, o drugovima s *druge strane*?

– Šta da mislim, Andreas? Ceo svet pljuje huntu, a oni čuvaju leđa diktatoru, jer tako kaže linija.

– A ako se linija ukovrdžala, prelazeći Atlantik? Ovde se kovrdžaju i stidne dlačice od vlage. Znao vic sa linjom koju su stavili u prtljažnik pa se iskrivila?

– Jesi im takve dosetke govorio tamo na Kubi, Fani, pa su te deportovali?

– Nisu mene oterali Kubanci, ako hoćeš da znaš, družo. Naši, iz konzulata su me planski poslali, jer sam im pričao bajke da ću tražiti politički azil.

– Stvarno, šta se desilo tada, Fani? Nisi nam ispričao detalje.

– Hoćemo li sada da gledamo utakmicu ili da slušamo priče?

– I jedno i drugo. Prodromos je, uostalom, propustio sve te epizode.

– Dakle. U Havani sam ostao bez novca. Jednom-dvaput pozvonim na vrata konzulata. Grk sam, kažem. Baš smo se uplašili, sigurno su pomislili, ali su pitali: „Šta želiš?“ Hoću da se vratim u Atinu, ali nemam ni banke. Da ideš da tražiš od onih koji su te doveli ovamo. Sam sam došao, objasnim im. Namršte se i nastave s poslom; odnosno, sa posmatranjem sumnjivih socijalističkih muva. Ako me ne deportujete tražiću politički azil, kažem im. Zaustave se pišće mašine i olovke. Pogledaju me popreko. Ustane jedan ćelavi i napravi nekoliko krugova oko mene, kao Papajanopulos, kada bi u filmovima posmatrao neku klinku. Onda pozovu nekog u kućnom ogrtaču (verovatno lekara za ludake) da me pregleda. Nalazi su bili dobri. Posle dođe neki činovnik koji se mučio da se nasmeje. Koliko dugo ste ovde? Tri meseca. Kako izdržavaš? Mislio sam da misli na onu stvar pa sam mu pokazao šnir. Udari rukom o sto i opsuje kao Šiptar. Shvatim poruku i obuzdam se. Čeka. Ja sam mornar. Sviram trubu, bio sam konobar, radio na šećeru. Plaćaju li te? Ne, ali mi daju da jedem. Imao sam nešto novca ostavljenog na stranu, ali ga više nemam. Jesu li ti ga ukrali? Ma ne, izgubio sam ga u jednoj igri na sreću. Komunisti se kockaju? Ako hoćeš, odvešću i tebe. Ne govori, odmerava me. Kako si stigao ovamo? Vozom iz Santjaga. Podivlja. Stavim osmeh na lice i objasnim: Vozom iz Venecuele, a odande parobrodom. Zašto si otišao iz Čilea? Teška situacija. Uostalom, gledao sam isti film u Grčkoj, tako da... Gleda me popreko; ja ostajem pri svome. Hoćeš li me poslati u Atinu, izdajice, kažem u sebi, inače ću te izludeti. Dakle, zašto si došao ovamo? Uporan je. Rekli smo, prljav posao i, šta god ko rekao, Čileanci su bili spori. Šta hoćeš da kažeš? Eto, Pinoče je izjavio da će se ukinuti klasna borba kada se uspostavi demokratija, ali sam ja požurio i došao ovamo da vidim kako su to sredili Kubanci. Pokvarenjače, Je l' se ti to šegačiš sa mnom? Popio je vodu. Ja sam progutao pljuvačku. Nije mi dao. Nisam mogao da otvorim usta. A kako si se našao u Čileu? Uozbiljim

se. Ukrcao sam se na teretni brod; istovario u Valparaizu i ostao u luci, nije bilo najamnine; čekao sam dva meseca; nisu nas plaćali, niti su nam davali karte da odemo. Pokaži mi svoje papire. Pokažem pasoš i knjižicu. Konzulat nije putnička agencija, kaže. Ni Zapadnjaci ne traže svakog dana azil na Kubi, odgovorim. Vojnik umukne.

„I u ovom trenutku italijanski arbitar Gonela označava kraj prvog poluvremena i šalje rivale u svlačionice.“

– A kako ti je palo na pamet, Fani, da se ukrcaš?

– Da bi otputovao, Prodomos.

– Šta sada misliš da radiš?

– Odmor.

– Mislim na posao?

– Je li neophodno da radim? Čekaću da se neko od vas obogati, pa da mi plaća izdržavanje.

„Vidimo se ponovo za petnaestak minuta da otpratimo drugo poluvreme.“

Sati je: deset do deset. Ustaju da se razdrmajaju – neki izlaze na terasu i protežu se, jedan se zaključava u klozet, a domaćin baca u smeće opuške. Statis gleda na sat i pita se hoće li stići na brod. U nekoliko minuta do jedanaest završava se utakmica i idemo pravo za Pirej, razrešava dilemu Aleksis.

– Prethodno, kad sam svratio u Anesis, bio je kaos.

– Pročitao sam da će prenositi utakmicu u boji.

– Za dve godine ćemo imati i u domovima televizore u boji.

– Već se prodaju, ali su preskupi, koštaju preko pedeset hiljada.

– U svakom slučaju, biće užitak gledati zelenu travu.

– Sećaš li se kada smo, sedamdesete, mundijal pratili po kafanama?

– Lepše je bilo tada. Normalna tribina sa numerisanim mestima i mestima za stajanje.

– Da li znate da ćeš pomoću jednog novog uređaja, magnetoskopa ili tako nekako, moći da snimiš koju hoćeš emisiju i da je fino posle gledaš kad god želiš?

– Video.

– Šta video?

– Tako se zove taj uređaj.

– Tako nešto je trebalo da imam u vojsci.

– Zašto, Andreas?

– Prikazivao bih vojnicima Guzgunisove komade, umesto vesti kanala Informativne službe oružanih snaga i zaradio bih velike pare.

Ipokratus i sve okolne ulice prazne. Nema ni pešaka ni automobila. Dva muškarca na balkonu preko puta puše stojeći, komentarišući naglas prvo poluvreme. Fani sluša razgovor i čim dođe do zaključka da navijaju za Argentinu, počinje da skandira Holandija, Holandija da bi ih iznervirao. Oni mu umesto odgovora pokazuju srednji prst desne ruke. Jedan drugi, sa nižeg sprata Aleksisove zgrade pretpostavi da je gest upućen njemu i počne da psuje – Fani stane na njegovu stranu i navodno ga brani. Deset je sati.

– Uđite unutra. Počinje.

„Holandjani u drugom poluvremenu ostavljaju utisak da su izašli na teren rešeni da preokrenu rezultat koji im ne ide u korist. Neprekidno trče i igraju dugim loptama...“

– Trčimo sada, lale – prokomentariše Andreas.

Na trčanje sada, gušteru! Čim je Andreas prošao kroz kapiju kasarne, začuo se prodorni glas. Toliko jak da se činilo da dopire sa megafona. Krenuo je iz Sparte, trideset šest sati po vozovima, stigao je u Orestijadu poslepodne prljav, iscrpljen, gladan, izmučen. Oni koji su ga dočekali u novoj jedinici upravo su bili ustali posle popodnevnog odmora. Torbu iznad glave i trčimo, žmureći. Andreas je pokušao da primeni advokatske cake, ali bezuspešno. Bili su divlji i nemilosrdni, željni maltretiranja. Prišao mu je jedan narednik od dva metra i uneo mu se u lice. Raportiraj. Ti si...? Dao je raport: Čin, prezime, ime, specijalnost i oružje. Onda je, nemajući drugog izbora, podigao torbu iznad glave i počeo da trči. Zaustavio se tek kada su kolena počela da mu klecaju. Ostali su se već bili umorili gledajući ga, viknuli mu slobodan – pravio se da ne čuje, stisnuo zube i nastavio. Makar i na taj način, želeo je da istera svoje. Narednog dana, posle raporta, kad su u jedinici procurili podaci iz njegovog dosijea, neki su se pokajali zbog maltretiranja, ali su podoficiri i oficiri ipak shvatili da imaju posla sa tvrdim orahom. Običan vojnik, mada diplomirani pravnik, poznatih političkih ubeđenja, anarhista i ništarija. Podvrgli su ga teškom radnom režimu, ali je izdržao. Na kraju je starešina procenio da bi mu bio korisniji ako bi doveo u red hrpu papira u kancelarijama, čega su se svi ostali klonili, i od tada mu

poveravao prinudne poslove u zatvorenom prostoru. Andreas je već igrao na domaćem terenu. Radio je naporno, čistio, raščišćavao, palio (pošto bi prethodno, naravno, sačinio zapisnik potpisan od starešine i tročlane komisije), sve arhivirao i sređivao tako da samo on može da se snađe. Oduševio je starešinu urednošću, ali još nije shvatio da je prostorija za njega i dalje nepoznata zemlja. Zadovoljan i unapređen Andreas je čekao svoju nagradu. Ali, čekao ga je i stariji vodnik koji ga je (po naredbi direktora Drugog ureda) poslao u kuhinju na popravni rad i ponovo počeo da ga svakog dana šalje na stražu od dva do četiri, nemački lakrdijaš. Nije se demoralisao. Bio je strpljiv. Kasnije je pristao da pomaže zastavniku u razvoju teško promenljivih sistema fudbalske prognoze, da sastavlja ugovore za lokale koje je u Solunu iznajmljivala zastavnikova žena, da umesto njega piše ljubavna pisma kadetovoj devojci i da drži privatne časove starešininoj ćerki jedinici. Ona je bila i poslednja transakcija koja je iz dana u dan obezbeđivala dozvolu za izlazak, slatko i kaficu, ponekad večeru sa biftekom ili krmenadlom, ali iznad svega blagonaklonost i zaštitu gazde. Vratio se trijumfalno i u urede – nisu mogli bez njega da izađu na kraj. Tada su ga ostavili na miru stariji vodnik i njegov vojnik iz Drugog ureda. Kada bi držao čas, mala bi se pretvorila u uvo i generalno je pokazivala volju da mu se nakači, ali je on bio pažljiv, jer je želeo da na vreme bude otpušten.

– Stvarno, kako ti ide, Andreas, u kancelariji u kojoj radiš?

– Recimo, Prodromos, dobro.

– Koliko znam, Apostolopulos je jedan od najboljih advokata u Atini i samo to što te je primio da radiš velika je sreća.

– Ne kažem, ali sam i dalje jako napet. Pripravnik, kaže. Svi teški i hamalski poslovi idu meni.

– Ima li šanse da ostaneš tamo za stalno? Ima li i druge partnere?

– Saradnika ima dosta, ali ih drži nisko, nikoga ne unapređuje. Čuva mesto za kćer, koja još uvek studira.

– A jesi li video malu?

– Hladna i nadmena. Nedavno sam radio prekovremeno i ostao na poslu do kasno – šef zatvoren u svojoj kancelariji sa klijentom. Ulazi, tako, izgubljena sa cegerom i u farmericama, kaže dobro večer, prenemažući se, i zatraži gospodina Apostolopulosa. Da li imaš zakazano? pitam. Ne odgovara. Žvaće žvaku. Poludim, pokažem joj

pogledom na ulazna vrata i vratim se svojim papirima. Ona i dalje stoji, ne mrda, ne govori. Osmehuje se. Šta je smešno, devojko? kažem joj. Tišina. Slegne ramenima, malo spusti glavu na stranu, prekrsti ruke na grudima. Došlo mi je da izgovorim neku tešku reč, ali sam se suzdržao. Srećom, jer je posle krenula, otvorila velika vrata šefove kancelarije i, okrenuvši se prema meni, glasno povikala, da ja čujem: Zdravo, tata! Sva sreća da joj nisam ništa rekao.

– Ne bojim se ja za tebe. Isplivaćeš.

„Argentina u 65. minutu vrši prvu izmenu. Umesto Ardiljesa, ulazi Larosa.“

Menoti se zatvara. Izvodi veznog, a ubacuje odbrambenog igrača.

– Hoće da sačuvaju gol. Ako izgube pehar, i njih će progutati mrak hunte.

– Negde sam pročitao da je stotinu navijača poslalo otvoreno pismo igračima: Igrajte fudbal, ali mislite i na zatvorenike.

– Dve i po hiljade nestalih i još tri hiljade zatvorenih bez optužnice.

– Nijedan zatvorenik nije siguran u svoj život. Situacija je tragična.

– I šta mi da radimo, Aleksis? Kada si rekao da idemo ispred ambasade da protestujemo, ja sam došao.

– Da nije možda bio i Statis, Fani, na onom skupu Organizacije „Rige od Fere“ u argentinskoj ambasadi?

– Ma, šta pričaš, Andreas? Trabunjaš? Kakve veze ima Statis sa „Rigom od Fere“? – umešao se Prodromos.

Andreas uporno posmatra Statisa. Prodromos, zbunjen, pokušava da objasni neobjašnjivo. Ostala dvojica se osmehuju za sebe. Pogled onoga o kome je reč je tobož fiksiran za ekran, ali čula su mu na oprezu.

Da li si shvatio, družo Statis, kakve opasnosti donosi slabljenje budnosti prema revizionizmu? Savetnica (član Ureda centralnog saveta omladine) očiju nije skidala sa potištenog Statisa. Utvrđena iza radnog stola i svog partijskog položaja držala je u rukama otvorenu ogromnu beležnicu. Preko puta, na slamnatoj stolici, Statis nije imao gde da smesti svoje dve ruke, izložen strujama koje su ulazile kroz vrata iza njega i svim revizionizmima. Mlada žena je ponovila pitanje, ali nižim tonom, izostavivši drugi put njegovo ime, i nastavila: Sve ovo iznosi na videlo površnost i slabosti koje su neprihvatljive za kadar. Glas promukao od pušenja, usne tanke i

nenakarminisane (kada bi zatvorila usta mogla se videti samo jedna iscrtana linija), kosa duga i masna sklonjena sa lica jarkocrvenom šnalom.

Da samo znaš koliko te želim! Začulo se poput šapata. Glas tečan, suglasnici meki, topli (s i p su mu gociali uho). Disala mu je za vrat. Statis se naježio i još više je pritegnuo uz sebe. Federi na krevetu su se opustili i škripali. Izmakla se i zamahnula glavom unazad, pogledala ga i nasmejala se – očiju sivih i zamućenih od strasti. Promrmljala je onda neki pridev: možda mili moj ili dragi moj. On nije jasno čuo, ali je razaznao nežno *moj*, koje ga je pratilo. Zvala se Elektra; kosa kratko ošišana, usne crvene, pune. Ustali su i obukli se, stali iza vrata i poljubili se. Naočari su joj se zamaglile od dahtanja pa ih je skinula da ih obriše. Dok je Statis zaključavao, devojka mu je lizala uvo. Izašli su na ulicu. Nosila je siv montgomeri, a on vojnički žaket. Uhvatio ju je oko pasa. Šetali su malo zagrljeno i spustili se do jedne taverne u podrumu. Bili su sigurni da tamo ne ide niko od poznanika i drugova. Seli su – njegov dlan je pokrio njene prste. Gledali su se ne progovarajući. Gostioničar je proturio ruku kroz njihove poglede i spustio na sto jelovnik. Podigla je tašnu da uzme cigarete i mogla se videti ivica *Zore* i glavni naslov. Babi Drakopulos: Komunistički pokret u Grčkoj bez saradnje i obnove osuđen je na 9 do 12 procenata. On je sa manirom spustio glavu da bolje vidi. Ona ju je, osmehnuvši se, gurnula ka njemu. Otvorio ju je vrhovima prstiju i pokušao da pročita. Međutim, došao je kelner i doneo porciju zelene salate i pržene lignje – Statis je presavio novine i stavio ih pored hleba. Kucnuli su se čašama i nešto poželeli.

Prvo su saznali njeni drugovi. Digla im se kosa na glavi. Da su im to dopuštale kultura i levičarska ideologija, pljunuli bi u nedra. Neki su zlorado ponavljali izreku o kokoši i mekinjama, neki su sa sažaljenjem mrmljali jedna devojka, njene bliske drugarice je zanimalo da saznaju kakav je omladinac van Komunističke omladine Grčke: Zna li da govori ili se sporazumeva parolama? Spava li u gaćama ili sa *Radikalom*? Je li i u krevetu dogmatičan? Na nju je upirala prstom cela Studentska javnost Grčke komunističke organizacije omladine „Riga od Fere“. Čim su njegovi saznali za vezu, pozvala ga je savetnica organizacije i skrenula mu pažnju na pogubne posledice takve veze po njegov ugled kao kadra i na sam

njegov partijski rad. Ignorisao je njena upozorenja. Elektri nije rekao ništa. Nastavili su da se viđaju, ali je preduzeo mere dodatne predostrožnosti. Uostalom, bio je naviknut od vremena hunte na nezakonitosti.

Upoznali su se u protestnoj šetnji povodom treće godišnjice pobune na Politehničkoj akademiji, kada se Statis udaljio od bloka Komunističke omladine Grčke, po nalogu direktive, kao stručnjak i iskusen procenitelj masovnosti formacija „saboraca“. Ali, pored drugih podataka i veličina, on je ocenjivao i kvalifikacije devojaka iz „Rige od Fere“, dok se neko vreme kretao među njima. U jednom trenutku ona mu je zatražila (ignorišući svoj zadatak i razlog tamošnjeg prisustva) da uhvati motku sa panoom da bi se odmorila. Statis se iznenadio, ali nije imao drugog izbora i, uostalom, imala je divan osmeh. Zgrabio je motku, pognuo glavu da ga ne vidi urokljivo oko i produžio. Nosio je pano sa parolama Organizacije „Rige od Fere“ do trga Kavtmonos. Ona je išla pored i zapalila mu jednu od svojih cigareta. Pušili su, razgovarali, gledali se i kada su ustanovili da se slažu, zakazali sastanak u Sini za naredni dan – bila je student Pravnog. Elektra se, na trenutak, uzdrmla, kada je saznala za njegov partijski identitet; njega je njen osmeh oborio s nogu.

„Rene Van de Kerkhof centrira, Naninga prihvata glavom... 1:1. Eto kako u 82. minutu pritisak Holanđana donosi plodove.“

- Ostaće fašisti sa Huntijalom, bez pehara.
- Ne mogu Argentinci tako lako da izgube utakmicu.
- Ali ako bude produžetka, mi ćemo propustiti brod.
- Smirite se. Utakmica se još nije završila. Sudija vodi računa o tome.
- Ako Holanđani pobede, počće i hapšenja fudbalera odmah po završetku utakmice.

Pritvoreno sedamnaest omladinaca koji su propagirali Deseti kongres Komunističke partije Grčke. Onima koji su lepili postere danas se sudi kod sudije za prekršaje. Čim je Elektra pročitala naslove jutarnjih novina na kiosku, shvatila je zašto se Statis prethodnog dana nije pojavio na sastanku. Otišao je u sud – Komunistička omladina Grčke organizovala je protestni skup u holu. Nikoga nije poznavao. Bilo je nemoguće ući u sudnicu – policajci su na vratima zabranjivali ulaz. Seo je na jedan stepenik i zapalio

cigaretu; razaznao je u crvenom moru panoa njenu dugu roze košulju. Posmatrali su je, tobože nezainteresovano, omladinci i njušili je – primetio ju je i Andreas koji se popeo uz stepenice žureći da stigne na sudski proces. Lepioci plakata osuđeni su na uslovnu kaznu i pušteni na slobodu. Kada se na vrhu stepeništa pojavio Statis, ona je načinila jedan korak prema njemu. On ju je video, ali je zastao. S leve strane drugovi neumorno ponavljaju parolu: Borbama osvajamo... Okrenuo se ka njima s podignutom pesnicom. Savetnica je pratila svaki njegov pogled, pokret i izraz. Rasturili su se ubrzo demonstranti, postrojeni i oslobođeni optužbe. Onda je Statis potražio Elektru, ali je ona već bila nestala u gomili. Trčao je, gurao se, krčio laktovima put...

„Rensenbrink prodire neometan u šesnaesterac, šutira...“

– Evo ga!

„...I lopta pogađa prečku! Holanđani, minut pre kraja drugog poluvremena, propuštaju sjajnu priliku da dobiju utakmicu.“

– Prokleta lopta! Ne bi stigli ni da krenu sa centra.

– Kad neće, onda neće...

– Budala! Trebalo je ranije da šutira.

Statis ipak nije uspeo da tog dana pronađe Elektru. Ali, prišla mu je savetnica, odvukla ga na stranu i negativno prokomentarisala njegovo ponašanje. On se branio pravom na privatni život. Sve vreme dok se branio, ona je odmeravala svaku reč. Onda je okončala raspravu kratkim predavanjem prošaranim primerima iz života starih drugova koji su na prvo mesto stavljali dužnost prema partiji.

„I u ovom trenutku italijanski arbitar označava kraj regularnog dela utakmice, koji je završen nerešenim rezultatom 1:1. Dame, gospođice i gospodo, ubrzo ponovo sa vama sa stadiona Monumental u Buenos Ajresu, da otpratimo produžetak.“

I šta ćemo sada? Ja kažem da krenemo, deset je do jedanaest. Da ostanemo još petnaestak minuta da malo gledamo produžetak. Ne pričaj gluposti, nećemo stići da za sat vremena odemo do luke. Aleksis je počeo da sređuje kuću. Imbecili jedni, celu flašu smo izručili! Pomaže mu Prodromos. Počinje produžetak. Aleksis ide tamo-vamo, sprema ruksak, bacajući krišom poglede ka televizoru – ostali ponovo sede, dvoje po dvoje, na stolicama. Prodromos svaki

čas gleda na sat. U 105. minutu, oko jedanaest i petnaest, Kempes ulazi u kazneni prostor Holandana, pravi dve finte i desnom nogom pogađa 2:1. Jedni ustaju da proslave, drugi, razočarani, da idu. Silaze. Minuti protiču. Ne mogu svi u jedan taksi, jer ih je petorica; traže po okolnim ulicama i, posle dosta vremena, pronađu još jedan. Uđu u prvi četvorica i ostave Aleksisa sa stvarima u drugom. Udaljavaju se, pozdravljajući ga kroz zadnje staklo. On tovari, psujući. Malo pre nego što su stigli na Omoniju Bertoni postiže gol za Argentinu 3:1, ali oni to ne znaju. Spuštajući se niz Pireos, negde kod Tavra, dok se nije upalilo zeleno svetlo, Prodromos gleda u nekoj kafani proglašenje i uverava se da je Argentina osvojila pehar. Četvorica stižu u luku u dvanaest i dvadeset pet. Aleksisa sa kartama i prtljagom nema. Brod je već natovaren – spremaju se da odvežu palamare. Andreas pregovara sa jednim crnomanjastim službenikom, a Fani daje znakove (stop-stop!) kapetanu, koji nepomično stoji na mostu bez izraza na licu. Najzad se pojavljuje drugi taksi sa Alekom. Zgrabe torbe i kofere i bore se da stignu na brod.

U poslednjem trenutku uspele su da uđu.

Moshanti je isplovio ka Siroso, Parosu, Naksosu i Amorgosu u dvanaest i trideset tri – samo minut posle ukrcavanja petorice. Pobrinuli su se za prtljag i popeli se zadihano na palubu. Našli su na krmi jednu klupu i smestili se. Tri-jedan u finalu, progovorio je prvo Aleksis. A zamisli da bi, da nije bilo one prečke u 89. minutu, sada drugi slavili, primetio je Prodromos. Vidiš kako, ako poželi, prokleta sudbina sve može da preokrene – dodao je Statis. A mi, da smo zakasnili još samo dva minuta, propustili bismo brod i odmor, rekao je osmehnuvši se Andreas. Krenuli bismo sledećim. Egej je pun brodova i ostrva, okončao je Teofanis razgovor. U isto vreme je pokazivao pogledom na jednu mladu, usamljenu devojkicu, koja je pušila prislonjena na ogradu, posmatrajući svetlosti luke koju su napuštali. Fani je ustao, protegnuo se, popravio frizuru prstima i napravio korak ka njoj, ali se ponovo vratio. Prišao je ostalima jednom po jednom i teatralno ih poljubio u ruke. Onda je stao ispred njih i poklonio se. Andreas je podigao desnu ruku, dajući mu blagoslov. Ostali su mu očima dali znak da pođe.

Brod je već izašao iz luke. Motori su krenuli punom brzinom, a lagani vetrić je mrsio daminu bujnu kosu. Fani je puškarao – četvorica, pošto su mu sa udaljenosti, kao, dali uputstva pomoću znakova, udaljila su se unazad. Brod se otisnuo, a vetar je postao jači. Prešli su na stranu gde je bila zavetrina da bi ga izbegli. Kupili su pivo, svako je uzeo po dve stolice i ispružio se. Onaj drugi se borio sasvim sam, ali su imali puno poverenje u njegove sposobnosti i mogućnosti.

Čemu vas uče, Aleko, na fakultetu koji pohađaš? Svemu što ima veze sa kinematografijom. A kada završiš, hoćeš li moći da napraviš pravi film? Teoretski da, ali su potrebni novac i ideje. Inspiracija nije problem, da vidimo gde ćeš naći keš. Jedno donosi drugo, Andreas. Ako hoćeš moje mišljenje, ostavi te umetničke fore i gledaj kako ćeš da se obezbediš. Jesam li se ja tebi mešao u život? Samo sam rekao, družite se. Zaboravi. Ja kažem da snimiš jedan film o nama. Kakav film, Prodromos? Da prikazuje naš život u Solunu. To nije moguće. Film mora da ima siže i scenario koji je baziran na njemu. U pravu je Prodromos. Da uneseš u njega sve gluposti koje smo pravili. I sve što smo želeli da uradimo, a nismo. Stasis, dodaj jedno pivo. Dakle, Aleko, kako ti se čini ideja? Mangupi, prekinite šalu. Ali, mi ti ovde dajemo gotov scenario, a ti nešto izvodiš? I nemoj da zaboraviš Andreasovu mačku i dvostruku utakmicu koju smo igrali na plaži. Promenite temu, već jednom.

Popili su dosta piva, otežali, zanjihao ih je val i noćno pivo se pomešalo sa večernjim viskijem. Prispavalo im se. Imali su četvorokrevetnu kabinu – bilo je očigledno da će Fani spavati na podu, ukoliko i kada pronađe put. Spetljali su se u hodnicima, ali su je pronašli, igrali su par-nepar i tako se raspodelili po krevetima. Legli su. Stasis je iz torbe izvadio Lenjinova *Dva koraka napred i jedan nazad*. Pokazali su posprdan gest otvorenom šakom prema njemu, ispsovali ga i isključili svetlo. Trojica su gotovo odmah zaspala. Dvojica su spavala uz piskavo hrkanje, dok je treći s vremena na vreme ispuštao gasove. Aleksis je bio taj koji se na kraju izgubio, jer je kasno zaspao. Vrteo se u krevetu, gundajući i proklinjući. Onda je počeo da ih gura i vuče za noge, ali bez rezultata. Na kraju je odustao. Čuli su se motori i duboko disanje. Upalio je svetlo, prelistao Stasisovu knjigu, ali ju je brzo bacio i

prionuo na traženje stanice na tranzistoru. Pola sata kasnije vrata su se otvorila i pojavio se Fani. Šta je bilo? šapuće Aleksis. Sve je u redu, i ona ide na Amorgos, odgovori on. Jedan od njih dvojice je bio budan, raspoložen za razgovor, ali je drugi jedva stajao na nogama. Gde ću da spavam? Aleksis je pokazao na pod, ali se posle predomislio. Lezi ovamo, kaže mu i ustane. Ja ne mogu da zaspim. Fani se bacio na krevet ne svlačeći se.

Aleksis se popeo na palubu, duboko udahnuo, protegnuo se i savio preko ograde. Dole se crno more, peneći se, otvaralo da prođe teški brod, a iznad njega pratile su ga zvezde. Prošetao je lagano ka pramcu. Sklonio se u jedan kut i zapalio cigaretu. Popeo se na most. Morski vetar bio mu je u lice, a on ga je upijao. Dežurni oficir i kormilar gledali su nepomično napred, kao da su mrtvi. Napravio je prstima ruku jedan paralelogram i uokvirio dvojicu mornara, onda se lagano okrenuo desno i kadar otvorio ka pramcu. Ispred je bio istok, ali je mrak bio gust.

Najpre se začula jeziva i otegnuta tutnjava. Brod se potresao i improvizovani noćni operater izgubio je ravnotežu. Pao je ničice na lim, krvario je. Niko nije primetio kada se i kako u crnilu pojavila stena koja je zakačila, od pramca do krme, levu stranu broda, tamo gde su mirno spavala ona četvorica. Brod se nakrivio u vriscima, škripi i buci. Aleksis se sa teškoćom uspravio, povratio ravnotežu, načinio nekoliko koraka, uhvatio se za ogradu, ali se obreo u moru. Zaledio se, napio vode, potonuo, ali je uspeo da izroni. Bolela ga je glava, tekla mu je krv, a oguljeni dlanovi su ga pekli. Osetio je neke oko sebe i povikao. More se ispunilo kricima. Onda su se pogasila svetla i urlaci su se ublažili. Uhvatio se za jednu dasku i čekao. Pri prvoj svetlosti narednog dana na površini su se mogli videti prazni pojasevi za spasavanje, polomljena drva, tela utopljenika koja su plovila i leševi životinja koji su utonuli u tišinu.

U Katapoli Aleksis je identifikovao Statisovo, Andreasovo i Prodromosovo telo. Teofanis je bio nestao – više ga neće videti. Bosonog, bez košulje (na leđima je imao jedno lagano ćebe), lica pomodrelog od udaraca. Želeo je do njih, da priča sa njima, psovao lekara, što neće da ih probudi. Urlao je, govorio da im nije ništa i izdaleka ih zvao po imenima. Prodromosu je nedostajala noga, Andreas je bio sasvim modar, a Statisu su oči bile širom otvorene.

Dva lučka službenika držala su ga za mišice. Pustite me da razgovaram sa njima pa ćete videti da će me prepoznati! Ja sam ih stvorio i ne mogu me prevariti njihovi kaprici. Šegače se sa mnom, jer sam otišao iz kabine i ostavio ih da spavaju sami...

Dali su mu injekciju za smirenje tako da se umirio.

Trajekt Moshanti potonuo je u vodama severozapadno od Amorgosa nakon što je naleteo na kamenito ostrvo.

Pronađeno je telo Alda Mora

Od septembra postepeno učestvovanje Grčke u procesima političke saradnje sa Evropskom ekonomskom zajednicom

Pukovnik se brani zbog propagande u korist hunte

Vlada želi javno izjašnjavanje u vezi sa Zakonom protiv terorizma. Negodovanje naroda; demonstracije i štrajkovi

Marks i Alah koegzistiraju u Avganistanu nakon prosovjetskog puča

Nova strategija Andreasa Papandreua u cilju osvajanja vlasti, ali levica pokreta ne prihvata izmene

Kanski festival: Nagrada za režiju Nagisa Ošimi za film Carstvo čula.

Nagrada žirija Čoveku od mramora Andžeja Vajde

U Spati se žrtvuje stotine hiljada hektara zbog aerodroma

Komunistička partija Albanije protiv Maove teorije o Tri sveta

Kompletan spisak poginulih i nestalih na Moshantiju: ... Maistrelis Evstacios, 27 godina, student...

Sterjadis Prodromos, 27 godina, diplomirao na Aristotelovom univerzitetu u Solunu...

Sotiropoulos Andreas, 28 godina, advokat...

Dimitratos Teofanis, 27 godina, nezaposleni matematičar, nestao

*

Otišli su u osvit ponedeljka 26. juna godine 1978. Ja sam preživeo, video trojicu, uzalud čekao četvrtog, hospitalizovan šest meseci na neurološkoj klinici i tačno posle godinu dana našao se u Parizu. U početku nisam imao nameru da se vratim u Grčku, ali nisam uspeo da dugo ostanem tamo. Sreo sam Tinu posle nekoliko godina, kada sam se vratio, ponovo se udala za nekog kardiologa, i malu Antigonu, već gospođicu. Nije se sećala oca, ali je stalno pitala za njega. Kako je rasla, pitanja su se množila: Kakav je bio? Kako je hodao? Kako se smejao? Pokušavao sam da oživim njenog tatu. O

čemu ste razgovarali te noći na brodu? Bio mi je predložio jednu ideju za scenario. Hoću da mi je ispričaš. Hoćeš li? Možda, kasnije. Obećavaš mi, Aleksis. Videćemo... Dao sam joj sve njegove fotografije koje sam imao, prilikom svakog našeg susreta tražila je da pričam doživljaje iz prošlosti, iz solunskih dana. Gledala me je u oči... Znači, tata bi bio istih godina kao ti, da... Kakav bi bio?

Četiri prijatelja ginu u brodolomu. Znajući neke karakteristične doživljaje i podatke iz njihovog pređašnjeg života, treba da produžite priču o njima u budućnosti, dakle u slučaju da su uspjeli (zbog kašnjenja od nekoliko minuta) da propuste kobni brod.

1974.

(Zapadna Nemačka – Holandija, 2:1)

– Dobro obrišite cipele. I da gazite samo po stazama. Isprljaćete pod, a zna se ko će posle morati da sluša Tinu.

Prodromos, u šortsu i majici, stoji na ulaznim vratima stana, nadgledajući ulazak gostiju. Andreas se na ulazu pretvara da briše cipele, za njim ulazi Aleksis koji demonstrativno gazi po tkanim stazama. Fani, poslednji, opsesivno tare đonove o otirač na ulazu, dok se Prodromos ne naljuti i ne ugura ga unutra. Prolaze hodnikom i ulaze u prvu sobu u kojoj je polubračni krevet, krcata biblioteka, radni sto i na njemu upaljen televizor.

– Je l' ovaj tvoj?

– Da.

– A gde spava Tina?

– Nekad ovde, nekad pored, u svojoj sobi.

– Kako podnosiš toliku čistoću i sređivanje, družo, a da se ne razboliš? – komentariše Fani. U našoj kući Aleku treba mapa da bi pronašao gaće.

– Pitam se kako te još uvek nisu pojeli miševi, Teofanis. Nisi čistio otkako smo došli u Solun.

Fani lagano vuče prst po stolu, ne pokupivši ni trunku prašine i to ushićeno pokazuje svima.

– Ali, Maki ima i prednosti, Fani. Staze u hodniku, televizor, ženu kad god mu zatreba – dodaje Andreas.

Prodromos sluša, osmehujući se i ne odgovara. Smeste se, stignu kafe, licitiraju s domaćinom koliko će cigareta popušiti, vruće im je – časova nešto do pet – iznesu televizor i stolice na balkon na kome nema sunca, u susednoj sobi se probudi Tina i izgrdi ih zbog buke. Smeste se i očekuju početak utakmice. Reklame, reklame... Tina donese stolicu i sedne i ona na drugi kraj terase, držeći časopis – Andreasu smeta. Reklame se nastavljaju. Aleksis pokupi *Makedoniju* koja je bila rasuta po krevetu i naglas čita naslove:

Vrhovni sud traži od predsednika Niksona da preda 64 magnetofonske trake – navodi se da je u aferu Votergejt umešan i Kisindžer. Kilometarski red i scene histerije ispred Peronovog tela. Od ovog trenutka Kipar je nezavisna država i svako mešanje drugih

država u njena unutrašnja pitanja suprotno je normama međunarodnog prava, izjavio je premijer Adamantios Andrucopulos. Pokušao da ubije ženu, jer mu je zamerila što se vratio kući pijan. Tridesetogodišnja obojena profesorka Univerziteta u Kaliforniji, Anđela Dejvis, izgubila je položaj, kada je priznala da je član komunističke partije.

– Tamo izgubiš položaj. Ovde te šalju na obavezni odmor.

– Imaš li novosti od Statisa?

– Pričao sam s njegovim bratom. Čini se da je najgore prošlo. Bio je nekoliko nedelja kod njih u *Dionisu* – u životu nije dobio takve batine. Sada je na *ostrvu*.

– Stvarno, Andreas, jesi li uopšte video Dimitru?

– Slučajno sam je sreo prošlog meseca. Šetala je Egnatijom oborene glave. Obratio sam joj se, bila je iznenađena. Častim kafu, kažem joj. Jedva je pristala, gledala je uplašeno naokolo. Bleda, sa crnim kolotovima oko očiju; užas. Pušila je cigaretu za cigaretom. Ni reč o Stasisu, dok nije planula: Zamisli kako je to da ležiš u krevetu i odjednom ih ugledaš kako ti urlaju nad glavom i nišane na tebe? Govorila je, a ruka sa cigaretom joj se tresla. Zašto su ga uhapsili? – upitala je u jednom trenutku. Pojma nije imala! – Imala si sreće što nisi znala – odgovorio sam.

– Šta ti je rekla o onoj večeri? Šta su im uradili?

– Vratili su se kasno kući, legli i... Nije ni primetila da su ušli – verovatno su obili vrata. Trojica su zgrabila Statisa, a ostali nju. Oborili su ga na zemlju, lupali mu glavom o zemlju i šutirali ga. Nju su šćepali za kosu i odvukli je u drugu sobu, psujući. Nije htela mnogo da priča i nisam insistirao. Pokupili su sve papire i knjige koje su našli u stanu i odveli ih tako – skoro nage – nisu im dozvolili ni da se obuku. Nije znala gde ih vode i šta se dešava. Verovatno u *Valaoritu*, a zatim u Vojnu policiju. Statisa više nije videla. Neprekidno su je pitali za Antinacionalnu studentsku uniju Grčke, ona je govorila da ne zna šta je to, ali joj nisu verovali. Izubijali su je od batina i kada su shvatili da ona nema nikakve veze s tim, pozvali njenog oca da dođe po nju. Imala je sreće što joj nije pričao. Pitala je za njega, gde ga drže i kako je. Rekao sam pola od onoga što sam znao i briznula je u plač. Još uvek je uznemiravaju službenici bezbednosti na fakultetu i kod kuće. Tešio sam je. I mene su

maltretirali dve nedelje, jer sam mu bio cimer, rekao sam. Kako to da ti nisi bio umešan? pitala je. Ja sam negde drugde, a oni su tada tražili nešto drugo. Ne kopaj po tome.

– Znači, ona nije ni slutila?

– Brucoš je – sa Kitire je došla pravo u Solun. Uostalom, sa Statisom se smuvala u decembru, posle događaja na Politehničkoj akademiji. Samo što su ga bili pustili iz Metagogona.

– A ti, Andreas, baš si imao sreće. Kako to da nisi bio kod kuće te večeri?

– To je bilo onda kada sam na nedelju dana otišao u Atinu, u februaru. Zar se ne sećaš?

– Dođite. Počinje. Za koga navijamo, Aleko?

– Rekli smo, Fani. Pošto nema Brazila, navijamo za Holandiju. Ti, Prodromos?

– Sigurno neću navijati za Nemce sa Andreasom.

– Pregazićemo vas, *lale*.

– Ali, vidi. Ima već minut kako je počela utakmica, a vi još niste ni dotakli loptu.

– Pasovi na sredini terena bez ikakvog smisla...

– Penal! Henes nad Krojfom. Evo ti smisla, Andriko!

– Ko ga izvodi?

– Neskens.

– Hajde, care...

– Gol! Nemci ne znaju šta ih je snašlo.

– Ne vičite. Još je podne.

– Ma, ko spava u ovo vreme, Tina? Svi prate fudbal.

– Pst... *Grčka spava!*

– Začepi, Fani.

– Da možda nije u pravu? Mi se glupiramo ispred „glupe kutije“, a drugi potajno rade šta hoće.

– Koji drugi?

– Hajde! Nemojte mi reći da niste primetili da u poslednje vreme vesti i novine i ne pominju Vladu i ministre? Kao da ne postoje, kao da ne vladaju oni.

– A šta bi mogli da rade ljudi koji se zovu Adamantios Andrucopulos i Otonas Tenenes. Čuj – Tenenes!

– Ma, ne pominji imena.

- Niko se ne čuje, ništa se ne mrda. Kao da ova zemlja ide sama.
- Svi oni koji su govorili po zatvorima su i ostrvima.
- Šta, zar mi ovde nismo govorili? Nismo se borili?
- Ali sada gledamo televiziju, Andreas!
- E, onda isključi krš i siđi da vičemo: *Dole Joanidis*.
- Ostavi televizor na miru, budalo.
- Da vidimo kuda vodi ovo mrtvilo.
- Tragediji, kao što je rekao Seferis.
- Zar je malo bila Politehnička akademija?
- Izgleda da nije dovoljna sama po sebi.
- Ja čekam da dam još jedan ispit. Kad ga položim, pozdravljam vas.
- A Stasis, Prodromos? A ostali? Zatvoreni i proterani?
- A šta će se to promeniti za njih i za mene, ako ostanem ovde?
- Sećaš li se kada si izgovorio iste reči?
- Naravno da se sećam. U novembru, kada je Aleksis insistirao da odemo na Politehničku. I šta smo dobili time?

Zovem se Andreas Sotiropulos, od oca Aristidisa, student sam Pravnog fakulteta Aristotelovog univerziteta u Solunu. Ušao sam na Politehničku posle podne 16. novembra. U tom času su policajci i radnici bezbednosti nestali iz tog kraja i vrzmali su se samo neki huškači. Kasnije, kada je pao mrak, neki od njih kamenicama su gađali prozore. U zgradi se nalazilo skoro dve hiljade ljudi, uglavnom studenata. U početku je svako govorio i radio šta je hteo; neki su na papirima pisali parole i lepili ih na zidove. Poslepodne sam čuo da će se održati skupštine studenata po fakultetima i potražio sam moje. Našao sam ih na drugom spratu – bilo nas je dosta. Neki su insistirali da moramo da pazimo šta govorimo, a posebno šta pišemo, drugi su davali smernice kako treba da razradimo taktiku korak po korak; mnogi su verovali da bismo mogli da srušimo huntu. Stasis se borio za predlog o zauzimanju, ali je doživeo potpuni neuspeh. Ja sam radio u Birou za štampu. Neki student sa *Euklida* doneo je radiopredajnik i oko osam sati uveče dobili smo glas. Emitovali smo na oko 1.450 kiloherca. Kada su, kasno u noći, počele da stižu loše vesti iz Atine, shvatio sam da je sve gotovo i za nas. Čule su se glasine da je region bio pun tenkova, vojnika i policajaca

– bili smo opkoljeni sa svih strana. U četiri sata ujutro dali su nam rok od pola sata da napustimo zgradu. Okupili smo se kod izlaza. Jedan topograf je vikao da je povlačenje pogrešan korak, neki su imali snage da objašnjavaju da je reč o redovnom povlačenju, a većina se slagala da je to najbolje što smo mogli da uradimo. Kad sam izašao, na mene su udarili noćni mraz, reflektori i jedan kundak. Zavrtelo mi se u glavi, nisam video kuda idem. Popeo sam se, ne znam ni sam kako, ka Univerzitetskoj bolnici AHE-PA. Tamo su čekali vojnici Brdske desantno-diverzantske jedinice; neki su psovali, tu i tamo šutirali su nas, ali su nas pustili da odemo.

Ja sam Aleksis Desila. Malo pre podneva u petak obavestili su me iz Organizacije da treba da idem na Politehničku. Tamo sam našao dosta drugova i kadrova iz drugih frakcija sa svih Fakulteta. Oko dvanaest časova prešli smo u veliku salu Arhitekta i tamo pre svega odlučili da ostanemo u zgradi. Do poslepodneva, kada smo se okupili po fakultetima da izaberemo predstavnike za Koordinacioni odbor, stvari su bile nestabilne, zbrkane, skoro haotične i pitanja je bilo mnogo: U kojoj formi će biti naša pobuna? Da li smo ispred ili iza događaja? Koji će biti sledeći korak? Da li je sukob sa režimom neophodan ili je možda prevremen? Da li želimo da zbacimo huntu ili kapitalizam? U Atini su već beležili treći dan zauzimanja – događaji su se brzo odvijali. Na skupštinama su se vodile bitke; procene su se razlikovale. Statisovi drugovi su tvrdili da je *sukob neblagovremen*. Njihovo mišljenje nije prošlo, ali je on lično uspeo da uđe u Koordinacioni odbor. Naši stavovi su usvojeni; imali smo odgovornost za pobunu. Ali konfrontacija nije prestala. Bitka se vodila putem proglasa, parola i borbe za kontrolisanje radiostanice. Da li je naš cilj režim ili sistem? A kasnije, kada smo bili opkoljeni sa svih strana, Atina je utihnula, a ultimatum je glasio: *Imate pola sata da napustite zgradu*. Pitanja, mada jednostavnija, bila su ključna: Da ostanemo ili da idemo? Izlaz sada ili kada svane? Heroji ili realisti? Međutim, odgovori su došli sami po sebi kroz šapat, krike, izlive, konsultacije i sednice. Oko pola pet počeli smo da napuštamo fakultet i sve je prošlo bez žrtava. Skoro heroji, otprilike realisti. Uhapsili su me, zajedno sa Statisom, na putu prema Sindrivaniju. Oslobodili su me posle nedelju dana; Stasis je pušten 15. decembra.

Zovu me Fani. Svratio sam oko šest popodne na Politehniku. Tražio sam društvo, ali nikoga nije bilo. Neko mi je rekao da su se još u podne okupili tamo i galamili. Našao sam ih; kafa, cigarete, razgovor. Vreme je dobro prolazilo. Neko je pričao priče o Mecoviju i svemu što su dole napravili i zamuckivao, drugi je stavio beretku i glumio Če Gevaru. Moji su toplo prihvatili slučaj. Stasis je ulagao ogroman napor da zakrpi svoju liniju, Aleko se znojio, brojeći tačke i zareze, da u saopštenjima ne bi bilo nijedne suvišne reči, dok se Andreas pravio da je kadar, jer su mu poverili da čuva papire koje je trebalo pročitati na radiju da ih ne bi vetar odneo. Postavili su me da stražarim na vratima, ali sam ogladneo i sam odredio premeštaj u odbor za snabdevanje. Tu sam upoznao Fenju – zubarku iz Pireja. Svidela mi se devojka i okruženje tako da sam ostao tamo. Stavljali smo namirnice u plastične kese. Kasnije su se pojavili Tina i Prodromos. Doneli su cigarete i dali prilog – dali su, manje-više, moju mesečnu platu! Idi na vreme, nemoj ostati unutra, šapnula mi je Tina na uvo. Ma šta pričaš, večeras počinje žurka, odgovorio sam. Oko tri, Stasis nas je pritegao, mene i Andreasa, ispod jednog stepeništa i rekao da je u Atini došlo do upada i da ima mrtvih. Andreas i ja smo mislili da krišom zbrišemo, ali je Stasis insistirao da treba da izađemo svi zajedno organizovano i da samo tako imamo šanse da se spasimo. Batine, međutim, nismo izbegli – još uvek me bole rebra. Napolju crnilo, hladnoća i vojnici. Prema Sindrivaniju je bilo dosta svetla, ali i više pandura. Potražio sam ostale. Andreasa nije bilo, Aleko je vukao Statisa koji je uganuo desnu nogu dok je silazio, Fenja je plakala, a ja sam se smrztio od straha. Gde stanuješ? pitao sam je. U Papafi, odgovorila je jecajući. Hajdemo, kažem joj. I tako smo otišli ka Tumbi. Tamo je bilo manje policajaca, a više mraka. Krenuli su za nama, ali su se zadihali. Sakrili smo se na jednom gradilištu, a kada su se stvari smirile, pre nego što je svanulo, stigli smo do njene kuće.

„Holcenbajn oboren u kaznenom prostoru i engleski sudija svira penal... Zapadna Nemačka ima priliku da izjednači.“

- Ponovo penal! Lepo su za sudiju govorili da je kasapin.
- Ko će da šutira?

„Brajtner uzima zalet i... Zapadna Nemačka izjednačava u 26. minutu prvog poluvremena.“

– Ajde sada ponovo iz početka.

– Stasis, ti deliš.

– Dosadilo mi je, Andreas. Hajde da prekinemo.

– Još jedan krug.

– Ne, druže. Na kraju krajeva, ja gubim. Ti dobijaš, a Aleko je na svojim parama. Kasno je i hoću sutra da ustanem rano, da učim.

– Da ja uživam u nekoj studentkinji!

– Bliži se kraj maja, budale. Sledećeg meseca imamo ispite.

– U redu. Nema više pokera. Da popušimo po jednu cigaretu i onda se razilazimo.

– Šta ima? Kako ti izgleda situacija, Stasis?

– U ovom periodu svako eventualno dobro doći će preko lokalnih udruženja.

– Tako pričaš, jer je to vaša linija. Jesi li video, međutim, šta se dogodilo na izborima? Huškanja, hapšenja; onaj pokupio fajlove i otišao.

– Korak po korak, Andreas, kako se prevazilaze prepreke, osvajaćemo mesta.

– Mene zbunjuju koraci. Jedan napred i petnaest nazad. Treba napasti sistem.

– Grčeviti potezi i nestrpljenje su malograđansko nasleđe.

– Ja znam da ćemo sve dok vodimo računa da ne razbijemo jaja, ključati u sebi.

– Prioritet je borba protiv diktature. Potrebna su šira savezništva i razrađena taktika.

– O kojoj taktici ti pričaš, Aleko?

– Aleko je u pravu. Misliš li, Andreas, da su se apeli protiv upravnih odbora hunte dogodili tek tako, spontano? Određeni ljudi, koji pripadaju određenim prostorima, preduzeli su određene inicijative.

– I ništa nisu postigli, Stasis. Opet imamo imenovane odbore.

– Ali su pokrenuli snage koje su do tada bile inertne.

– Probudite se, pobogu! Zakoračili smo u maj '73. i još uvek imamo huntu. Džaba vam vaši komunisti i metodičnost. Ako se ne dogodi nešto dramatično, svet se neće povratiti...

„I 2:1 za Zapadnu Nemačku u 43. minutu! Bonhof je centrirao s desne strane i pronašao Milera, leđima okrenutog ka голу, između dva igrača Holandije. Ovaj je smirio loptu, okrenuo se i iz teške pozicije uspeo da postigne gol.“

– Vidiš što ti je lopta prokleta. Poigravaju se s njima celo poluvreme, a na kraju su priterani uza zid.

– U fudbalu se računaju samo lopte u mreži.

– Fudbal je spektakl, Andreas.

– Imamo još 45 minuta utakmice. Holandanci se neće predati.

– Videćete da će na kraju pobediti bolji.

– *Makedonija* piše da su i ove godine u Aja Trijadi počele žurke na plaži.

– Bio sam prekjuče s Tinom.

– Je li bilo dosta ljudi, Prodromos?

– Lepo je bilo, ali smo imali jedan neprijatan susret.

– Sa kim?

– Sa onim što me je udario.

– Ma, šta pričaš?

– Da vidite, ljudi, ljubaznost i pretvaranje gada. Tina ga je odmah primetila. Zaledila se. Šta ti je? pitam. Pokazala mi ga je očima. Prepoznao sam ga. Nosio je japanke i šorts; bio je sa nekom klinkom od oko sedamnaest godina. Primetio je Tinin pogled i nasmejao se. Vidiš, nije se sećao, dostavljač, da smo se sreli na skupu na Prirodno-matematičkom...

Odjednom svetla su se pogasila. I u amfiteatar Prirodnomatemičkog fakulteta upalo je tridesetak slugu zakona na čelu sa potpredsednikom Studentske unije Aristotelovog univerziteta u Solunu. Nosili su motke i lance i udarali na-slepo. Čule su se psovke i urlici, krici, ječanje, parole. *List Tesaloniki: Atina (od našeg izveštača): Studenti su juče zauzeli zgradu Pravnog fakulteta u Atini, protestujući zbog Zakona 1347173 o odlaganju mobilizacije. Studentska unija Aristotelovog univerziteta poziva studente na javnu raspravu dana 22. 2. 1973. u 3:30 popodne.*

– Jesi li pročitao ovo, Prodromos? Ne znam šta da mislim, Tina. Njima se pri samom pomenu skupa dizala kosa na glavi. Ili su poludeli, ili nešto spremaju. Idemo li? Idemo.

Amfiteatar je bio pun – zakasneli i neodlučni ostali su na trgu Himiu. Dve i po hiljade studenata! Oni potplaćeni shvatili su njihov gaf i reagovali shodno svojim shvatanjima. Iza naoružane prethodnice bili su članovi Nacionalne društvene organizacije studenata sa svojim argumentima u rukama. Policajci su pratili prizor sa trotoara preko puta.

Tina hoda; na nju naleti jedan visoki sa gvozdеном šipkom u rukama i udari je po leđima. Je l' te zato otac poslao u Solun? Urla. Slobodnom rukom pokušava da je zgrabi za kosu. Prodromos ga šutne u zadnjicu, da bi ga oterao; on pobesneo reaguje udarivši ga gvožđem u glavu. Prodromos se zaljulja i padne. Stamatina klekne i zagrlji dragog. Plaćenik, videvši krv, kao i dosta razjarenih studenata kako se približavaju, nestane iza svojih *saboraca*.

U novinskim reportažama narednog dana ni reči o povređenima i batinanju.

„I sudija označava kraj prvog poluvremena posle koga Zapadni Nemci vode sa 2:1.“

- Kako je to pošlo za rukom Nemcima, bitangama!
- Koliko je sati?
- Šest i dvadeset.
- Šta radiš večeras, Aleko?
- Idem u Zefiro da gledam *Priču o ljubavi i anarhiji*. Hoćete i vi?
- Ja imam posla. Videćemo se kasnije.
- Kakva posla, Andreas?
- Mora da nahrani Izminine mačiće, koji su sami, jer im je mama u Atini.
- Umukni, Fani, izdajice.
- Sotiropoulos ljubitelj životinja! Šta još nećemo čuti?
- Zašto, bre, Tina?
- Čini mi se da veoma lako zaboravljaš, Andreas.

Januar. Noć, prošla ponoć. Jedan mačor zadovoljno mjauče ispred zgrade. Andreas se uznemireno vrti u krevetu – to je treće veče kako se ponavlja ista priča. Životinja je uporna, a on se nervira. Ustane, vikne *tišina*, ali brzo zatvori vrata od terase, jer mu je hladno. Mačor ima teranje i ignoriše ga. Statis iz susedne sobe opsuje oboje i okrene se na drugu stranu. Petnaest minuta kasnije, razdraženi

Andreas se obuče, dohvati dršku od metle i siđe u dvorište. Stvorenje iz porodice mačaka izađe na ulicu i pronađe sklonište ispod jednog automobila. Gonitelj ga prati i klekne na asfalt. Prvi put su sučeljeni; jedan, zarobljen, pokazuje zube i proteže rep, a drugi, ispružen na stomaku, proklinje i preteći maše metlom. Napetost dostiže vrhunac. U obližnjim prizemljima pale se svetla i otvaraju prozori. Zastaje jedan prolaznik i čudi se: Šta radiš tamo dole, mladiću? Mačak, striče. Safari, kako kažu!

Početak marta. Sumrak. Moli, Izmininoj skotnoj mački došao je termin. Izmina nije u drugom stanju, jer spava sama i vodi računa. Andreas, uvidevši da put ka Izmininoj spavaćoj sobi vodi preko Molinog naručja, stoji satima nagnut nad korpom, nežno milujući njena dlakava leđa, da bi ublažio bolove od kontrakcija. Izmina posmatra dve ljubavi, strepeći. Andreas, zaokupljen, ne čuje zvono i primeti da je Fani ušao kada je već kasno. Fani (koji poznaje Izminu iz osnovne i tu i tamo je posećuje radi pozajmica) postaje svedok tog nežnog porodičnog trenutka. Posle porođaja Andreas preti i ucenjuje nepozvanog posetioca, da bi osigurao njegovo ćutanje.

Početak jula, godinu i po dana kasnije. Poluvreme finala. Teofanis nije više mogao da čuva tako fascinantnu tajnu i reprodukuje scenu porođaja sa svim detaljima, stavljajući akcenat na Izminine suze radosnice i opisujući slikovito Andreasovu pažnju prema porodilji i četiri mačeta. Auditorijum se zabavlja. Andreas gricka usne, upućujući naratoru preteće grimase.

- Počinje drugo poluvreme. Tišina. Pojačaj, Prodromos, ton.
- Biće nepravedno ako Holandija izgubi.
- Nemaju sreće što u finalu igraju sa domaćinima.
- Možeš da pričaš šta hoćeš, oni igraju lep fudbal, bez taktičkih šema.
- Ali imaju i sjajne igrače.
- Avangardni fudbal.
- Revolucija holandskih lala!
- Kao što kažemo portugalska revolucija karanfila.
- Tiše. Čuće nas.
- Stvarno, šta se dešava tamo?
- Tamo pukovnici, umesto da uspostavljaju diktature, oni ih ruše.

– Zamisli kada bi i ovde pala hunta, otvorili se zatvori i vratili prognani! Izašli bismo na ulice sa zastavama, održali bi se izbori sa partijama i skupovima, izbacili bismo sa Univerziteta pristalice hunte i špijune koji vrebaju na ćošku...

– I nesrećni Statis bi na miru kresao Dimitru.

– Diktatura nije jabuka da sama padne. Vidiš li možda da se ovde nešto tresse?

– Zašto? Da nisu možda u Portugaliji to očekivali?

– Mi smo potonuli, predali smo se. Navikli smo na uhode u bifeu. Još malo pa ćemo ih i čašćavati kafom.

– Nego, reci nam, Aleko, ti koji sve znaš, šta bismo drugo mogli da uradimo? Da organizujemo revoluciju ciklama ili da tražimo da i nas prognaju zbog solidarnosti?

– Au! Šta je čovek promašio.

– Gubimo vreme na šale ispred „glupe kutije“.

– Ma, šta pričaš. Ovamo smo došli da gledamo fudbal i, ako ti se ne sviđa, ti idi.

– Čini mi se da se nećemo izvući iz ovog belaja.

I pre nego što je dovršio rečenicu, Aleksis je ustao, otišao ka drugoj ivici terase, stavio ruke na ogradu i posmatra praznu ulicu. Za njim ubrzo stiže Andreas. Stane pored njega i ponudi ga cigaretom. Puše ne progovarajući, prave se da ih ne zanima razvoj utakmice. Tina prekine čitanje i pogleda ih začuđeno; slegne, međutim, ramenima i ponovo prione na časopis. Prodromos i Fani prilepljeni uz ekran. Prošlo je dosta vremena. Dijakojanis je, međutim, povisio ton – jedna propuštena šansa – i oni, i dalje stojeći, pogledaju, sa strane, prema televizoru. Otprate neke delove iz daljine a onda – jedan pa drugi – ponovo

sednu na svoja mesta. Prelomni trenuci utakmice. Niko ne progovara. Malo kasnije Prodromos, ne skidajući pogled sa ekrana, promrmlja:

– Mi odlazimo u septembru. Idem sa Tinom u Ameriku na poslediplomske.

Sve oči uprte ka njemu – utakmica se nastavlja. Niko ništa ne govori. Okreću se jedan po jedan ponovo prema ekranu. Tišina.

- Da imam para, napustio bih glupavi fakultet i otišao bih u Pariz da studiram režiju – prizna Aleksis.
- Ni ja ne mogu da zamislim budućnost ovde – doda Andreas.
- Sada kad idete i kad nam se proređuju redovi, hoće li ostati nešto i za nas mučenike koji ostajemo u Heladi.
- Živeo Fani sa svojim replikama.
- Kako vreme prolazi, situacija postaje teška za Holandane.
- Sve se preokrenulo. Ne mogu da verujem da će ova timčina izgubiti.
- A ko je očekivao prošlog leta, kada smo *flertovali* na Amorgosu, da ćemo gledati finale bez Statisa?

Moshanti je odvezao palamare u pola jedan, dvadesetog avgusta 1973. Četvorica su već neko vreme bila na palubi – Andreas je stigao da se popne tek kada su se dizala pokretna vrata. Vikali su u glas *hej-hop* i slavili, kada je njihov drugar najpre bacio ruksak, a onda i sam skočio. Pognuo se zadihano, stavio jednu ruku na koleno (drugom je trljao butinu koja ga je evidentno bolela) i podigao, trijumfalno, pogled ka njima. Čim su se završili ispiti razišli su se. Bili su razdvojeni celog leta, ali su se dogovorili da svi zajedno poslednju nedelju u avgustu provedu na odmoru na Amorgosu. Trojica su ponovo sela na klupu – Statis je ostao na palubnoj ogradi i odozgo posmatrao isplivljavanje, milujući zavojem uvijen domali prst desne ruke. Nesreća na radu. Radio je kao sezonski radnik u preduzeću za flaširanje HBH sve do Velike Gospojine. Snabdevao je papirićima mašinu koja je lepila etikete na flaše soka od pomorandže. Osam sati plus četiri prekovremeno dvanaest, spavao je mrtav umoran deset sati, ukupno dvadeset dva; ostala bi još dva za prevoz i za zabavu! Srećom, krajem jula, razbila se jedna flaša od pritiska vode, on je podigao ruku da se zaštiti, staklo mu se zabilo u prst, odeća i dlan su se ispunili krvlju, i poslali su ga u regionalni IKA²; lekar mu je dao bolovanje tako da mu se dva dana odmaralo telo.

Pored njega jedna devojka je gustirala sok od pomorandže, ispijajući ga na cevčicu i posmatrajući svetla u luci – Pirej je ostajao iza njih. Brod je ušao u Saronijski zaliv. Motori su krenuli punom parom, a lagani vetrić ih je osvežavao od jare s kopna. Ali vetar se pojačao – nadimao je košulje i nosio pepeo od cigareta. Pretražili su

ceo brod dok nisu pronašli jedan zgodan kutak da se sklone od vetra – putovali su na palubi, bez kabine. A Fani, nedelju dana ranije, istraživao je celo poslepodne obale Antipara da bi postavio šatorsko krilo – Rita, sezonsko poznanstvo, išla je za njim oznojena, noseći svoj težak ruksak. Na ovoj plaži ima najmanje vetra na ostrvu, izjavio je Teofanis posle dugog promišljanja i razmišljanja. Najzad! planula je očajna devojka. Postavili su šator, plivali nagi, jeli hleb, sir i paradajz, vodili ljubav, zaspali zagrijeni i probudili se u zoru bez krova nad glavom i mokri – vetar je odneo šatorsko krilo, a more je stiglo do njihovih nogu. Ispljuvala ga je i otišla prvim brodom na Paros – više je nije video. On je slegnuo ramenima, tražio, pronašao drugi kutak u zavetrini i tu kampovao još pet dana sam, a da ga pri tom nisu uznemiravali more i vetar.

Vetar se u naletima spuštao kroz dimnjak i šibao palubom; morski, svež i vlažan. Tri Francuskinje su došle i spustile ruksake na susednu klupu. Sklupčale su se jedna pored druge, bilo im je hladno pa su dlanovima trljale gole mišice. Pričale su glasno, smejale se i bile su same. Šta pričaju? pitao je Andreas Aleksisa. Pitaju se kako će preživeti noć, objasnio je on. Andreas je imao višak smelosti, ali manjak u pogledu konkretnog jezika. Ponudio se, međutim, Aleksis da obavlja dužnost tumača pa su im prišli. Jedan sa inventivnim gestovima i improvizovanim grimasama, a drugi sa savršenim izgovorom, zagrejali su atmosferu. Aleksis je imao sklonost ka stranim jezicima i strankinjama i vodio je računa da leti vežba. Radio je celog jula na recepciji priobalnog hotela, negde na Lagonisiju. Besprekorno odeven smeškao se na engleskom, nemačkom i francuskom. Gošće, u šortsevima i bikiniju, uživale su u odmoru i uslugama osoblja. Gutala ga je pogledom jedna Švajcarkinja – on pogled u zemlju i reči oskudne. Direktor je bio izričito zabranio službenicima – pod pretnjom otpuštanja – kontakte sa gostima van službe. Ona je insistirala. U početku stidljivo, diskretno, posle uporno. Kovao je planove nesrećnik pod budnim okom Velikog brata – planirao da je, kada bude imao slobodan dan, povede u neko obližnje selo – ali je zakasnio, izgubio dragoceno vreme na programiranje tako da ju je, kada je došlo vreme za realizaciju, zatekao u zagrljaju nekog meštana.

Jul i šef su bili daleko, a Aleksis je uživao u sopstvenom avgustu. Nosio je farmerice, umesto crnih pantalona, a Francuskinje nisu imale pratinju. Društvu se priključio i Stasis radi ravnoteže, pošto je prethodno bacao novčić sa Fanijem za učestvovanje; tri-tri, izjednačeno (Prodromos je još tada bio siguran da će ceo život ostati veran Tini). Jedna devojka je otvorila mapu i tražila Naksos, ali dok joj je kažiprst desne ruke prelazio preko Egeja, dodirnuo je Aleksisov dlan i usporio. Isprepleli su im se prsti. Tišina; značajni osmesi. Tada su se ostale devojke setile da su gladne! Pogledali su se – nijedan od trojice nije želeo da rizikuje da odsustvuje u tim ključnim momentima. Okrenuli su se prema ostalima. Fani se pravio da spava, tako da je na Prodromosa pala kocka da prikupi jednake priloge za neophodno, da kupi sendviče i pivo. Udaljio se mrmljajući da je opet on taj koji treba da plati *prateće* troškove. Pivo je pio i prethodne sedmice na Krfu u gostima kod budućeg tasta, ali tamo nije gundao. Hladno pivo, barbuni i jastog koji je zauzimao pola stola. Stamatina naspram njega sijala je pored svoje mame. A kada su konobari odneli činije sa ružinom vodicom i tople salvete da bi doneli kolač, tata mu je ponudio američku kingsajz cigaretu i, pretvorivši se u uvo, slušao kako mu budući zet izlaže planove za buduće poslediplomske studije u inostranstvu i snove o ostatku života pored njegove kćeri.

Prodromos se ubrzo vratio, držeći u naručju pivo i hranu i podelio ih zvanicama na ručku – mirisi su probudili Fanija. Parovi su već bili utvrđeni. Naravno, Stasis je, iako ga je boleo prst, koristeći ono malo francuskog što je znao iz škole, napredovao bolje od ostalih. Postavili su trpezu na palubi. Pila je većina, pevali su na francuskom oni koji su znali reči, razmenili poljupce oni koji su imali partnera i na kraju im se prispavalo. Devojke su imale vreće za spavanje i podelile su toplinu s novim prijateljima – Prodromos i Teofanis su se diskretno povukli.

Odmicala je noć. Nebo se polako dizalo i spuštalo. Andreas je posmatrao nebeski svod, sa rukama presavijenim ispod glave – njegova devojčica, izgleda nenaviknuta na more i pivo, zaspala je rano, okrenuvši mu leđa. On je, razočaran, bacio pogled na njenu guzu i okrenuo se na leđa. Nad njim nebo sa svim zvezdama. Skoro iste zvezde brojao je nekoliko dana ranije u očevom bostanu. Bio je

ispružen na jednoj ponjavi, napolju. Kapci teški, ruke i noge utrnule. Tog popodneva bostanom su natovarili dva šlepera i čekala su ih još dva sledećeg dana. Osluškivao je zrele plodove kako pucketaju, rastući, i zaspao.

Čuli su se motori broda, vetar u antenama i more. Bližila se zora. Aleksis se oslobodio ruku svoje Francuskinje i pažljivim pokretima se izvukao iz njene vreće. Ona je uzdahnula, nešto promrmljala na svom jeziku i okrenula se na drugu stranu. Mogle su se videti njene gole grudi. Jedno vreme ih je posmatrao, a onda ju je pažljivo pokrio. Zapalio je u dlanovima cigaretu. Krenuo je ka pramcu i popeo se na most. Morski vetar mu je snažno udarao u lice i razbarušio mu kosu. Podigao je okovratnik košulje. Levo neki pripravnik i kormilar, a između njih blaga svetlost kompasa. Naspram njih istok, ali je noć bila uporna.

Skoro svi putnici negde su se sklupčali i pospali, samo je on lutao u noći. Neki odsjaj, u dubini horizonta, borio se da izroni iz mraka. Ostao je na mostu, čekajući sunce. Hladna svetlost koja se pomaljala sa istoka počela je polako da greje i da dobija ružičaste nijanse. Locirao je mesto gde je proračunao da će se pojaviti sunce. Odblesak se pružao, potiskujući tminu. Oduševio se. Kroz glavu mu je prošla misao da pozove ostale, da sa njima podeli prizor, ali se odmah predomislio. Ispljuvali bi ga. Ostavio ih je da na miru spavaju. Napred na pramcu rađao se novi dan a pozadi se gasila noć. Disao je duboko, skoro da mu se zavrtelo u glavi. Imao je osećaj da gleda nešto čega su ostali bili lišeni definitivno i neopozivo.

„Poslednji zvižduk sudije označio je pobedu Zapadne Nemačke! Dvadeset godina posle onog kišnog popodneva, kada su napravili veliko iznenađenje u Bernu, u Švajcarskoj, pobedivši moćnu Mađarsku Puškaša i Hidegkutiya, ponovo su na vrhu svetskog fudbala. Nadigrali su izuzetnu Holandiju predvođenu Krojfom, Neskensom...”

– Ko je mogao da pretpostavi, kada su gubili od Istočnih Nemaca, da će na kraju osvojiti pehar!

– Da nije možda neko očekivao prošlog leta da će doći tako teška zima?

– Ipak smo se lepo proveli na Amorgosu. Da idemo ponovo, kada izađe Stasis.

- Samo da on izađe!
- Ponavljanje neke priče obično je smešno.
- Poštedi nas filozofiranja, Aleko.

„Dame i gospodo, grčka televizija vam je poslednjeg meseca pravila društvo sa terena u Zapadnoj Nemačkoj, prenoseći sve utakmice svetskog kupa, gde...“

*Tri mlada radnika izgubila su život u brodolomu na jezeru Polifitu
Pokušaj samoubistva trojice Albanaca u Izraelu; zastrašujuća
osveta – bombardovanja sela, na desetine mrtvih*

Na Festivalu u Kanu nagrađen film Razgovor F. F. Kopole

Uskoro će raditi Odbor klasa imenovan od premijera

*Vijetkongovci napali južnovijetnamsku bazu 50 milja severno od
Sajgona*

Nemoralnim predbračne odnose zaručenih ocenio sud u Janjini

*Kafkine knjige povučene iz knjižara u Čehoslovačkoj; njegovo delo
se osuđuje kao građanski pesimizam*

*Razotkrivene dve ilegalne organizacije; uhapšeno 36 kadrovskih
službenika; traga se za četrnaest; otkriveno sedam skloništa*

*Neće važiti mera naizmeničnog cirkulisanja parnih i neparnih taksija
u toku leta*

Na stotine profesora i na hiljade studenata van fakulteta u Čileu

*Pred Vojnim sudom M. Balopulos (bivši zamenik ministra za
trgovinu) zbog slučaja nezakonitog uvoza, skrivanja i trgovine
mesom*

Felinijev film Satirikon u „Amaliji“

*Ukinuto kulturno udruženje „Umetnost“ odlukom vojnog
komandanta Soluna*

„...gde su Zapadni Nemci, finalisti '66 u Engleskoj i treći '70 u
Meksiku, po drugi put i to na domaćem terenu osvojili pehar, dok su
izuzetni Holanđani morali da se zadovolje drugim mestom. Dame i
gospodo, prijatno vam veče.“

– Laku noć, gospodine Dijakojanis.

– Da krenemo.

– Koliko je sati?

– Rano je. Sedam i... Zašto pitaš, Andreas? Imaš sastanak?

– Idem da pokupim svoje stvari. Sada kad sam zbog Statisovog odlaska ostao sam, razmišljam da otkážem stan. A u septembru ćemo videti. Uostalom, ostalo mi je pet ispita. Koliko ću još ostati u Solunu?

– Tina, hoćeš da mi prodaš grejalicu pre nego što odete za Ameriku?

– Usred leta ti razmišljaš o grejatici! Toliko ti je hladno, Fani?

– Hoću da imam jednu ja, a Aleko svoju. On dobro podnosi hladnoću i štedi naftu.

– Pokloniću ti je. Laku noć.

– Crna je noć; generalno.

– Ne viči. Čuće te neko uvo!

Prvi odlazi Andreas, u žurbi. Aleksis i Fani zastaju na trotoaru ispred ulaznih vrata zgrade. Kad par ostane sam u stanu, Prodromos pokušava da zagrli Tinu, ali ga ona odbija i poverava mu da baci u đubre opuške i da provetri sobe. Na ulici Fani i Aleksis se gledaju sa rukama u džepovima. Hoćemo na bilijar dok ne dođe vreme za bioskop? Zašto da ne. Hodaju sredinom ulice, šutiraju kamenčiće, pogode jedan kontejner.

– Fani, samo ćemo ti i ja ostati dogodine. Shvataš li to?

– I Statis, Aleko. Videćeš da će u septembru biti ovde. A ako ovoga puta zbriše, čekaću sve dok me ne... vrbuje.

– Prekini malo.

– Sećaš li se kad smo igrali na plaži posle finala '70?

– Rasipamo se. Pitam se, hoćemo li se ponovo svi okupiti?

1970. (Brazil-Italija, 4:1)

„I tako Brazil pogotkom velikog Pelea beleži u devetnaestom minutu prvi gol na utakmici...“

- Požuri, Stasis, da ga vidiš na usporenom snimku.
- Tako mu i treba, budali. Nek nauči da nas više ne ispaljuje.
- Brazil će se samo prošetati terenom. Šta sam ti govorio! Šta se dogodilo, Stasis, zašto si zakasnio?

– Čekaj da nađem stolicu pa ću ti objasniti.

Kafana u Ipodromiju puna je. Televizor stoji visoko podignut, na dva stola – kafedžija drškom od metle menja kanale. Ispred, naređane, kao u bioskopu, stolice, a stolovi sklonjeni u stranu. Veliki priliv sveta, uglavnom studenata. Promišljeniji su na vreme zauzeli mesta, oni koji su zakasnili stoje pozadi, neki gledaju utakmicu, stojeći na prozorima. Kafa i ostala pića za pedeset drahmi skuplja.

– Prijatelju, nema ništa kad se u ovo doba dođe.

Prodromos, Fani i Aleksis u privilegovanom prvom redu. Stasis se prodere sa mesta za stajanje:

- Skupite se, malo, da i ja sednem.
- Dođi; da ne pričaš posle kako vlada klasna diskriminacija.
- Ali, gde je Andreas?

Andreas je pio kafu u stanu jedne studentkinje u zgradi u Patrijarha Joakima, preko puta Rotonde, ali Stasis to nije znao. Kasno poslepodne, još se nije bio kako treba ni probudio, zaškripala su vrata i u sobu je ušao Andreas samo u gaćama; na vrhovima prstiju, poput lopova. Stao je iza prozora, nepomičan. Šta je, šta gledaš? Ništa, odgovorio je. Ošamućen od spavanja, Stasis je ocenio dovoljnim taj neodređeni odgovor i okrenuo se na drugu stranu. Ali kada je ubrzo otvorio oči ustanovio je da je Andreas još uvek na istom mestu, iza zavese. Začudio se, zevnuo, ustao i začuđeno prišao cimeru. Vidi... Prostor između dve zgrade pun smeća, pet-šest zakržljalih stabala, zadnji deo zgrade preko puta i... na vratima terase na trećem spratu jedna punačka devojka u spavaćici.

Posmatrali su, sada u društvu, obline koje su se ocrtavale ispod providne tkanine. Ona se umorila i ušla u stan, ali su oni i dalje uporni. I gle kako devojka šeta iza prozora, igrajući nešto između

baleta i tanga, ali bez kavaljera, dok ubrzo ne primeti prisustvo gledalaca i, van svakog očekivanja, pokloni im jedan osmeh. Uzvrćaju iznenađeno. Ohrabre se. Prate znakove, gestove, pantomimu – Terpsihora u spavaćici, a njeni momci u gaćama. Nagrađujući na kraju njihovu upornost i strpljenje, stane ljupko iza prozora, držeći na velikim grudima papir na kome je bilo napisano jedno veliko DOĐI! Dođi; ali ko? Ja sam je prvi ugledao. Ovo je moj prozor. Jesu te tako naučili da govoriš? Idemo zajedno pa ćemo da vidimo. Možda joj se obojica sviđamo? Idemo. Međutim, otišao je samo jedan. Dok je Stasis mokrio, Andreas se pobrinuo da mu sakrije pantalone i cipele.

– Prevrnuo sam čitav stan.

– I?

– Našao sam pantalone ispod njegove postelje, a cipele u kućnom ogrtaču.

– A Andreas?

– Ispario.

– Sebična bitanga!

– Hajde, Bobo. Šutiraj...

„I, da! Roberto Boninsena izjednačava za Italiju u 37. minutu, iskoristivši uspavanost brazilske odbrane.“

Fani razočarano pogne glavu da ne gleda ponovljeni snimak, Aleksis je zanemio, a Prodromos, popevši se na stolicu, diže pesnice slaveći, kad se uto neki *brazilac* od onih koji stoje, uvredi i prospe mu čašu sa vodom za leđa. Ustaje besno celo društvo pokislog, ali i drugi ima zaštitnike i pristalice. Razmenjuju se psovke i pretnje, seksualne sa razdaljine – niko ne može da napravi ni korak zbog gužve. Ostali redovni gosti (koje prevashodno zanima da odgledaju utakmicu) protestuju, kafedžija preti da će isključiti televizor i strasti se smiruju. Prodromos skida i cedi košulju; lako su Italijani izjednačili, Brazil i dalje dominira, a Aleksisu se vraća glas:

– Sam si hteo kavgu. Tako ti i treba.

– Je l' boli gol, družo? Boli!

– Igramo sa vama viktorije.

– Pitanje taktike. Ostavljamo vam prostora.

– Umuknite. Ne čujemo.

– Molimo te, Stasis. Drug ti je oteo žensku pa ti danas sve smeta.

– Smiri se, Aleksis. Brazil je primio jedan gol, a ti kao da su ti sve lađe potonule.

– Ma, jesi li ti normalan, Stati! Je li bilo neophodno da sa parolama u kesi lupetamo sa ženskama?

– Dani su teški, Aleko, i nije trebalo da se kompromitujem. Jesi li se uplašio?

– Šta da kažem...

Rivoli. *Kradljivac bicikala*, večernja projekcija; u sali pedesetak studenata i studentkinja. Aleksis (začudo) nije bio raspoložen za bioskop to večer, ali je Statis bio uporan; bio se dogovorio da se nađu sa dve poznanice iz škole. Začudio se, ali mu ovaj nije ostavio mesta za oklevanje i protivljenje. Malo posle pauze Statis je rekao da ide u toalet, nije ga bilo minut-dva i vrativši se seo je ukočeno i držao se rukom za stomak. Začudio se Aleksis i nagnuo se u mraku ka njemu. Opipao je nešto tvrdo i posumnjao. Šta je to? Objasniću ti sutra. Odmah je shvatio i u isto vreme objasnio duboko interesovanje svoga prijatelja za De Siku. Opsovao je u sebi, ali ništa nije rekao. Završila se projekcija i izašli su, posle ponoći, u Pavlu Mela. Opušten, mada pomalo krut, Statis je flertovao sa svojom pratiljom. Aleksis je posmatrao čoškove i svuda video senke kako ih prate, noge su mu se tresle; devojka je brbljala, ali on nije slušao. Čim su se popeli u Egnatiju, Statis se setio kako, navodno, ima neki hitan sastanak usred noći, i ostavio devojke Aleksisu u amanet, namignuvši mu zaverenički.

– Iskoristio si me.

– Onomad si govorio da si voljan da se boriš za cilj.

– Ali moram da znam šta se događa.

– Prvo pravilo zavere: Što manje znaš, to bolje. A drugo? Oni iznad bolje vide.

– Nemam poverenja u te tvoje.

– Moć je u organizaciji.

– Da, ali prošlog meseca su uhvatili Kaludisa i ostale.

– Dešava se. Ali borba se nastavlja.

– A ovi što iz zatvora negoduju zbog Kolijana.

– Oni su protiv partije.

– Da nije možda i Dupček u Čehoslovačkoj protiv partije?

– Nisu ti dobro ispričali. Borba će biti rešena na drugim frontovima.

- Hajde, ispričaj mi ti.
- Događaji su dobili oblik snežne lavine. Amerikanci se povlače iz Kambodže, a Pnom Pen je opkoljen od Vijetkongovaca. U Italiji smo imali generalni štrajk: fabrike, škole, štampa, službe, sve zatvoreno. Čak su se i u Americi studenti pobunili, zauzimaju univerzitete, organizuju protestne šetnje do Bele kuće; neki govore o žrtvama u Ohaju.
- A šta mi ovde radimo?
- Potrebna je organizacija i vera u borbu.
- Ali dok se mi ne pokrenemo, drugi će nam i u glavama ukinuti demokratiju.
- Žurba je malograđansko nasleđe.
- Zašto sve moramo čekati da dođe odozgo? Oformimo tim i...
- Tim! Sa kim?
- Ti, ja, Prodromos, Fani... Andreas.
- Poneo te entuzijazam. Stvari nisu tako jednostavne. Prodromos je konzervativan, Andreas lakomislen, a Fani lud...

„Pele leđima okrenut ka голу. Dodaje Tostau, ovaj centrira. Jak šut Rivelinja... Golaut.“

- Ah!
- Polako, Aleko, svršićeš.
- Umukni, Fani, da gledamo utakmicu.
- Stataki, hajde učini nam nešto. Nemoj nas izluđivati kao ona usedelica prekjuče u Armenopulosu.
- Šta ti je samo skrivila žena?
- Gledao sam u četvrtak sa Alekom Italija – Zapadna Nemačka u jednoj kafani. Prošla je bila ponoć, bilo je vruće pa smo izneli stolice na pločnik. Okupilo se dosta ljudi, ulicu su zakrčili oni koji su stajali. Gundala je starica sa prvog sprata, jer je htela da spava. Rekli su nam iz lokala da se smirimo da nam ne bi zvali policiju. Pimirili smo se. Ali šta da se radi kad su u produžetku padali golovi kao jučerašnji grad. Je l' ti možeš da se suzdržiš? Kad je Rivera postigao gol, skočili smo, ali se na nas sručila voda zajedno s kofom. Bili smo poplavljeni kao podrumi u Faliru juče zbog oluje...
- Dobro, Fani, druže, je l' ti navijaš za Italiju ili Brazil?
- U četvrtak za Italiju, danas za Brazil.

- Dobro da vas nije polila naftom da vas zapali.
- To je zato što brod u Termajskom zalivu još ništa nije pronašao.
- Stvarno, je l' to onaj brod na pučini vrši bušenja i traži naftu?
- Ne znam šta traži, ali ako još malo izbuše, pronaći će govna ispod mora...

„I sudija iz Istočne Nemačke označava kraj prvog poluvremena...“

- Mi o vuku. Zdravo, Andreas. Gde si bio?
- Koliko je? Ko vodi?
- Izjednačeno. Jedan-jedan.
- Ko je dao golove? Ma nemoj? Tu si, Statis?
- Ne želim da čujem za tebe, pokvarenjače.
- Reci nam šta se dogodilo, Andreas.
- Imam sastanak s Teanom u jedanaest.
- Ma nemoj? Teofano se zove debeljuca od preko puta? Svaka čast! A utakmica se produžava?
- Sačekajte.

Dok Andreas slikovito prepričava događaje od trenutka kada je otišao (izostavljajući neke pojedinosti, kao npr. šta se dogodilo sa cimerovim cipelama i pantalonama), a pre svega događaje posle njegovog ulaska u stan preko puta, Statis gleda reklame na televiziji, odmahujući glavom. Ostali zainteresovano slušaju.

„Utakmica je dar Fudbalske prognoze grčkim ljubiteljima sporta. Sačuvajte tikete. Ovog meseca se izvlače dva automobila, trideset televizora, satovi, tepisi, tkanine.“

- I jedna ženska koju je oteo Andreas.

„Kratak pregled vesti:

Grčka je napustila Međunarodnu konferenciju o radu, jer je italijanska komunistička konfederacija radnika zatražila opštu amnestiju.

Povećan minimalac na 2.200 drahmi.

Zlonameran članak Vašington posta u kojem se kaže da SAD treba da prestanu da daju podršku Grčkoj.

Na slobodi Iliu iz Ujedinjene demokratske levice. M. Teodorakis pobegao u inostranstvo. J. Seferisu nije dozvoljeno da otputuje u inostranstvo.

J. Papadopoulos: Nemoguć povratak na stanje pre 20. aprila 1967.

Vojni zakon u Turskoj od utorka ujutru.

Hit novi premijer Engleske.

General Franko: Zabranjujem zauvek partije!

Bazukom protiv školskog autobusa. Izraelski tenkovi u Libanu. Izraelci će se osvetiti za smrt učenika.

Kan: Najbolji film festivala američka antiratna satira MASH.

Transplantacija u kliničkom centru AHEPA: Bubrež u tuđem telu.

U poslovnim prostorijama preduzeća Doksijadis instaliran kompjuter junivak 1107. Košta sto miliona drahmi i u svom radu angažuje sto osoba.

Profesor medicine g. Danopulos tvrdi da urinom leči rak.

Klub prijatelja policije odao počast supruzi premijera Despini i njenoj kćeri.“

– Kolege, ne može više ovako. Moramo uvesti malo reda. Moramo se organizovati. Desno *italijani*, levo *brazilci*, u centru *englezi* i *nemci*. Moramo napraviti tribinu.

– Fani, čini mi se da sam tražiš nevolju.

– Drugar, zar nisi ti bio taj koji je onomad pevao psalme na balkonu?

– Bio sam i sveštenik! A otkud ti to znaš?

– Pevao sam s tobom u istom tonu.

Kasno poslepodne začuje se zvono. Tišina. Meleniku 11, iza Rotonde. Uporno zvoni. Fani i Aleksis spavaju u svojim krevetima; Fani sam, ušuškan, a Aleksis zaključan u sobi s devojkom, Eleonorom. Prodromos, koji čeka u hodniku, ne da se razočarati – šutne snažno vrata. Aleksis otvori, psujući. Upada neustrašivi Maki. Pao je i mrak, a vi još spavate? Napravi kafu za kaznu i ni reči, promrmljao je Fani. Poslušaj. Spusti na komodu torbu koju je držao i ode do kuhinje. Fani se ponovo ušuška, Aleksis traži nešto jestivo u musafirovoj aktentašni. Odjednom se prodere: Ama, šta je ovo, budalo? Prodromos se pojavi na vratima, držeći kašiku sa šećerom, pogleda i vidi: *Verujem*, od Papadopulosa, odgovori. I šta radi kod tebe? Deli ih sekretarijat, pojasni iz kuhinje. Nije te sramota da je nosiš, idiote? Zapala mi je među knjige pa sam zaboravio da je bacim, brani se, mešajući kafu. Iz kupatila izlazi Eleonora, u Aleksisovoj košulji – Prodromos je dočekuje sa nestašnim osmehom i poželi joj dobro večer. Fani odigne prekrivač, izviruje, otvori jedno oko i znakovima traži da mu se kaže šta se dešava. Doneo je

knjižicu sa Papadopulosovim načelima, informiše ga Aleksis i baci mu knjigu u krevet.

Fani je uzima; lista je. Zaustavi se na jednoj stranici, sriče i osmehuje se; onda počne glasno da čita i pokušava da oboji glas podražavajući diktatorov stil. Eleonora na vratima objašnjava mu učene reči koje ne razume. Fani, stojeći nad krevetom *recituje* – zbunjeni Prodromos stoji, držeći kafe, a iza njega se Aleksis previja od smeha. Fani se odvaži. Zgrabi čaršav i baci ga na njega kao sveštenučku odoru, otvori vrata od terase koja gleda na prostor između dve zgrade, i nastavi čitanje, sad podražavajući glas sveštenika, dok čita Jevanđelje. Aleko i Nora viču mu da uđe unutra – Prodromos skamenjen u hodniku. Otvaraju se vrata i prozori okolnih zgrada i pojavljuju se studenti, domaćice, studentkinje, još sanjivi službenici. Na trenutak su zbunjeni, ali većina brzo shvati šta se tačno događa, neki aplaudiraju, neki viču *živeo*, neki ga prate kao psalm od sveštenika, dvoje-troje pale sveće, mnogi posle početnog iznenađenja zalupe snažno prozore i nestanu, čuju se vrisci, glasna negodovanja *sramota* i *nije te stid*, mangupe. Aleksis pokušava da ga uvuče unutra, a Prodromos nestaje iz stana, ostavivši kafe i knjige na komodi.

„Ponovo smo na stadionu Asteka u Meksiko Sitiju, sa koga ćemo pratiti drugo poluvreme finala.“

- Sada svi dole i tišina.
- Biće dva razlike za Brazil. Kladam se u kafe.
- Ma nemoj, baš si darežljiv. Italijanska odbrana je beton.
- A ti, Prodromos, kako to da si toliko oduševljen Italijanima?
- Zato što se razumeju u fudbal.
- Slušaj ti mene. Zato što je jedna Tinina baka Italijanka.
- A gde je sada tvoja devojka, Prodromos?
- Svratiće ovamo oko pola jedanaest sa Eleonorom.
- Oh! Ako bude produžetka, nesrećniče, sigurno ćeš ga propustiti.
- Prodromos je – ako hoćeš da znaš, Fani – prošle godine propustio jedan voz, a dobio kuću, ženu, psa, odmor u tastovoj vili na Krfu i osigurao svoju budućnost.
- Andreasove neukusne šale.

Poslednji vagon nestaje na prvom skretanju posle Larise u trenutku kada Prodromos korača po platformi, vukući prtljag. Pokuša da

potrči, ali skoro odmah postane svestan da je ta stvar svršena i, oznojen, odustane. Sledeći polazi za pet sati. Sok od pomorandže, dve kafe, pola romana i ulazi među prvima. Nalazi prazan kupe – smešta se. Ulazi jedan kaluđer (povlači se u kutak), jedan stariji par, dva vojnika i, u poslednjem trenutku, pojavljuje se Stamatina. Stamatina seda preko puta – sviđa mu se. Voz kreće. Gleda je, ali ona ne uzvraća pogled. Smišlja način da joj se približi, ali ona, kada ne posmatra pejzaž, obara pogled; čita nešto na francuskom. Prodromos ne vlada dovoljno jezikom i povlači se, ali je posmatra sa bezbedne udaljenosti i prvi utisak jača. U Inoiju mu uputi prvi (zvanični) pogled; u Bralu on je pita kako se zove, časti je alvom u Paleofarsaliji; u Larisi od Stamatine postaje Matina; u Plati je već shvatila da se zaljubila – Prodromos je to shvatio nešto kasnije, te noći, kad nije mogao oka da sklopi. U Solunu ulaze u isti taksu, kada joj poželi laku noć obrati joj se sa Tina, sledećeg poslepodneva izlaze na kafu, trećeg dana se grle i ljube u tmuni nekog bioskopa, krajem sedmice vode ljubav, kroz mesec dana on se seli u njen stan i isto veče izvodi njenu kerušu u park, na nuždu. Životinja se zvala *Eto!*

Fani ga je tu zatekao sasvim slučajno. Igrao se sa psićem, kojem je bio simpatičan. Kako se zove? upitao je. *Eto*. Samo *Eto*? Da. A otkud to ime? Prodromos je, nemajući ideju, slegnuo ramenima. Čije je? Tinino. Od čega dolazi „Tina“, uporan je Teofanis. Od Matina. A Matina? Od Stamatina. I ko je ona? Tvoja devojka? Žena mog života, družo, odgovorio je drugi ozbiljno. Namršten, Fani je pogledao prvo psa, onda prijatelja pravo u oči i zatim je počeo da broji na prste: Stamatina, Matina, Tina, *Eto*... *Eto*, budalo, završio je ispruživši otvoreni dlan.

„Na sredini terena, izvan kaznenog prostora Žerson sam. Italijanska odbrana proređena; Pele je odvukao dva igrača nalevo. Žerson šutira...“

- Gol!
- Odbrana vam je beton, ali bušan, Prodromos.
- Bravo, Žersone, igračino!
- A znaš da puši dve paklice dnevno.
- Znači, kad bi pušio tri, bio bi i bolji?
- Ne znam šta radi Brazilac, ali Fani, da ne puši, i dalje bi trčao.

– Ali, dobro mu je ispalo.

– Videćeš da će se jednog dana ustanoviti takmičenje u njegovu čast. *Teofanisova trka* gradom.

– Trči ti za ženom i njenom kerušom, a mene ostavi na miru.

Posle onog susreta u parku Prodomos se ponovo vratio kući svoje drage, a Fani je otišao u pravcu mora – ponovo je ostao bez para i bez društva. Kraj februara. Vardarac je od jutra čistio Solun od oblaka, smeća i pešaka. Cirkulisali su samo nezakoniti parovi, paradržavni likovi, noćne ptice i ludaci. Sišao je do plaže; koračao kontra vetru do luke, zatim je okrenuo vetru leđa i, raširivši ruke, prepustio mu se. Igrao se dugo tako – gledali su ga vozači i odmahivali glavom. Ukočio se i umorio; popeo se do kuće.

Ispred kafane *Timeli* začuo je galamu. Okrenuo se da pogleda... Neki su trčali. Prilaze – ispuštaju dah koji se ledi i teško dišu. Šta vam se dogodilo, ljudi? Dvojica su promakla nemo, ne pogledavši ga, treći mu je doviknuo da beži, a poslednji je zastao zadihan, duboko je udahnuo, jedva uspeo da iz grla istisne *služba bezbednosti* i da krene za ostalima. Fani se skamenio. Osvrnuo se oko sebe. Ništa ne razaznaje u mraku, ali čuje glasove i korake. Hoda brzim koracima, skoro trči. Kuda idem, kad ne jure mene, pomislio je. Zastane; čuje kako se približavaju. A ako me stignu, hoće li mi poverovati? Dopuni misao. Aman! Upašću samo tako u nevolju. Stoji nepomičan, iz dna Paleon Patron začuje se promukao glas. Nisam lud da čekam? promrmljao je Fani i pojurio u pravcu u kojem su otišli ostali. Prelazi Egnatiju – jedan taksi ide pravo na njega, ali u poslednjem trenutku vozač skrene udesno, da ga izbegne. Uđe u sokake iza Kamare. Šta ja to radim, budala, vodim ih pravo kući, pomislio je i skrenuo levo, ka Ahiroritiju. U šta sam se uvalio? pita se, ali ne nalazi odgovor. Nekoliko metara dalje ne može ni da razmišlja. Obrazi mu gore, grlo mu se osušilo i bole ga grudi.

Spustio je ruke na kolena da predahne – bole ga butine i noge – ali glasovi se približavaju (prestravljenom čini mu se da čuje i pucnje), stisne zube, potraži neki mračni kutak da se sakrije ili ogradu da preskoči... Jedna žena otključava neka vrata. Fani naleti na nju, gurne je i prvi uđe unutra. Žena ispusti krik. Oseća se zarobljeno i nemoćno. Uništićeš me, nemoj vikati, uspeva da je spreči. Žena ga gleda preplašeno. Načini nekoliko koraka unazad da bi je smirio.

Samo dva minuta, promrmlja. Šta ti se dogodilo? pita ona. On nema snage da joj objašnjava. Osloni se na zid i pusti da mu telo sklizne na pod. Sa ulice se čuju glasovi koji se približavaju. Tebe traže, prošaputa žena. Kaže da, ne gledajući je. Ona zaključa vrata iznutra i stane iza njih, ne pomerajući se. On podigne glavu, oči mu se priviknu na mrak i shvati da je u radionici pekare u kojoj se prave pite sa sirom.

„Dubinska lopta Žersona, Pele glavom pronalazi Žairzinja... I gol! 3:1.“

– Kakav je ovo tim. Mogu da urade šta god požele.

– Gde ti je, Prodromos, tvoja Italija?

– Izgubili smo, druže. Što je bilo, bilo je.

Fani i Aleksis skaču od radosti. Sa njima i većina gledalaca. Prodromos se, ne pomerajući se s mesta, razočarano osmehuje, sležući ramenima i obrvama, Stasis sa strane sarkastično komentariše njihovo ponašanje i slavlje, a Andreas koristi priliku da zameni ćopavu stolicu na kojoj je do tada sedeo, Fanijevom foteljom.

– Kao da će nam Žairzinjov gol promeniti život.

– Prestani da pridikuješ, Stasis. Onomad su ti sve lađe potonule zato što je Rusija eliminisana.

– Zove se Sovjetski Savez, Prodromos. I šta god ti rekao postojala je svrsishodnost. Pa i ti si se složio da je prilikom pasa Kumbilje lopta izašla u aut.

– Ti, čoveče, još oplakuješ drugove?

– Ne govori takve stvari naglas, Andreas.

– Sedite dole, da gledamo utakmicu.

– Andreas, daj mi fotelju.

– Tebi ne treba, lane moje. Tvoj tim pobeđuje, imaš sjajnu devojkicu, a za stolicu se lepiš! Šta stvarno radi, tvoja pekarka, Fani?

– Kada govoriš o Mariji, ima da je zoveš po imenu.

– Kako god kažeš, prijatelju. Nego, je li zašećerena i slatka kao njeni filovi?

– Ma, jebi se.

– A ti, kad to radiš, vodi računa da vas ne uhvati njen muž.

Fani podiže ćopavu stolicu, tobože preteći, ali Andreas mirno prati utakmicu, sedeći udobno u fotelji. Kafedžija pre nego što sudija označi kraj počinje da naplaćuje račune, da mu mušterije ne bi

zbrisale, neki protestuju zbog poskupljenja i odbijaju da plate, ali on preti da će promeniti kanal i da će pustiti Informativnu službu oružanih snaga, uzme i dršku od metle spreman da realizuje svoju pretnju, tako da se reakcije suzbijaju i spor se rešava mirnim putem. Naplaćivanje i utakmica nastavljaju se normalno. Prodromos svaki čas gleda na sat. Andreas to primeti:

– Ne brini, doći će tvoja draga, i šta god rekao, ima vremena da popijete još koji gol.

„Dodavanje Pelea u prazan prostor, gde Karlos Alberto utrčava s desne strane neometan. Šut... I kapiten postiže gol, 4:1, četiri minuta pre kraja utakmice!“

– Šta sam ja tebi govorio! Tako i treba tvojim Italijanima, kad su hteli da traže amnestiju za političke zatvorenike. Ali, eto kako ih je *grčki bog* kaznio...

– Andreas, dovešćeš nas u neprilike.

– Ne boj se, Prodromos.

– Ti, druže, mnogo pričaš i to ti neće izaći na dobro.

– A zašto, prijatelju? Hoćeš li mi otvoriti dosije?

– Začepi, budalo!

– Slušaj tvog druga, kako je pametan. Ako ti se ovde ne sviđa, idi u Rusiju da napreduješ.

– Ostaću ovde i pričaću šta mi se hoće.

Andreas i njegov sagovornik, *nacionalista*, nalaze se na bezbednoj udaljenosti – deli ih desetak stolica i oni koji na njima sede i u većini nastoje da odaju utisak da ih prvenstveno zanima utakmica. Brazilci na tribinama njišu se u ritmu sambe uz ovacije i poglede navijača, ali u kafani, na trenutak, posle incidenta, nastane tajac.

„I čuje se poslednji zvižduk. Brazil je prva zemlja koja po treći put osvaja prvenstvo i definitivno zadržava pehar...“

Prodromos gura Andreeasa iz lokala da ga smiri. Ostali ostaju da prate dodelu. Voleo bih da znam kad ćeš naučiti da držiš jezik za zubima. Ali zar nisi čuo, Prodromos, šta je govorila ta budala? Upropastićeš nas svojom lakomislenošću, Andreas. Izlaze i udišu čist vazduh. Andreas se naslonio na jedan automobil i zapalio cigaretu; Prodromos posmatra okolo. Na trotoaru, preko puta, stoje Tina i Eleonora. Čim ih ugledaju, priđu. Skoro će jedanaest. Ulice prazne – iznutra se čuje Dijakojanisov glas i ovacije Meksikanaca.

Zdravo, devojke. Dobro veče. Šta ti je, Maki, ljubavi? Izgubili smo. A ja mislila ko zna šta se dogodilo; ne budi dete. Gde su ostali? Sad će doći. Hajdemo mi ka Kuli, stići će oni nas.

Noć je vrela; niže, Termajski zaliv nepomičan. Prodromos i devojke kreću. Andreas zastane. Niz ulicu Ipodromiju silazi neka devojka u uzanim farmericama i majici bez rukava. Andreas je dočeka s jednim poljupcem i predstavi ih. Ovo je Teano, o kojoj sam vam pričao; studira ekonomiju. Nora joj se osmehuje, Tina je pogledom odmerava od glave do pete, Prodromosovo oko dodiruje obline vredne pažnje, a Andreas dodirom dolazi do zaključka da ne nosi brushalter. Stižu na obalu i šetaju do Kule. Napred Prodromos i dve devojke, a za njima Andreas u zagrljaju svoje drage.

Sa mora se diže vlaga i lepi se za kožu. Ubrzo se, iza njih, začuju glasovi. Trotoarom priobalne ulice Fani i Aleksis trče počasni krug, držeći visoko (obojica) jednom rukom trofej – Stasisovu desnu sandalu; on skakuće na levoj nozi, jedva se održavajući da ne padne. Neki vozači sirenama u ritmu prate slavlje. Nekoliko metara niže Fani baci cipelu i pretvara se da kontroliše nevidljivu loptu, podražavajući usporenim pokretima stil Brazilaca; dodaje, driblira, šutira. U igru ulazi i Aleksis, razmenjuju dodavanja, na kraju povuku i, sad obuvenog, Stasisa, prave kombinacije (uvek usporenim pokretima, kao na televizijskim ponovljenim snimcima), rekonstruišu golove sa utakmice koja se upravo završila, pogađajući zamišljene golove, dok ne stignu, igrajući, do Kule, gde ih ostali čekaju sedeći na klupama. Ustaju i kliču.

Samo Eleonora, otpozadi, prati tu fudbalsku parodiju ne učestvujući. Osmehuje se zbunjeno, ograđujući se od društva i njihovih bučnih manifestacija. Traži pogled Aleksisa koji još uvek poskakuje zagrljen sa Fanijem. Sedne na jednu udaljenu klupu i posmatra more. On ubrzo skoči zadihano pored nje, pokuša da je poljubi, ali se ona pomeri i ućtivo ga izbegne. Aleksis odustane. Neko vreme posmatraju nepomično more. Gleda ih Tina i čudi se. Tako to rade intelektualci, pojašnjava Fani, sagnuvši se do njenog uva.

Od osam do deset prate bez daha Felinijev *8½* u *Timeli*. Eleonora je ushićena – Aleksis se ne pomera. Od deset do dvanaest razgovaraju o Anagnostakisu i Kavafisu, pijući kafu. Za susednim

stolovima drugi parovi koji se maze ili ljube – oni, zaokupljeni razgovorom, jedno naspram drugog gledaju se u oči. Pola jedan: rastaju se, razmenivši jedno laku noć i poljubac u obraz.

Naredne večeri će gledati drugi film u drugom bioskopu, posle će ponovo razgovarati o poeziji i pesnicima i rastaće se sa nežnim laku noć i pogledima punim obećanja. On nije hteo da rizikuje da više ispruži ruku, a ona je verovala da je pronašla srodnu dušu.

Kako ti je s Norom, Aleko? pitao ga je Fani, kada bi se vratio kući. Dobro... vikao bi on iz kupatila, dok je prao zube. Jesi li je sabio? Tišina; a nešto kasnije, kada je pljuvao pastu za zube: Ona je drugačija, Teofanis. Ali, ja je, druže, smatram normalnom devojkom! Dijalog bi se tu završio; onda bi legli da spavaju. Hrkao je jedan, a drugi je mislio na Eleonoru.

Aleksis i Eleonora su postali nerazdvojni. Pozorište, bioskop, razgovori u njenom stanu (sa još desetoro drugih ljudi!), planirali su izdavanje književnog časopisa, šetnje obalom da gledaju kako zalazi sunce ili kako mesec izlazi, svađe sa tipografima i bdenja radi ispravljanja štamparskih grešaka. Ali jedne noći, kada se društvo ljubitelja umetnosti udostojilo da ih ostavi same u njenoj sobi, a ona mu čitala Sinopulosovu odu „Pesma ljubavna“: „...*bio je jako beo dan / i sunce uznemireno tu / i hteo sam Leonora da te dodirnem i da poludiš...*“, Aleksis je nežno provukao ruku ispod knjige, dodirnuo je između nogu i Nora se prepustila. *Dodirnuo ju je i dobio...* Od tada su malo smanjili kulturne aktivnosti, informisanje, diskusije i čitanje.

– Nju si danas izveo, Andreas? – čudi se Fani naglas videvši druga u Teaninom zagrljaju.

Andreas je zatečen, neki se jedu, ali Teano prisebno načini korak ka Teofanisu, okrene se oko sebe kao da pozira, tobož čekajući njegov sud. On odobrava, ostali se smeju. Svi sem Prodromosa, koji gleda na drugu stranu.

Na obali kod Kule neki mladići šutiraju iz dosade loptu. Prodromos načini dva koraka ka njima, ali zastane. Fani, koji je završio inspekciju, prođe pored njega, poželi im prijatno veče – poznaje neke sa fakulteta – uđe među njih i šutira. Koleba se na trenutak Prodromos i gleda ih čežljivo, kao dete kad s njim neće da se igraju. Tina pozadi gundđa, ali on nastavi i pridruži se. Ostali sede na klupama. Andreas drži govor – devojke se pretvaraju da ga slušaju.

Statis i Aleksis stoje po strani; tiho razgovaraju. *Igrači* se okupe ukруг iznad lopte i dogovaraju se.

– Hoćemo li da igramo? – poviče Fani.

Već drži loptu u ruci. Svi prilaze. Većina momaka su njegovi poznanici, studenti; požele im dobro večē.

– Gde, manijače?

– Ovde.

– Bićemo mokri od znoja. (Andreas.)

– U ovo doba? A ako dođe policija? (Tina.)

– Priberi se, Fani. (Statis.)

– Nema nas dosta da oformimo ekipu. (Aleksis.)

Fani ignoriše prethodne i začuđeno gleda Aleksisa. Broji protivnike, a onda svoje; fale dvojica. Pogled mu se onda zaustavi na devojkama. I ne pomišljaj, plane Tina, odgovarajući na predlog koji nije stigao ni da formuliše. Nikad nisam igrala, izjavljuje Teano. Stajaćeš na голу, nalazi rešenje Prodromos, a ona se ne protivi. Nora u početku pravi grimase protestujući. Ipak, podigne nogu pokazujući svoju sandalu i onda se nasmeje, navodno razočarana – njene sandale u stvari su samo tanak đon koji tanke pertle pridržavaju oko noge. Odmah je eliminišu. Kapiten se ponovo okrene prema Tini. Obuhvati je oko struka, odvuče u stranu, sagne se i govori joj nešto na uvo. Ostali nestrpljivo čekaju. Daćemo vam tri gola, saopštava trijumfalno Fani povoljan ishod pregovora.

Mere razdaljine i postavljaju stative. – Jedna torba, dve majice i Norine sandale. Statis skine košulju i prebaci je preko. Biraju gol koji je prema moru, prema luci, a drugi ka Vasiliku. Bosonoga Eleonora, sedeći na klupi, čuva odeću, novčanike i satove.

I utakmica počinje. Lagani, hodajući tempo, probni udarci. Teano primi gol, jer joj se lopta zaplela među noge, ali se Prodromos okomi na Statisa što nije bio pažljiv i što je dopustio da mu pobegne protivnik. Andreas propušta veliku priliku za gol i Prodromos ga šalje do đavola. Fani se pretvara da se iznervirao zbog grešaka i nepromišljenosti saigračica i saigrača, navodno da bi dao podršku Prodromosu, znajući koliko je zagrejan, kada igra fudbal. Svi su se preznojili; u noći se sijaju polunaga tela. Veoma brzo izjednačuju golom Teofanisa, koji se upućuje, posle uspeha, prema moru, klekne i moli se, slaveći ala Žairzinjo. Neki arhitekt iz protivničkog tima igra

opasno u blizini Tine (koristi i ruke!), a ona uzvraća udarcem laktom, ali je ovaj uporan i, boreći se za loptu, pribije joj se uz leđa. U sledećem napadu Matina i Andreas se ispruže na beton. Utakmica se prekida, preći sukob, ali se međusobno razjasne i strasti se smire. Igra se nastavlja i, Aleksis, posle Tininog udarca uvis, uspeva da postigne gol. Ali, umesto da slavi, ispusti krik i sklupčava se, držeći se za levu nogu. Svi se okupe oko njega – trči bosonoga Nora. Grč, postavlja dijagnozu jedan lekar iz protivničkog tima, posle detaljnog pregleda. Povređeni, uz pomoć, ustaje. Boli ga, ne može da hoda. Prenose ga na klupu. Nema šanse da nastavi; ali ni pomisli da se utakmica prekine. Fani mu izuva cipele i baca ih pred Noru, dajući joj znak da ih obuje. Ona svoje odbijanje proprati jakom grimasom gnušanja. Ceo tim okupljen oko nje; mole, u ritmu uzvikuju njeno ime, kliču. Na kraju poklekne. Plava košulja kratkih rukava, mini suknja, vitke, bele noge i dve ogromne vojničke cokule. Tina zauzima mesto ispred gola, a Teano prelazi u napad.

Aleksis se ispruži na klupu, držeći nogu visoko. Još uvek je zadihan i žedan. U nekoj tašni pronađe malu paklicu karelija; zapali cigaretu, guši ga kašalj, baci je. Uzdigne se. Daje naredbe prijateljima sa klupe. Psuju ga pa se primiri. Pokušava da sudi utakmicu ali, budući da je nepokretan i pristrasan, ne uspeva. Igrači ignorišu njegove sugestije. Zavidni im. Isproba nogu – i dalje boli. I tako se zadovolji time da prati utakmicu u društvu dva šugava psa. Nije mu udobno. S teškoćom se spusti, sedne na beton, ispruži povređenu nogu i nasloni leđa na klupu. Gleda odozdo kako se figure igrača kreću u polumraku – čuju se njihovi glasovi, disanje i koraci koji se vuku. Spoji palčeve i kažiprste ruku i izdvoji jedan kadar, svaki put prati drugog igrača; zumira i udaljava.

Ja ću biti reditelj. Otac ga je slušao namrgođeno. Završi prvo fakultet, dete; od diplome ćeš živeti. Završiću ga samo radi tebe, ali ću posle otići u inostranstvo. Ja nemam više novca, i ovo što ti šaljem je mnogo; ali kada dobiješ papir, radi šta hoćeš. Otac je u sebi gajio nadu da će se s vremenom urazumiti, Aleksis je samo čekao da prođe vreme. Učio je samo onoliko koliko je bilo potrebno, trčao u pozorišta, trošio mesečni džeparac na knjige, bioskop, cigarete i ostajao švorc oko dvadesetog svakog meseca. A kada bi Studentski klub bio zatvoren, ispružio bi se na krevet da bi održao

snagu, žvaćući po jedan biskvit na svakih sat vremena. I u tim trenucima razmišljanja, gledajući u plafon, u glavi bi stvarao buduće filmove i scenarija. Zaneo bi se ponekad, glasno govorio, igrajući sukcesivno sve uloge, a nekad davao instrukcije glumcima i tehničarima.

Na beton do njega ispružio se jedan pas, mašući repom. Na prostoru za igru napetost je dostigla vrhunac. Prilazi Prodromos: Možeš li da igraš? Boli me, ali dopustite mi da budem sudija. Ostali neće. A šta ću da radim ovde, kad ne mogu da se pomerim? Budi Dijakojanis! Nalazi da je predlog interesantan, uzme paklicu cigareta i drži je ispred usta kao mikrofon:

Dame, gospođice i gospodo, dobro vam večer. Pratimo jednu dramatičnu utakmicu... Pas podivlja zbog galame, pokušava da ustane, ali se predomisli. Ponovo seda i posmatra Aleksisa u oči. Ovaj nastavlja: Pratimo sa stadiona Latorebjanka fascinantnu utakmicu između... Zastane. Ko smo mi? pita svoje. Nema odgovora. Okreće se ka protivnicima: Gde stanuješ, drugar? U Despereu, odgovara najbliži. Ponovo podigne glas: Utakmicu između *Mešovite Rotonde* i *Unije Sindrivanija*. Još uvek nismo rešili kada će se utakmica završiti, ali se nalazi u prelomnoj fazi, jer je rezultat, još jedanput, izjednačen, 12-12. Egal. Loptu ima centarfor *Mešovite*, Teofanis, koji pravi lep dribling, ali zastaje i po kazni ga sustiže protivnik, ponovo dribluje, pokušava najzad da se oslobodi i da pobegne, ali ne uspeva jer, kao i obično, ne štiti loptu pa je lako izgubi. Zar ne vidiš, idiote jedan, neprilagođeni, da sam sam? gundža Statis, njegov saigrač, a on se, umesto odgovora, isprsi i uhvati se rukom za genitalije. U međuvremenu *Unija Sindrivanija* prelazi u kontranapad: Fotis, stomatolog, namerno odugovlači, ciljajući na to da Teano napravi faul, ali Andreas, koji u sličnim situacijama vreba, lako ukrade loptu i doda je Tini, ali mu je pas jak tako da ona zakasni i ne uspe da je stigne. Prodromos časti obojicu – naziva devojkicu rugobom (šapatom pa ga ona srećom ne čuje), a Andreasa prodanom dušom glasno, ali ovaj, naravno, odgovori: ma jebi se, bolesniče, i krene preteći ka njemu. Statis stane između njih, da ih razdvoji, i nekontrolisano šutne loptu, ali Vangelis, inženjer poljoprivrede sa Tasosa iskoristi priliku, prođe Teano, šutne... Eleonora pruži nogu da je udari, ali joj

spadne moja cipela – četiri broja veća – i lopta prođe ispod. Gol... Rukama, glupačo, viče Fani, ali uzalud, jer golman nikada neće ustanoviti pravila konkretnog sporta. 12-13. Igrači Unije slave.

Dame i gospodo i... simpatični četvoronošci, utakmica postaje dramatična (borba na život i smrt, rekao bih s preterivanjem) i svako predviđanje je riskantno, kraj još nije na vidiku, a nagrada za pobjednike neodređena je. Interesovanje dostiže vrhunac, na sredini terena igrači *Mešovite*. Prodromos, neumoran, kao i uvek, pravi radnik na sredini terena, dodaje Staisu, koji nadljudskim naporom uspeva, pre nego što ga obore, da doda Andreasu, a ovaj sada bez protivnika ima veliku šansu da postigne gol, upućuje slab šut, golman klizi, ali lopta pogađa prečku, vraća se polako u teren i Teofanis, zaboravljen negde u napadu, dodaje i... Gol! Svi trče da zagrlje golgetera – žene i muškarci isprepletani – ali nikoga nije briga da uhvati loptu koja polako klizi i – opa! – pada u more.

Utakmica se, dragi slušaoci, prekida. Svi, sem mene (čak i psi) upućuju se ka moru. Sa mesta na kome se nalazim ne vidim jasno, ali po povicima i pokretima ruku shvatam da je struja vuče ka pučini. Viču, ali se ona ne odaziva na povike. Igrači *Unije* se ljute na Teofanisa i optužuju ga da nije vodio računa. On skine maramu i pozdravlja ih, ali ostali podivljaju... I Fani se skida! Da. Skida cipele, čarape, pantalone; ostaje u gaćama. Viču mu: Nemoj! Ne mogu da shvatim da li misle da ne skine gaće ili da ne skoči. Ali, on se zaleti i skoči, pokvasivši sve koji su se nalazili u blizini. Prska, igra se vodom, demonstrira prisutnima svoje plivačke sposobnosti u raznim stilovima plivanja, ne interesujući se za loptu koja se udaljava. Pripadnici *Unije* se iznerviraju, nekima počinje da biva dosadno, vlasnik preti: sutra u kafanu ili loptu ili pare, poviče i oni odu. Sve ukazuje na to da će utakmica, nažalost, imati nesrećan završetak. Ostali smo sami... Lopta se više ne vidi, Teofanis se i dalje brčka. Saigrači i saigračice prate šou sa obale bez početnog oduševljenja, ali... Andreas gurne Staisa – nalazio se tačno ispred njega – ali ovaj, pre nego što je izgubio kontakt sa tlom, uspe da ga uhvati za ruku i upadaju u more zagrljeni usred vriske i urlanja. Bace na obalu cipele, novčanike, pantalone i, kad već nisu uspeli da izbegnu sudbinu, opuštaju se i uživaju u noćnom kupanju. Zovu Prodromosa.

Svi pogledi su uprti ka njemu. On se koleba, uperi pogled ka Tini koja viče: znojav si, prehladićeš se, on se smeje, pita kupače da li je more toplo i donese odluku: skinе se i skoči. Ostali ga dočekuju, potapajući ga, a on svaki put kada izroni izbaci na njih svu vodu koju je zadržao u ustima. Nijedna od devojaka ne pokazuje nameru da im se pridruži – sede na stepenicama i zabavljaju se prizorom. Nažalost, sa ovog mesta nemam mogućnost da u celosti pratim sve što se događa u moru, između prijatelja i mene isprečio se mrak, trideset i nešto metara i žene.

Da sam imao kameru, dizao bih je polako, polako, visoko. U kadar bi ušao osvetljeni deo obale ispred Kule, devojke koje sede na betonu, crna voda, a u dnu bi se u mraku jedva mogle razaznati njihove glave kako se udaljavaju u potrazi za loptom.

Ali, Teofanis je ipak nalazi. Drži je visoko jednom rukom, pokazujući je ostalima.

Kamera zumira loptu.

Oni kliču, plivaju ka njemu, sustižu ga i razmenjuju udarce loptom.

Treba mi više svetla; a Fani pliva desno, da ne bi izašao iz kadra.

Podеle se u dva tima, igraju vaterpolo:

Teofanis i Statis protiv Prodromosa i Andreasa.

Kamera svaki put prati igrača koji ima loptu.

Viču devojke sa obale, ali ih više niko ne sluša.

Fokusiraj se na plivače. Smanji sada svetla. Neka se polako gase lopta i četiri glave u mraku. Treba mi ovaj kadar, za uvod u film...

Napomene

[←1]

Organizacija „Revolucionarna narodna borba“ (Prim. Prev.)

[\[←2\]](#)

Zavod za socijalno osiguranje. (Prim. Prev.)

Table of Contents

[2002. \(Brazil-Nemačka, 2:0\)](#)

[1998. \(Francuska-Brazil, 3:0\)](#)

[1994. \(Brazil-Italija, 0:0, penalima 3:2\)](#)

[1990. \(Zapadna Nemačka - Argentina, 1:0\)](#)

[1986. \(Argentina - Zapadna Nemačka, 3:2\)](#)

[1982. \(Italija - Zapadna Nemačka, 3:1\)](#)

[1978. \(Argentina-Holandija, 3:1 posle produžetaka\)](#)

[1974. \(Zapadna Nemačka - Holandija, 2:1\)](#)

[1970. \(Brazil-Italija, 4:1\)](#)

[Napomene](#)